

COMISSIÓ DE CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA

**INFORME TÈCNIC SOBRE LES POSSIBLES OPCIONS
JURÍDIQUES PER A GARANTIR LA COMPETÈNCIA DE LES
CORTS VALENCIANES PER A LEGISLAR I DESENVOLUPAR
EL DRET CIVIL PROPI EN VIRTUT DE L'EXERCICI DE
L'AUTOGOVERN**

23 de febrer de 2017

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
DIRECCIÓ GENERAL DE RESPONSABILITAT SOCIAL
I FOMENT DE L'AUTOGOVERN

© Generalitat Valenciana, 2017

1ª Edició: març, 2017

Elaboració: Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i
Cooperació.
Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern

Disseny i maquetació. Presidència de la Generalitat, Direcció General de Relacions amb
Les Corts (Servei de Publicacions de la Generalitat)

En virtut de la Resolució de 30 de novembre de 2015, del conseller de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació, per la qual es determina la composició de la Comissió de Codificació Civil Valenciana (DOCV núm. 7675, de 10 de desembre de 2015), aquest òrgan col·legiat està integrat actualment per:

President

Hble. Sr. Manuel Alcaraz Ramos
conseller de Transparència, Responsabilitat Social,
Participació i Cooperació

**Vicepresidents
i Vicepresidentes**

Il·lma. Sra. Zulima Pérez Seguí,
secretària autonòmica de Transparència,
Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

Il·lma. Sra. Mª José Rodríguez Blasco,
directora general de l'Advocacia General de la
Generalitat

Il·lm. Sr. Josep Ochoa Monzó
director general de Responsabilitat Social i Foment de
l'Autogovern

Secretari General

Il·lm. Sr. Alfonso Puncel Chornet
sotssecretari de la Conselleria de Transparència,
Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

Coordinador

Sr. Vicente Domínguez Calatayud

Vocals

Sra. Catalina Alcázar Soto
Sr. Javier Barceló Doménech
Sra. Paula Brea Calatayud
Sra. Aránzazu Calzada González
Sr. Mario Clemente Meoro
Sra. María Concepción Collado Mateo
Excm. Sr. Luis Delgado de Molina Hernández
Sr. Vicente García Edo
Hble. Sr. Vicente Garrido Mayol
Sr. Luis Miguel Higuera Luján
Sra. Cristina López Sánchez
Sra. Magdalena Martínez Almira
Sra. Rosa Moliner Navarro
Sr. Francisco Javier Palao Gil
Sr. Vicente Pascual Pascual
Sr. Amador Esteban Peydró de Moya
Sra. Remedio Sánchez Ferriz
Sr. Joan Tamarit Palacios
Sr. Manuel Uña Llorens

El Ple de la Comissió de Codificació Civil valenciana, en la seua vint-i-tresena sessió, del 23 de febrer de 2017, al Palau del Marquès de Castellfort de València, ha aprovat aquest informe i ha acordat traslladar-lo, a través del seu president, a les Corts Valencianes, per a atendre la sol·licitud formulada pel Ple d'aquesta institució mitjançant la Resolució 771/IX, de 15 de setembre de 2016.

ÍNDIX

1. ANTECEDENTS	9
1.1. La impugnació de la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià.....	9
1.2. La impugnació de la Llei 5/2011, d'1 d'abril, de la Generalitat, de relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen	11
1.3. La impugnació de la Llei 5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat, d'Unions de Fet Formalitzades de la Comunitat Valenciana	12
1.4. La fonamentació de les sentències dictades pel Tribunal Constitucional en 2016 i del reiterat vot particular discrepant	14
1.5. La Resolució 771/IX, de 15 de setembre de 2016, del Ple de les Corts Valencianes	19
2. EL PROCÉS D'ELABORACIÓ DE L'INFORME	23
2.1. El qüestionari inicial.....	23
2.2. La vint-i-dosena sessió del Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana	26
3. CONCLUSIONS	33
4. VOT PARTICULAR	37
ANNEX 1. DOCUMENT DE SÍNTESI (12 DE GENER DE 2017)	49
Pregunta núm. 1	51
Pregunta núm. 2	60
Pregunta núm. 3	66
Pregunta núm. 4	73
Pregunta núm. 5	80
Pregunta núm. 6	86
Pregunta núm. 7	93
Pregunta núm. 8	99
Altres consideracions.....	109

ANNEX 2. ACTA DE LA VINT-I-DOSENA SESSIÓ DEL PLE
DE LA COMISSIÓ DE CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA.....123

ANNEX 3. ACTA DE LA VINT-I-TRESENA SESSIÓ DEL
PLE DE LA COMISSIÓ DE CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA149

1. ANTECEDENTS

1.1. La impugnació de la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià

En el BOE núm. 148 i en el Diari Oficial de la Comunitat Valenciana núm. 5539, ambdós de 21 de juny de 2007, es va publicar l'Acord de 7 de juny de 2007, de la Comissió Bilateral de Cooperació Administració General de l'Estat-Generalitat, per a l'inici, en el marc del procediment previst per l'article 33.2 de la Llei Orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional, de les negociacions per a resoldre les discrepàncies manifestades sobre els articles 15, 17.2, 27.2, 30, 33, 37, 39, 42, 46, 47 i 48 de la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià.

Per mitjà d'un escrit presentat en el Registre General del Tribunal Constitucional el dia 21 de desembre de 2007, l'advocat de l'Estat, en nom del president del Govern, va interposar el recurs d'inconstitucionalitat número 9888-2007 contra la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià. A pesar que les negociacions en el si de la Comissió Bilateral havien girat entorn dels preceptes adés ressenyats, l'objecte de la impugnació va ser la totalitat de la norma, per entendre l'Advocacia de l'Estat que la regulació que s'hi contenia excedia de la competència exclusiva atorgada a la Generalitat per l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana per a conservar, modificar i desenvolupar el Dret Civil Foral valencià, vulnerant, segons aqueix criteri, la competència exclusiva de l'Estat derivada de l'article 149.1.8ª de la Constitució.

El Ple del Tribunal Constitucional, mitjançant providència de 17 d'abril de 2008, va acordar admetre a tràmit el recurs d'inconstitucionalitat, la qual cosa va suposar, atès que el recurrent havia invocat l'article 161.2 de la Constitució, la suspensió de la vigència i aplicació de la norma, des de la data d'interposició del recurs per a les parts del procés i des del dia

de publicació de l'edicta en el BOE (núm. 97, de 22 d'abril de 2008) per a tercers.

Per mitjà de la seua Interlocutòria 156/2008, de 12 de juny, el Ple del Tribunal Constitucional va acordar alçar-ne la suspensió i, com a conseqüència de la publicació d'aquesta decisió en el BOE núm. 157, de 30 de juny d'aqueix any, l'1 de juliol següent la Llei impugnada va entrar en vigor (fins a aqueix moment no ho havia estat, atès que la seua disposició final quarta hi va fixar com a data inicial el 25 d'abril de 2008).

En el marc de les negociacions polítiques mantingudes amb el Govern per a arribar a un acord que permetera obtenir la retirada del recurs d'inconstitucionalitat interposat, es va elaborar, va tramitar i va aprovar en les Corts Valencianes la Llei 8/2009, de 4 de novembre, de la Generalitat, de modificació de la ja mencionada Llei 10/2007, de 20 de març. La reforma va consistir, precisament, a modificar o derogar els preceptes sobre els quals l'Administració General de l'Estat havia manifestat la seua discrepància, al llarg de les negociacions dutes a terme en el si de la Comissió Bilateral de Cooperació. No obstant això, durant el període de temps transcorregut fins a abril de 2016, la Llei modificada es va mantenir en vigor però el procés constitucional va seguir viu i pendent de resolució.

Finalment, a través de la seua Sentència 82/2016, de 28 d'abril, publicada en el BOE núm. 131, de 31 de maig de 2016, el Ple del Tribunal Constitucional va decidir, amb deu vots a favor i un vot particular discrepant, estimar el recurs d'inconstitucionalitat i declarar, amb els efectes previstos en els seus fonaments jurídics 7 i 8, inconstitucional i nul·la tota la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat.

L'argumentació empleada pel Tribunal Constitucional per a motivar la seua decisió, així com el raonament del magistrat que va discrepar de la majoria, s'exposaran en l'apartat 1.4 d'aquest informe.

1.2. La impugnació de la Llei 5/2011, d'1 d'abril, de la Generalitat, de Relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen.

Per mitjà d'un escrit presentat en el Registre General del Tribunal Constitucional el dia 4 de juliol de 2011, l'advocat de l'Estat, en nom del president del Govern, va interposar el recurs d'inconstitucionalitat número 3859/2011 contra la Llei 5/2011, d'1 d'abril, de la Generalitat, de relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen. L'objecte de la impugnació va ser la totalitat de la norma, per entendre l'Advocacia de l'Estat que la regulació continguda hi excedia la competència exclusiva atorgada a la Generalitat per l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana per a conservar, modificar i desenvolupar el Dret Civil Foral valencià, vulnerant, segons aqueix criteri, la competència exclusiva de l'Estat derivada de l'article 149.1.8ª de la Constitució.

El Ple del Tribunal Constitucional, mitjançant Providència de 19 de juliol de 2011, va acordar admetre a tràmit el recurs d'inconstitucionalitat, la qual cosa va suposar, atès que el recurrent havia invocat l'article 161.2 de la Constitució, la suspensió de la vigència i aplicació de la norma, des de la data d'interposició del recurs per a les parts del procés i des del dia de publicació de l'edicte en el BOE (núm. 178, de 26 de juliol de 2011) per a tercers.

Per mitjà de la seua Interlocutòria 161/2011, de 22 de novembre, el Ple del Tribunal Constitucional va acordar alçar la suspensió i, com a conseqüència de la publicació d'aquesta decisió en el BOE núm. 291, de 3 de desembre d'aqueix any, la Llei impugnada va recuperar la seua vigència a partir de l'endemà (amb anterioritat ja havia estat en vigor des del 5 de maig de 2011 -als trenta dies de la publicació en el Diari Oficial de la Comunitat Valenciana núm. 6495, de 5 d'abril de 2011, en virtut de la seua disposició final quarta- fins a l'admissió a tràmit del recurs d'inconstitucionalitat). Des de desembre de 2011, la norma va romandre ininterrompudament en vigor fins a novembre de 2016, però el procés constitucional va seguir viu i pendent de resolució.

Finalment, a través de la seua Sentència 192/2016, de 16 de novembre, publicada en el BOE núm. 311, de 26 de novembre de 2016, el Ple del

Tribunal Constitucional va decidir, amb deu vots a favor i un vot particular discrepant, estimar el recurs d'inconstitucionalitat i declarar, amb els efectes previstos en el seu fonament jurídic 5, inconstitucional i nul·la tota la Llei 5/2011, d'1 d'abril, de la Generalitat.

L'argumentació empleada pel Tribunal Constitucional per a motivar la seua decisió, així com el raonament del magistrat que va discrepar de la majoria, s'exposaran en l'apartat 1.4 d'aquest informe.

1.3. La impugnació de la Llei 5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat, d'Unions de Fet Formalitzades de la Comunitat Valenciana.

En el BOE núm. 43 i en el Diari Oficial de la Comunitat Valenciana núm. 6968, ambdós de 19 de febrer de 2013, es va publicar l'Acord, de 5 de gener d'aqueix any, de la Comissió Bilateral de Cooperació Administració General de l'Estat-Generalitat, per a l'inici, en el marc del procediment previst per l'article 33.2 de la Llei Orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional, de les negociacions per a resoldre les discrepàncies manifestades sobre la Llei 5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat, d'Unions de Fet Formalitzades de la Comunitat Valenciana. Les negociacions esmentades no van permetre resoldre el conflicte.

Per mitjà d'un escrit presentat en el Registre General del Tribunal Constitucional el dia 18 de juliol de 2013, l'advocat de l'Estat, en nom del president del Govern, va interposar el recurs d'inconstitucionalitat número 4522/2013 contra la Llei 5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat, d'Unions de Fet Formalitzades de la Comunitat Valenciana. L'objecte de la impugnació va ser la totalitat de la norma i es va basar en dos motius distints. D'una banda, l'Advocacia de l'Estat entenia que la regulació que hi contenia, excedia de la competència exclusiva atorgada a la Generalitat per l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana per a conservar, modificar i desenvolupar el Dret Civil Foral valencià, vulnerant, segons aqueix criteri, la competència exclusiva de l'Estat derivada de l'article 149.1.8ª de la Constitució. D'altra banda, es deia que determinats preceptes de la Llei eren contraris al principi de lliure desenvolupament de la personalitat consagrat en l'article 10.1 de la Norma Suprema.

El Ple del Tribunal Constitucional, mitjançant Providència de 10 de setembre de 2013, va acordar admetre a tràmit el recurs d'inconstitucionalitat, la qual cosa va suposar, atès que el recurrent havia invocat l'article 161.2 de la Constitució, la suspensió de la vigència i aplicació de la norma des de la data d'interposició del recurs per a les parts del procés i des del dia de publicació de l'edicta en el BOE (núm. 221, de 14 de setembre de 2013) per a tercers.

Per mitjà de la seua Interlocutòria 280/2013, de 3 de desembre, el Ple del Tribunal Constitucional va acordar mantenir la suspensió de l'article 14 de la Llei impugnada i alçar-la respecte als seus altres preceptes i, com a conseqüència de la publicació d'aquesta decisió en el BOE núm. 298, de 10 de desembre d'aqueix any, els preceptes esmentats van recuperar la seua vigència a partir de l'endemà (amb anterioritat, la norma ja havia estat en vigor des del 18 de novembre de 2012 -al mes de la publicació en el Diari Oficial de la Comunitat Valenciana núm. 6884, de 18 d'octubre de 2012, en virtut de la seua disposició final tercera- fins a l'admissió a tràmit del recurs d'inconstitucionalitat). Des de desembre de 2013, la norma -amb l'excepció del seu article 14- va romandre ininterrompudament en vigor fins a juliol de 2016, però el procés constitucional va seguir viu i pendent de resolució.

Finalment, a través de la seua Sentència 110/2016, de 9 de juny, publicada en el BOE núm. 170, de 15 de juliol de 2016, el Ple del Tribunal Constitucional va decidir, amb deu vots a favor i un vot particular discrepant, estimar parcialment el recurs d'inconstitucionalitat i declarar, amb els efectes previstos en el seu fonament jurídic 10, inconstitucionals i nuls els preceptes següents: l'article 1.1, en l'incís "els drets i deures dels qui són membres", i els articles 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14 de la Llei 5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat.

L'argumentació empleada pel Tribunal Constitucional per a motivar la seua decisió, així com el raonament del magistrat que va discrepar de la majoria, s'exposen en el següent apartat d'aquest informe.

1.4. La fonamentació de les sentències dictades pel Tribunal Constitucional en 2016 i del reiterat vot particular discrepant.

a) D'acord amb la fonamentació jurídica de la Sentència 82/2016, de 28 d'abril, els arguments donats per la majoria del Ple de l'Alt Tribunal per a basar la decisió adoptada sobre la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià, són els següents, en síntesi:

- Per aplicació de la doctrina derivada de la Sentència 121/1992, de 28 de setembre, recaiguda en el cas de la impugnació de la Llei 6/1986, de 15 de desembre, d'Arrendaments Històrics Valencians, la validesa de la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, depèn que la Comunitat Autònoma pugua acreditar l'existència de regles consuetudinàries que en matèria de règim econòmic matrimonial “existiren en vigor a l'entrada en vigor de la Constitució” (sic), o bé d'una altra institució civil diferent de la regulada, però connexa amb ella, de manera que pugua servir de base per a apreciar un desenvolupament del seu Dret Civil propi (Fonament jurídic 6è).
- “Després dels avatars codificadors i la solució donada a la qüestió foral, on no estava València” (sic), l'article 149.1.8ª de la Constitució reconeix a la Comunitat Valenciana competència legislativa sobre aquelles matèries civils que formaven part del seu patrimoni normatiu o consuetudinari, abans de l'entrada en vigor de la pròpia Constitució. I l'Estatut d'Autonomia assumeix, tant en la seua redacció original com després de la reforma de 2006, idèntica competència sobre el Dret Civil Valencià, però aqueixa competència només pot tenir per objecte els provats i subsistents costums forals observats en determinades zones del territori autonòmic, “sent vetat a la Comunitat Autònoma valenciana crear un Dret civil ex novo” (Fonament jurídic 6è).
- En matèria de règim econòmic matrimonial, no s'ha acreditat de forma fefaent la pervivència de costums vigents i, per tant, no concorren els requisits que l'article 149.1.8ª de la Constitució exigeix a la Comunitat Valenciana per a legislar en l'àmbit esmentat, en exercici de la seua competència exclusiva derivada de l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia.

- Com a resultat de tot això, l'Alt Tribunal afirma que la Comunitat Autònoma no té competència per a regular la matèria referida, estima el recurs d'inconstitucionalitat interposat, i declara la inconstitucionalitat i nul·litat de tota la Llei impugnada.
- Aqueixa declaració es matisa, no obstant això, en un doble sentit. En primer lloc, per a distingir els preceptes contra els quals el recurs no és extemporani d'aquells enfront dels quals sí que ho és. Aquests últims també són inconstitucionals per idèntica causa, però per connexió o conseqüència. Tots els preceptes de la Llei formen una "unitat indestruïble" perquè el legislador ha concebut les seues normes com un tot unitari i "no té sentit i inclús podria comportar una manipulació de la voluntat del legislador deixar-les vigents en l'ordenament jurídic, aïllades del conjunt normatiu en què van nàixer i que els dóna ple sentit". A la qual cosa el Ple del Tribunal afig que "considera innecessari dur a terme una anàlisi de cada un dels preceptes de la llei esmentada (...), atès que basta una mera lectura del total del seu articulat per a reparar que tots ells són marcadament de naturalesa civil (...), constituint una regulació unitària basada exclusivament en el títol competencial contingut en l'art. 149.1.8 CE, com així declara i reconeix el propi legislador valencià" (Fonament jurídic 7è).

El segon dels matisos es refereix als efectes de la declaració d'inconstitucionalitat, ja que s'excepcionen les situacions jurídiques consolidades. Atès que el Dret Civil es caracteritza per la seua naturalesa dispositiva i per la primacia de l'autonomia de la voluntat, les relacions matrimonials establides davall la vigència de la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, seguiran regulant-se pel mateix règim que hagueren acordat els cònjuges, llevat que manifestament expressen el contrari mitjançant capitulacions. D'altra banda, la declaració de nul·litat tampoc afecta les relacions dels cònjuges amb tercers, que es regiran pel règim matrimonial vigent en cada moment (Fonament jurídic 8è).

b) Seguint l'ordre cronològic d'adopció de decisions per part del Tribunal Constitucional, la Sentència 110/2016, de 9 de juny, en enjudiciar la Llei

5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat, d'Unions de Fet Formalitzades de la Comunitat Valenciana, no va fer, en gran manera, sinó reiterar l'argumentació del cas anterior, encara que amb resultats parcialment distints.

El plantejament realitzat per a fonamentar la decisió presa pot resumir-se d'aquesta manera: a partir de la interpretació ja efectuada de l'article 149.1.8ª de la Constitució, i atès que la Comunitat Valenciana no ha pogut acreditar de forma fefaent l'existència de costums vigents que permeten vincular-hi la regulació de les conseqüències civils de les unions de fet formalitzades, d'això es deriva que tots els preceptes de la Llei recorreguda que al·ludeixen a aqueixes conseqüències són inconstitucionals i nuls. En canvi, s'exceptuen aquells que regulen tals unions des d'un punt de vista merament administratiu.

Quant a la projecció dels efectes de la declaració parcial d'inconstitucionalitat i nul·litat, de nou s'estableixen "pro futur", sense afectar les situacions jurídiques consolidades. L'excepció la constitueix l'article 14 de la Llei, que en haver romàs suspès en la seua vigència i aplicació des d'un principi i sense interrupció, també es declara inconstitucional i nul ab initio.

En un altre orde de coses, es desestima el motiu d'impugnació al·legat per l'Advocacia de l'Estat que es basava en la possible vulneració del dret al lliure desenvolupament de la personalitat en determinats preceptes de la Llei recorreguda, ja que l'Alt Tribunal no aprecia cap imposició que pugua afectar l'autonomia de la voluntat de les parts.

c) Finalment, en la Sentència 192/2016, de 16 de novembre, es reitera, de manera a més molt succinta, una argumentació semblant a les anteriors per a declarar la nul·litat i inconstitucionalitat de tota la Llei 5/2011, d'1 d'abril, de la Generalitat, de relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen.

La validesa de la norma depenia que la Comunitat Autònoma haguera acreditat la pervivència de regles consuetudinàries en matèria de relacions paternofilials vigents en el moment d'aprovar-se la Constitució, o bé d'una altra institució civil connexa. I en no haver-se demostrat

tals circumstàncies, la Generalitat no té competència per a regular les conseqüències civils de les relacions esmentades, després de la ruptura de la convivència entre els progenitors, vici que afecta tota la norma recorreguda.

Igual que en els casos de les dues sentències prèvies, també ací es respecten les situacions jurídiques consolidades —és a dir, els règims de guarda i custòdia establits davall la vigència de la norma declarada inconstitucional i nul·la—.

d) Resta únicament fer al·lusió als vots particulars discrepants del magistrat Sr. Juan Antonio Xiol Rius. Els seus textos són pràcticament idèntics en els tres supòsits i, de fet, en les sentències 110/2016, de 9 de juny, i 192/2016, de 16 de novembre, s’hi reproduïx íntegrament l’argumentació realitzada per aquest magistrat en els tres primers apartats del vot emès en ocasió de la Sentència 82/2016, de 28 d’abril.

Al seu parer, els recursos haurien d’haver sigut desestimats pels motius que ara es resumeixen.

En primer lloc, les lleis impugnades es fonamentaven en una competència inequívocament reconeguda després de la reforma estatutària de 2006. Després d’aquesta, una lectura i interpretació conjunta dels articles 7.1 i 49.1.2a i de la Disposició Transitòria Tercera de la norma institucional bàsica valenciana permet deduir que la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de conservació, desenvolupament i modificació del Dret Civil Foral valencià ja no pot entendre’s en els mateixos termes que amb anterioritat a la reforma, sinó com una competència reforçada que permet a la Comunitat Autònoma legislar en les matèries mencionades. I si la majoria del Ple no ho estimava així, almenys hauria d’haver-se auto-qüestionat la constitucionalitat de la referida Disposició Transitòria Tercera.

En segon lloc, els drets històrics en matèria d’institucions privades són reconeguts pel Tribunal Constitucional quan es consagren en un Estatut d’Autonomia. A partir de la doctrina establida en la Sentència 31/2010, de 28 de juny, en el cas de l’Estatut d’Autonomia català, i fent una lectura de la Disposició Addicional Primera de la Constitució que permet considerar

els seus efectes limitats a les institucions de Dret públic, aquest magistrat entén que no hi ha cap obstacle per a admetre que és d'acord amb l'article 149.1.8ª de la Constitució el reconeixement d'un sistema de Dret privat foral per part d'un Estatut d'Autonomia, encara que no estiguera vigent en el moment de l'entrada en vigor de la Constitució, sempre que siga possible qualificar-lo com a sistema de Dret privat efectivament vigent en l'àmbit històric, geogràfic i substantiu propi dels drets forals, com sens dubte succeeix en el supòsit del Dret Civil Foral valencià.

En tercer lloc, inclús encara que no fóra així, la Comunitat Valenciana podia regular els àmbits abordats dins de les competències ordinàries en matèria de Dret Civil. Si a la Comunitat Valenciana ja se li havia reconegut l'existència de costums vigents al temps de l'entrada en vigor de la Constitució, i per tant d'un Dret Foral, bastaria haver tingut en compte la competència exclusiva de la Generalitat sobre la conservació i el desenvolupament d'aquest per a vincular-la amb la doctrina de les institucions o matèries connexes, i considerar que les normes declarades inconstitucionals i nul·les per la majoria del Ple del Tribunal formaven part d'aqueix Dret Foral, vist com un tot sistemàtic i no com una suma heterogènia d'institucions aïllades, faltades de relació entre si i necessitades d'un ancoratge consuetudinari singularitzat.

El quart i últim motiu és exclusiu del vot particular a la Sentència 82/2016, de 28 d'abril. De nou encara que l'anterior argument no fóra cert, la majoria hauria d'haver respectat la pervivència dels preceptes impugnats extemporàniament per l'Advocacia de l'Estat. No comparteix aquest magistrat l'aplicació extensiva, per connexió o conseqüència, de la declaració de nul·litat i inconstitucionalitat recaiguda sobre els preceptes que sí que van ser impugnats en temps i forma, doncs, sense analitzar amb detall els diversos articles de la Llei recorreguda, la majoria de l'Alt Tribunal assigna a tots un contingut civil suposadament indiscutible. En aquest sentit, per respecte a la presumpció de constitucionalitat de la llei i per una exigència ineludible de coherència inherent a l'exercici de la jurisdicció, s'haurien d'haver examinat únicament els preceptes recorreguts en temps i forma.

1.5. La Resolució 771/IX, de 15 de setembre de 2016, del Ple de les Corts Valencianes.

Si des que es van interposar els successius recursos d'inconstitucionalitat contra les tres lleis ja al·ludides, s'havien produït nombroses reaccions de rebuig a la Comunitat Valenciana, tant a nivell social com polític, i s'havia instat també amb reiteració el Govern perquè desistira i s'avingués a negociar, durant 2016 aqueixa reacció es va veure incrementada a mesura que es van anar coneixent les decisions adoptades pel Tribunal Constitucional.

El Consell va aprovar l'1 d'abril, quan ja pareixia imminent l'adopció de la sentència relativa a la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià, una Declaració Institucional en defensa de la plena legitimitat de la competència exercida. Posteriorment, el 13 de maig, va aprovar una segona Declaració Institucional en què, des del màxim respecte cap a l'Alt Tribunal, va expressar la seua absoluta discrepància amb la Sentència 82/2016, de 28 d'abril, i va posar de manifest el buidament de les previsions estatutàries que se'n derivava.

Per la seua banda, la gran majoria dels membres del Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana va mostrar, en la sessió del 10 de febrer, la seua preocupació davant la possibilitat que el Tribunal Constitucional estimara els recursos interposats. Després, en la sessió d'11 de maig, va aprovar una Declaració en què es posava en relleu la discrepància de la pràctica totalitat dels membres d'aquest òrgan col·legiat amb la declaració d'inconstitucionalitat i nul·litat de tota la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, i es feia insistència en la incongruència d'aqueixa decisió en evitar, mitjançant la doctrina de l'extensió dels efectes de la declaració d'inconstitucionalitat a preceptes connexos exarticle 39 de la Llei Orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional, la conseqüència lògica d'haver afirmat en la pròpia sentència que el recurs era extemporani, per haver-se impugnat preceptes que no van ser objecte de negociació en el si de la Comissió Bilateral de Cooperació Administració General de l'Estat-Generalitat.

En la sessió de l'1 de juny de 2016, l'Observatori de Dret Civil Valencià també es va posicionar majoritàriament en contra de la decisió presa pel Tribunal Constitucional.

El 29 de juny d'aqueix mateix any va tenir lloc un acte reivindicatiu d'especial importància al Palau de la Generalitat. Coincidint amb l'aniversari de l'aprovació dels decrets de Nova Planta, i en presència d'una variada representació de la societat valenciana, es va fer palesa la discrepància amb les decisions de l'Alt Tribunal -en aqueix moment ja s'havia fet pública també la Sentència 110/2016, de 9 de juny, sobre la Llei 5/2012, de 15 d'octubre, de la Generalitat, d'Unions de Fet Formalitzades de la Comunitat Valenciana- i es va reafirmar la plena convicció de la legitimitat dels termes en què s'havia exercit la competència derivada de l'article 49.1.2a de l'Estatut.

També mereix ser destacada la labor de l'Associació de Juristes Valencians. Des de la seua creació, aquesta entitat ha exercit un treball encomiable en defensa de la competència exclusiva de la Generalitat per a la conservació, la modificació i el desenvolupament del Dret Civil Foral valencià. I ho ha fet no sols mitjançant l'organització de múltiples activitats divulgatives, promocionals i de difusió, dirigides a col·lectius de distinta índole, sinó també informant altres organismes i entitats, tant públics com privats, per a demanar-ne el suport. Especialment significativa ha sigut aquesta labor en l'àmbit de l'Administració Local on, en el moment d'aprovar aquest informe, són ja 170 els ajuntaments de tota la Comunitat Valenciana que s'han adherit al Manifest promogut per l'Associació en defensa de la competència estatutària de la Generalitat en la matèria esmentada.

En aquest context, les Corts han exercit un paper molt rellevant. Després d'haver adoptat diverses iniciatives per a instar el Govern a retirar els recursos d'inconstitucionalitat, i haver defès la presa de quantes mesures foren necessàries en favor de la plena legitimitat de la competència exercida, el Ple de la institució va aprovar, en el marc del Debat de Política General de 2016, la seua Resolució 771/IX, de 15 de setembre, amb l'enunciat següent:

“Les Corts Valencianes insten el Consell a:

1. Sol·licitar a la Comissió de Codificació Civil Valenciana un informe tècnic sobre les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts per a legislar i desenvolupar el dret civil propi en virtut de l'exercici de l'autogovern.

2. Tramitar l'informe de la Comissió de Codificació Civil Valenciana a les Corts Valencianes.

3. Reconfigurar els òrgans col·legiats existents per a l'estudi i el desenvolupament del dret civil valencià per a dotar-los d'una agilitat, una eficàcia i una eficiència majors en l'exercici de les seues funcions”.

Va ser precisament el punt primer d'aquesta Resolució el que va portar a impulsar els treballs per a confeccionar aquest informe.

2. EL PROCÉS D'ELABORACIÓ DE L'INFORME

2.1. El qüestionari inicial

En la sessió de 30 de novembre de 2016, la Comissió Permanent de la Comissió de Codificació Civil Valenciana va abordar la necessitat d'establir un procediment que permetera elaborar l'informe requerit per el Ple de les Corts. I, segons consta en l'acta corresponent a la sessió citada, el criteri adoptat va ser el següent:

“Vist el text de la Resolució, que havia sigut remès a tots els membres de la Comissió Permanent amb caràcter previ a aquesta reunió, la Sra. Pérez Seguí planteja quina seria la forma més adequada d'elaborar l'informe jurídic mencionat en el punt primer. D'entrada, aquesta vicepresidenta de la CCCV estima que seria convenient confeccionar un document inicial de treball, enviar-lo a tots els membres del Ple i, una vegada demanades les opinions dels qui volgueren intervindre, convocar una sessió per a unificar criteris i aprovar l'informe definitiu, que seria, en última instància, el que es remetria a les Corts de conformitat amb el segon punt de la Resolució.

Partint del que ha apuntat la intervinent anterior, el Sr. Ochoa Monzó proposa que la Comissió Permanent encarregue al Sr. Domínguez Calatayud un primer esbós de document, en forma de qüestionari, amb una sèrie de preguntes que permeten a tots els membres del Ple pronunciar-se sobre aquells aspectes que s'estimen oportuns per a poder conformar, després d'analitzar les aportacions rebudes, el text de l'informe que se sotmetrà al Ple perquè siga aprovat en una sessió específica convocada a aquest efecte. Aqueix informe final hauria de ser, en tot cas, un text obert i inclusiu, que es fera eco de les diverses sensibilitats que hi ha dins de la CCCV, perquè com és sabut, no tots els vocals tenen la mateixa opinió sobre l'abast de la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de conservació, modificació i desenvolupament del dret civil foral valencià.

La Comissió Permanent fa seu, per unanimitat, el criteri exposat pels dos intervinents anteriors i el Sr. Domínguez Calatayud accepta l'encàrrec d'elaborar el qüestionari al·ludit i remetre'l, tan ràpidament com siga possible, a la Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern perquè des d'aquesta es reenvie a tots els membres del Ple de la CCCV”.

En compliment d'allò que s'ha decidit per la Comissió Permanent, el qüestionari elaborat pel coordinador de la Comissió de Codificació Civil Valenciana va ser remès als membres del Ple en data 30 de desembre de 2016, i se'ls va instar a respondre'l dins d'un termini que va concloure el 10 de gener de 2017.

El qüestionari era el següent:

“Pregunta núm. 1:

¿Es pot considerar com a única opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la investigació sobre els costums d'origen foral que pervisquen entre nosaltres fins als nostres dies?

Pregunta núm. 2:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi l'exploració d'altres arguments subministrats per la pròpia Constitució Espanyola, no tinguts en compte fins al moment, com el que poguera resultar de la seua Disposició Addicional Segona?

Pregunta núm. 3:

Donades les múltiples incongruències intrínseques que des d'una perspectiva estrictament tècnica/jurídica són detectables en les sentències del Tribunal Constitucional que anul·len per inconstitucionals tres de les lleis civils valencianes, ¿es pot

considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi, la d'explicar, on siga més eficaç fer-ho, que amb la reforma estatutària de 2006 es va dur a terme una interpretació plenament ajustada i lleial a l'ortodòxia constitucional de l'abast i contingut de la competència exclusiva de la Generalitat sobre la matèria?

Pregunta núm. 4:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de l'article 150.1 de la Constitució Espanyola, en relació amb l'article 60.1 de l'Estatut d'Autonomia?

Pregunta núm. 5:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de l'article 150.2 de la Constitució Espanyola, en relació amb l'article 60.2 de l'Estatut d'Autonomia?

Pregunta núm. 6:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi l'elaboració de lleis i normes del seu desplegament sobre les matèries connexes amb la Llei 3/2013, de 26 de juliol, de la Generalitat, dels Contractes i altres Relacions Jurídiques Agràries?

Pregunta núm. 7:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la inclusió de normes de naturalesa jurídica civil en lleis i normes del seu desplegament que s'aproven en l'exercici de competències assumides per la Generalitat en altres matèries, alienes en principi a aqueix àmbit?

Pregunta núm. 8:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de la reforma constitucional? Si així s'estimara, es proposa l'elaboració d'un text alternatiu dels preceptes de la Constitució -singularment del seu article 149.1.8ª- la modificació dels quals es considere necessària per a l'incontestable encaix de la competència legislativa civil de la Generalitat".

Junt amb aquest qüestionari, als membres del Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana se'ls va remetre la convocatòria de la vint-i-dosena sessió d'aquest òrgan col·legiat, a celebrar el 17 de gener de 2017 a la sala de juntes de la Facultat de Dret de la Universitat d'Alacant per a estudiar, amb caràcter monogràfic, les respostes donades a les preguntes formulades. Així mateix, a fi de facilitar i promoure el debat durant la reunió, li'ls va enviar un "Document de síntesi" (incorporat a aquest informe com a annex número 1), en el qual s'arregaven totes les opinions expressades per aquells membres que s'havien pronunciat entorn de les distintes qüestions plantejades.

2.2. La vint-i-dosena sessió del Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana.

Al començament de la reunió, vistes totes les contestacions incorporades al Document de síntesi, el coordinador de la Comissió de Codificació Civil Valenciana va intervenir per a contextualitzar els termes del debat de la següent manera, segons consta expressament en l'acta de la sessió, que s'incorpora a aquest informe com a annex número 2:

"Reprement ara el transcurs de la reunió, el coordinador de la CCCV agraeix la col·laboració de tots, a pesar de les dates en què es va remetre el qüestionari i de l'escàs període de temps habilitat per a respondre'l, i indica que, a partir del document de síntesi que els va ser enviat amb la convocatòria d'aquesta sessió, estructurarà el resum en quatre blocs:

- a) Les preguntes identificades en el qüestionari amb els números 2 i 3, de les quals es podria derivar més bé l'elaboració d'un desenvolupament doctrinal.
- b) Les preguntes identificades amb els números 1, 6 i 7, que exigirien un desenvolupament legislatiu per part de les Corts.
- c) Les preguntes identificades amb els números 4 i 5, que requeririen una labor legislativa coordinada per part de l'Estat i la Generalitat.
- d) I la pregunta número 8, que desembocaria en una reforma constitucional a través dels procediments expressament previstos en el títol X de la Norma Suprema.

A partir d'aquest esquema, el Sr. Domínguez Calatayud realitza les consideracions següents:

a) Respecte a la pregunta número 2, es pot sostindre que la pràctica totalitat dels membres de la Comissió entenen que no es pot renunciar a la recerca d'altres arguments de rang constitucional, encara que també la majoria d'ells insistisca en el fet que la fonamentació constitucional del ple exercici de la competència ha sigut àmpliament desenvolupada. L'apel·lació a la disposició addicional segona de la Constitució sembla referida, més que a una interpretació de l'actual redacció, a la incorporació d'un paràgraf nou, la qual cosa la reconduïx a la pregunta número 8 i la trau d'aquesta, que es referia a la recerca d'arguments interpretatius del text constitucional vigent.

b) Pel que fa a la pregunta número 3, les respostes estan dividides i van des dels que responen negativament fins als que ho fan en sentit afirmatiu. No obstant això, tots els membres de la Comissió coincideixen en la defensa de l'ortodòxia constitucional del nostre Estatut, l'adequació del qual a la Constitució no ha sigut qüestionada, la literalitat del qual és clara, la funció que té d'assumir competències i perfilar el seu abast sense invadir ni buidar competències estatals, segons reiterada jurisprudència del Tribunal

Constitucional, és incontestable, i el fonament doctrinal del qual és plenament coincident amb el plantejament de les al·legacions de la Generalitat. La pràctica totalitat dels membres de la Comissió coincideix en la necessitat de la reforma constitucional per a legitimar, sens dubte, el ple exercici de la competència; reforma que exigeix, per a això, traslladar, d'una manera o d'una altra, sempre amb un plantejament generalista, al text constitucional les idees que van inspirar la reforma de l'Estatut. D'aquestes reflexions només es pot desprendre, més enllà de les respostes concretes a la pregunta examinada, que la necessitat de fer pedagogia estatutària és compartida per tots i que fer-la on més eficaç resulte és també assumida per la majoria dels membres de la Comissió.

c) Quant a la pregunta número 1, es pot sostindre que la pràctica totalitat dels membres de la Comissió entén que sense ser una via totalment descartable a la vista de la doctrina resultant de les tres sentències del Tribunal Constitucional que es pronuncien sobre la constitucionalitat de les nostres lleis civils, és una opció amb moltes dificultats de distinta índole:

- Unes d'ordre teòric, com per exemple la dificultat de sostindre, des d'una perspectiva tecnicojurídica, l'existència o, millor dit, la subsistència de costums que puguen ser qualificats com a forals en sentit estricte; la dificultat de la prova de la seua vigència o concurrència en les conductes pretesament consuetudinàries dels requisits que al costum, com a font del dret, li són exigibles segons el Codi Civil; els problemes derivats de la col·lisió entre el caràcter local del costum i la nota de generalitat predicable de tota llei, o, per no estendre's més, l'oportunitat política de substituir la vivacitat d'un règim consuetudinari o el seu caràcter immemorial per la rigidesa i actualitat d'una norma legal.
- Altres d'ordre pràctic, derivades de l'escassa realitat social que seria regulable per aquesta via a causa dels molt pocs costums que, superades les dificultats tècniques abans apuntades, podrien servir com a punt de partida per a l'exercici de la

competència, una competència que, amb aquesta via, sobretot si fóra l'única, quedaria buida de contingut.

d) Les preguntes números 6 i 7 poden abordar-se conjuntament. La resposta a la primera, en general, és afirmativa, a pesar de reconèixer les dificultats tècniques de la via de les institucions connexes tal com resulta de la doctrina del Tribunal Constitucional i l'àmbit social reduït de la matèria, sense perjudi de l'ampliació que d'aquesta pugua resultar de les competències de la Generalitat en matèria d'agricultura i desenvolupament i execució de la legislació de la Unió Europea en àmbits que siguen competència d'aquella.

Pel que fa a l'altra pregunta, la resposta és, amb alguna excepció, compartida pels membres de la Comissió. Es basa en la idea de continuar introduint normes estrictament civils quan així ho exigisca el lògic desenvolupament de la competència contigua que es tinga; no obstant això, es fa l'excepció de la vigilància d'aquestes extralimitacions per part de l'Advocacia de l'Estat i el risc de la seua impugnació encara que la seua declaració d'inconstitucionalitat i consegüent derogació privara de sentit la norma dictada en exercici de la competència, amb la integració per mitjà de la correlativa norma de l'Estat i la minva de seguretat jurídica a què això podria conduir.

A juí de l'intervinent, un àmbit en què, per exemple, seria possible acudir a la via explicitada en la pregunta número 7 seria el de la normativa urbanística, però així i tot no li sembla que aquesta siga la solució més adequada, ja que implicaria fer ús d'una espècie de subterfugi a falta d'una altra eixida millor.

e) També aborda conjuntament el Sr. Domínguez Calatayud les preguntes números 4 i 5. Diu que prou membres de la Comissió entenen que són possibles aquestes vies; altres no comparteixen aquesta idea. Respecte d'això, l'intervinent estima necessàries unes breus reflexions.

És cert, en primer lloc, que la Llei orgànica 12/1982, de 10 d'agost, de transferències a la Comunitat Valenciana de competències en matèries de titularitat estatal (d'ara en avant, LOTRAVA), no va preveure la transferència de competències que implicaren exercici de potestat legislativa; però és igualment cert que el Tribunal Constitucional, tant en la Sentència 121/1992, de 28 de setembre, com en les tres al·ludides que va dictar en 2016, estableix que la competència legislativa civil de la Generalitat deriva de la transferència operada en virtut de la LOTRAVA.

És veritat, en segon lloc, que la competència legislativa civil de la Generalitat va ser assumida per aquesta amb plena legitimitat en l'Estatut de 1982, assumpció ratificada després de la modificació de la norma institucional bàsica valenciana duta a terme en 2006. Cal recordar que la reforma de l'Estatut de 1982 materialitzada a través de la Llei orgànica 5/1994, de 24 de març, va comportar l'assumpció estatutària de totes les competències abans transferides, amb la consegüent derogació, per innecessària, de la LOTRAVA mitjançant la Llei orgànica 12/1994, també de 24 de març.

En tercer lloc, és inqüestionable la doctrina que recullen les quatre sentències del Tribunal Constitucional sobre la subordinació de les lleis orgàniques de transferències al model constitucional, en el sentit que no poden transferir competències estatals que desborden el model constitucional de l'exercici de la competència transferida, la qual cosa significa, en el cas que ens ocupa, que cap llei orgànica de transferència de la competència legislativa civil de l'Estat a una comunitat autònoma pot anar més enllà del criteri de la tutela de la foralitat civil, tal com resulta -segons la interpretació del mateix Tribunal Constitucional- de l'article 149.1.8a de la Norma Suprema. Per tant, una nova transferència no podria traslladar a la Generalitat més contingut competencial del que ja va rebre i té assumit. Cap reforma constitucional podrà subvertir la jerarquia normativa i col·locar una llei orgànica de transferències per damunt de la Constitució i de la doctrina del Tribunal Constitucional que la interpreta.

En quart lloc, aquestes consideracions sobre la llei orgànica de transferències són igualment aplicables al mecanisme de la llei marc, que, a més, planteja altres incongruències com, per exemple, la de la menció dels 'principis, bases i directrius fixats per una llei estatal', així com el control dels tribunals ordinaris i de les Corts generals, tot això de difícil encaix amb l'exercici de la competència per part d'una institució legislativa autònoma.

En cinqué i últim lloc, reclamar a l'Estat la transferència o l'adopció d'una llei marc seria una actuació incongruent, fins i tot contradictòria amb la redacció de l'actual Estatut.

En resum, els mecanismes previstos en les preguntes números 4 i 5 no donarien lloc a un major abast i contingut de la competència que ja té la Generalitat i representarien una actuació incongruent amb el contingut de l'Estatut.

A partir d'aquestes reflexions, o discrepant-ne fonamentadament, es podria replantejar el tema perquè els assistents puguen arribar a una conclusió més uniforme.

f) Per a finalitzar aquesta introducció, afegir l'intervinent, queda al·ludir a la pregunta número 8. Amb alguna excepció, la resposta a aquesta pregunta és majoritàriament afirmativa per part dels membres de la Comissió i és considerada com la via més segura per aconseguir el ple exercici de la competència, a pesar dels inconvenients polítics que aquesta reforma pot trobar en el seu desenvolupament i consecució. L'inicial i dominant component polític de la reforma constitucional no ha impedit que alguns membres de la Comissió s'hagen aventurat a realitzar propostes concretes de modificació del text constitucional, o que, fins i tot, s'haja plantejat la necessitat que la proposta de canvi derive dels treballs d'una comissió d'experts designada per a aquest fi, després de la fixació dels principis de la reforma en el si de la CCCV.

Entre les tres propostes concretes de modificació que s'han posat damunt de la taula, una va encaminada a reformar la disposició addicional segona de la Constitució per a afegir un paràgraf que

empare i protegisca el dret privat històric que va tindre caràcter territorial; els altres dos suggeriments advoquen per modificar l'article 149.1.8a”.

A partir d'aquestes consideracions introductòries del coordinador, el debat entre els assistents a la reunió es va desenvolupar en els termes que apareixen reflectits en l'acta que figura incorporada a aquest informe com a annex núm. 2. S'hi fa remissió expressa per a evitar reiteracions innecessàries o al·lusions descontextualitzades.

3. CONCLUSIONS

Com a resultat dels treballs duts a terme per a l'elaboració d'aquest informe, i sense perjuí dels matisos i les consideracions complementàries que puguen derivar-se dels documents annexos, el Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana coincideix a apuntar les CONCLUSIONS següents:

1. La Comissió manté i reafirma, des del màxim respecte institucional, la seua discrepància amb les decisions adoptades pel Tribunal Constitucional en les sentències 82/2016, de 28 d'abril, 110/2016, de 9 de juny, i 192/2016, de 16 de novembre, així com amb l'argumentació jurídica emprada per a fonamentar tals decisions.
2. Les sentències esmentades constitueixen un fidel reflex de l'aplicació de paràmetres jurídics discordants, perquè mentre en els casos que afecten la Comunitat Valenciana s'ha realitzat una interpretació molt restrictiva de l'article 149.1.8ª de la Constitució -i en particular del seu incís "allí on existisquen"-, en els supòsits en què s'han vist involucrades altres comunitats autònomes amb Dret Civil foral o especial propi, s'ha permès -sobretot mitjançant la figura de les matèries o institucions connexes- que puguen dotar-se d'una legislació que va molt més enllà d'allò que s'ha previst en les seues compilacions preconstitucionals.
3. La Comissió mostra la seua absoluta disconformitat amb el raonament segons el qual la mera existència de compilacions a l'entrada en vigor de la Constitució, sí que permet a determinades comunitats autònomes dotar-se d'un Dret Civil propi amb límits molt difusos però, en canvi, l'article 7 i la Disposició Transitòria Tercera de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana no poden ser emprats, en cap

concepte, per a defensar la legítima interpretació que des de la Generalitat s'ha vingut fent del títol competencial derivat del seu article 49.1.2a, una interpretació que s'estima plenament conforme amb l'article 149.1.8ª de la Constitució, després de la reforma estatutària operada per mitjà d'una norma mai recorreguda en aquest àmbit, la Llei Orgànica 1/2006, de 10 d'abril.

4. El conflicte existent entre l'Administració General de l'Estat i la Generalitat entorn de l'abast de la competència exclusiva d'aquesta en matèria de conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil Foral valencià, és de naturalesa política/constitucional i com a tal ha d'abordar-se a l'hora d'intentar resoldre'l.
5. Qualsevol possible resposta al problema existent, siga quina en siga la formulació, ha d'estar encaminada a generar una solució que atenga satisfactòriament la legítima reivindicació de la Comunitat Valenciana, i ha d'estar basada en un consens unànime, o molt pròxim a la unanimitat, de les forces polítiques amb representació parlamentària, tant en les Corts Valencianes com en les Corts Generals
6. La solució més adequada per al litigi existent és la reforma de la Constitució, per bé que, entre els qui defenen aquesta possibilitat, uns membres de la Comissió es decanten per la modificació de l'article 149.1.8ª de la Norma Suprema, i altres ho fan en favor de la reforma de la seua Disposició Addicional Segona.
7. Sense perjudi d'allò que s'ha ressenyat en el número anterior, pot utilitzar-se, amb caràcter alternatiu o simultani, la via de l'article 150.2 de la Constitució -i en menor grau la del 150.1-, relacionats respectivament amb els apartats 2 i 1 de l'article 60

de l'Estatut d'Autonomia, per a obtenir una eixida, en principi únicament transitòria, fins que s'aconsegueixca el consens necessari per a tramitar i culminar la reforma constitucional.

8. L'opció d'incloure normes de naturalesa civil en lleis i normes de desplegament reglamentari que s'aproven en l'exercici de competències assumides per la Generalitat en altres matèries, alienes en principi a aqueix àmbit, no és la més adequada per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi en virtut de l'exercici de l'autogovern.
9. L'elaboració de lleis i normes de desplegament reglamentari sobre matèries connexes amb la Llei 3/2013, de 26 de juliol, de la Generalitat, dels Contractes i altres Relacions Jurídiques Agràries, és una opció jurídica vàlida per a exercir la competència exclusiva derivada de l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia, però no permet dotar el títol competencial de l'abast i la potencialitat que va voler donar-li el legislador en aprovar la Llei Orgànica 1/2006, de 10 d'abril.
10. La investigació sobre els costums d'origen foral que perviuen a la Comunitat Valenciana en els nostres dies no pot ser l'única opció jurídica viable per a garantir la competència de les Corts per a legislar en matèria de Dret Civil propi, atès que la tutela de la foralitat com a forma d'exercir la competència va ser únicament una alternativa adoptada per a seguir les indicacions derivades de la jurisprudència constitucional que va emanar de la Sentència 121/1992, de 28 de setembre, dictada en el cas de la llavors vigent però ja derogada Llei 6/1986, de 15 de desembre, d'Arrendaments Històrics Valencians.

Després d’haver analitzat les opcions que queden exposades en aquest informe, el Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana mostra, en tot cas, la seua total disposició que s’ha de seguir estudiant, si així s’estima necessari o oportú i sempre des d’una perspectiva estrictament jurídica, la viabilitat d’altres possibles respostes al conflicte existent, tant si constitueixen una variant de les ací explicitades com si es tracta de noves vies de solució.

València, 23 de febrer de 2017.

EL SECRETARI GENERAL,
Alfonso Puncel Chornet

Vist i plau
EL PRESIDENT,
Manuel Alcaraz Ramos

4. VOT PARTICULAR

Vot particular que formula el Sr. Vicente Garrido Mayol, vocal de la Comissió de Codificació Civil Valenciana, en relació amb l'Informe Tècnic sobre les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el dret civil propi en virtut de l'exercici d'autogovern, aprovat en sessió de 23 de febrer de 2017.

"Amb el major respecte al criteri de la majoria, desitge expressar la meua discrepància amb el contingut de la primera de les Conclusions de l'informe, i, per extensió i connexió, amb la segona i tercera.

Sí que he de deixar constància que la meua discrepància es constreny a les conclusions indicades, sense tenir en compte altres consideracions de l'informe ni, per descomptat, les opinions dels altres membres de la Comissió en contestar el qüestionari que, en el seu moment, es va difondre entre aquells.

També he de manifestar que s'ha fet per part dels membres de la Comissió un encomiable esforç a l'hora de contestar el referit qüestionari, que ha donat com a resultat un document ric en opinions i matisos, sens dubte, molt útil als fins perseguits. Lamentablement, per les raons de tipus tècnic exposades en la reunió, no vaig tenir oportunitat de contestar el meritat qüestionari, però la redacció d'aquest vot discrepant em permet fixar la meua posició respecte d'això.

Crida l'atenció, per descomptat, la unànime coincidència de tots els assistents, amb la meua excepció, en les conclusions de l'informe, quan en l'esborrany es feia referència a "una àmplia majoria", a "la pràctica totalitat", a "la majoria de membres", majories que han esdevingut en unanimitat que no es cohonesta amb les respostes al qüestionari que s'adjunta a l'informe, de les quals es desprèn un criteri no unànime respecte d'això.

Abans de centrar-me en les conclusions de què discrepe, sí que vull advertir, desmentint els qui maliciosament em tracten com a enemic del dret civil valencià o, millor, de la possibilitat de tenir-ne, que sempre he defès que la Comunitat Valenciana ha de poder legislar en matèria de dret civil, precisament perquè ho va tenir en el passat i ens va ser arrabassat per dret de conquesta. Altres territoris que amb desigual intensitat i extensió el van mantenir, han exercit la competència de conservar, modificar i desenvolupar els seus “drets civils, forals o especials”, de vegades extralimitant-se dels termes en què tal competència està reconeguda en la Constitució i en els respectius Estatuts d'autonomia, produint normes, al meu entendre inconstitucionals (vg., la Llei 29/2002, de 30 de desembre, de Catalunya, sobre el llibre primer del Codi Civil català, que contravé la competència exclusiva de l'Estat relativa a l'aplicació i eficàcia de les normes jurídiques, que va ser impugnada davant el Tribunal Constitucional pel president del Govern, i ulteriorment retirat el recurs per qui va succeir el recurrent en la Presidència del Govern). Amb això vull destacar que, si altres territoris que van tenir dret privat propi en el passat poden avui conservar-lo, modificar-lo i desenvolupar-lo, també la Comunitat Valenciana hauria de poder legislar sobre les institucions de dret civil que van regir en l'època foral, basant-se en el principi d'autonomia política i per raons d'igualtat i de justícia.

Per descomptat que la competència en matèria de dret civil, no pot limitar-se a la possibilitat de positivar el dret consuetudinari que puga existir, com es va fer, en el seu moment, amb la Llei 6/1986, de 15 de desembre, d'arrendaments històrics, a la qual més avant tornaré a referir-me.

Però em centre en el contingut de les conclusions de què discrepe. En la primera d'elles s'expressa la discrepància de la Comissió amb les decisions adoptades pel Tribunal Constitucional en les sentències 82/2016, 110/2016 i 192/2016, així com amb l'argumentació jurídica empleada per a fonamentar tals decisions. Les sentències esmentades resolen, respectivament, els recursos d'inconstitucionalitat formulats pel president del Govern, -per

cert, per dos presidents del Govern distints- contra les lleis de la Generalitat 10/2007, de 20 de març, de Règim Econòmic Matrimonial Valencià; 5/2012, de 15 d'octubre, d'Unions de Fet formalitzades de la Comunitat Valenciana; i 5/2011, d'1 d'abril, de relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen.

No es concreten les raons de la discrepància, encara que poden deduir-se de les que s'indiquen en l'Informe de les quals les conclusions porten causa. L'única cosa que s'ha portat a les conclusions, en aquest cas a la segona i tercera, és que "les sentències esmentades constitueixen un fidel reflex de l'aplicació de paràmetres jurídics discordants, perquè mentre en els casos que afecten la Comunitat Valenciana s'ha realitzat una interpretació molt restrictiva de l'art. 149.1.8ª de la Constitució –i en particular del seu incís "allí on existisquen"-, en els supòsits en què s'han vist involucrades altres comunitats autònomes amb dret civil foral o especial propi, s'ha permès...que puguen dotar-se d'una legislació que va molt més enllà d'allò que s'ha previst en les seues compilacions preconstitucionals". Açò últim és, al meu entendre, cert, i efectivament, com ja he destacat adés, s'han produït normes en algunes d'aqueixes comunitats autònomes que no estan emparades pel títol competencial invocat per al seu dictat. Però, aquesta forma de procedir no justifica jurídicament que es faça el mateix sempre. Hi ha un principi en el dret públic que és que, des de la il·legalitat, no pot invocar-se la igualtat. I ací ocorre precisament això. Es produeixen normes que no s'ajusten a la Constitució, encara que estiguen vigents i s'apliquen i siguen eficaces, però sempre hi ha la possibilitat que, en algun moment, prèvia elevació de qüestió d'inconstitucionalitat, el Tribunal Constitucional s'hi pronuncie.

Per tant, la referència als paràmetres jurídics discordants no és, al meu entendre, allò rellevant per a discrepar de "l'argumentació jurídica empleada per a fonamentar tals decisions" del Tribunal Constitucional, com es proclama en la Conclusió primera.

El moll de la qüestió es troba en la Conclusió tercera, en la qual es plasma la disconformitat de la Comissió amb el raonament "segons

el qual la mera existència de compilacions a l'entrada en vigor de la Constitució, sí que permet a determinades comunitats autònomes dotar-se d'un dret civil propi amb límits molt difusos però, en canvi, l'article 7 i la Disposició Transitòria Tercera de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana no poden ser empleats en cap concepte per a defensar la legítima interpretació que, des de la Generalitat, s'ha vingut fent del títol competencial derivat de l'art.49.1.2^a, una interpretació que s'estima plenament conforme amb l'art. 149.1.8^a de la Constitució després de la reforma estatutària operada per mitjà d'una llei mai recorreguda en aquest àmbit, la Llei Orgànica 1/2006, de 10 d'abril”.

Comencem pel final: la Llei Orgànica 1/2006, per la qual es va modificar l'Estatut d'Autonomia, no tenia per què ser recorreguda “en aquest àmbit” (sí que ho va ser per un altre motiu), perquè conforme al criteri del Tribunal Constitucional, el títol competencial relatiu a la “conservació, modificació i desenvolupament del dret civil (foral) valencià” és conforme a l'orde constitucional de distribució de competències sempre que es constrenya a la positivació de costums vigents. Recorde's respecte d'això que el títol competencial, coincident amb el contingut en l'Estatut de 1982 (atribuït per transferència de la LOTRAVA) –amb l'única diferència de l'adjectivació com a foral- ja va ser objecte d'atenció pel Tribunal Constitucional. En efecte, com és sabut, les Corts Valencianes van aprovar la Llei 6/1986, de 15 de desembre, d'Arrendaments Històrics Valencians, en virtut de la qual es positivà el dret consuetudinari que venia regint la matèria, possibilitat que va ser santificada pel Tribunal Constitucional, -que va resoldre un recurs d'inconstitucionalitat formulat en 1987 pel llavors president del Govern de l'Estat-, en assenyalar que “la remissió als drets civils forals o especials arriba no sols a aquells que havien sigut objecte de compilació al temps de l'entrada en vigor de la Constitució, sinó també a normes civils d'àmbit regional o local i de formació consuetudinària”. I pel que fa al concret supòsit de la Comunitat Valenciana, entén el Tribunal Constitucional que la competència de la Generalitat Valenciana “no pot estimar-se sinó referida al dret consuetudinari que, després de

l'abolició dels Furs i fins als nostres dies, subsistira en el territori de la Comunitat Autònoma" (STC 121/92, la doctrina de la qual va ser reiterada per les SSTC 182/92 i 88/93).

Però, tornem a la conclusió tercera de l'informe. El raonament que la mera existència de compilacions a l'entrada en vigor de la Constitució sí que permet a determinades comunitats autònomes dotar-se d'un dret civil propi i a la valenciana no –més enllà de la positivació del consuetudinari, com s'acaba d'exposar- ens torna al vell problema de la interpretació de l'incís "allí on existisquen" de l'article 149.1.8ª de la Constitució, sobre el qual s'han escrit rius de tinta. Són molt diverses les interpretacions que s'han abocat respecte d'això. Potser no estiga de més recordar que tots els ciutadans, amb major solvència els juristes, som possible intèrprets de la Constitució, però l'únic la interpretació del qual s'imposa indefectiblement és el Tribunal Constitucional. És legítim discrepar de les seues decisions i raonaments, però no ho és la pretensió d'apartar-se d'aquelles o d'intentar burlar-les acudint a tortuositats inadmissibles. Exemple d'açò, el constatem en els temps que corren. Tampoc no em pareix legítima la desqualificació dels magistrats que han conformat una sentència ni tampoc la d'aquells juristes que hem mostrat el nostre acord amb ella, inclús dissentint d'alguna argumentació o exposició. Açò deslegitima el que entenem com un Estat de Dret i és, per tant, rebutjable.

La primera de les sentències dictades pel Tribunal Constitucional que són objecte de la nostra atenció és la 82/2016, en la qual l'Alt Tribunal es reafirma en el seu criteri exposat en altres resolucions anteriors: l'expressió "allí on existisquen" al·ludeix a la prèvia existència d'un dret civil propi, al temps de l'entrada en vigor de la Constitució, sense que siga lícit remuntar-se a qualsevol altre moment anterior (SSTC 121/1992 28/2012, 81/2013, 88/1993 i 31/2010). I emfatitza que és necessari advertir que una interpretació raonada i no arbitrària de l'article 149.1.8ª de la Constitució només permet reiterar i no rectificar la doctrina continguda en la Sentència 121/1992.

També recorda que, en tot cas, la igualtat de tracte consagrada en l'article 14 i 139.1 de la Constitució no és predicable en les comunitats autònomes, ni pot permetre alterar el règim de distribució de competències resultant de la Constitució i del bloc de constitucionalitat, tal com es va advertir en la Sentència 20/2013.

I finalment ha de destacar-se que, al seu parer, l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana tant en la seua redacció primigènia com en la recent reforma (de 2006), assumeix idèntica competència sobre el dret civil valencià -el qualificatiu "foral", adverteix, no pot alterar el sostre competencial de l'art. 149.1.8ª de la Constitució- però tal competència legislativa només pot tenir per objecte els provats i subsistents costums forals que s'han observat en determinades zones del territori autonòmic, sent vetat a la Comunitat autònoma valenciana crear un dret civil ex novo.

Des de la perspectiva jurídica, no puc estar més d'acord amb els raonaments jurídics del Tribunal Constitucional respecte d'això, encara que en el pla polític lamentablement, com adés he indicat, que els valencians no tinguem àmplia competència en dret civil. Coincidisc amb l'anàlisi de l'Alt Tribunal, i açò no és quelcom nou, perquè des de fa anys vinc mantenint i defenent tal criteri: ho he deixat escrit, ho he expressat en públic i ho he manifestat amb el meu vot favorable en els diversos dictàmens del Consell Jurídic Consultiu, -tots emesos per unanimitat, a pesar de la composició diversa de la Institució- sobre la qüestió que ens ocupa. Si que diré que el meu criteri i el del Consell Jurídic Consultiu que he tingut l'honor de presidir, s'ha vist ara protegit per les sentències del Tribunal Constitucional. Criteri, per cert, no exclusiu sinó compartit per una plèiade de rellevants juristes, molts d'ells valencians, mereixedors de tot respecte i no del menyspreu amb què de vegades se'ls ha tractat.

És intel·ligible que els qui van mantenir i mantenen un criteri distint s'hagen vist decebuts per les resolucions del Tribunal Constitucional, màxim intèrpret de la Constitució i a les decisions del qual hem d'acomodar-nos, sense perjuí de la legítima pugna

per intentar que canvie la seua doctrina o de modificar les normes jurídiques, inclosa la Constitució, per a aconseguir un objectiu determinat, en el nostre cas, la capacitat legislativa de la Generalitat en matèria de dret civil, mes allà de la derivada de costums vigents.

Com he indicat, el Consell Jurídic Consultiu, suprem òrgan consultiu de la Generalitat en assumptes jurídics i d'administració, ha tingut ocasió de pronunciar-se diverses vegades en relació amb avantprojectes de llei sobre matèries pròpies de dret civil. Així, i amb ànim de simplificar al màxim, en el dictamen 748/2009, va indicar, després de fer-se ressò de la doctrina del Tribunal Constitucional i interpretar el nou art. 49.1.2^a de l'Estatut de 2006, que "per això, aquest Òrgan consultiu adverteix que la Generalitat Valenciana, en l'elaboració i aprovació de la norma projectada sobre successions, que constitueix matèria pròpia del dret civil, podria trobar obstacle en la precitada doctrina restrictiva del Tribunal Constitucional, que exigeix prèvia subsistència, encara en via consuetudinària, de les institucions que es pretenen regular". I en el dictamen 613/2009, va assenyalar que "La novetat que ha suposat l'adjectiu "foral" en l'expressió "Dret Civil Foral valencià" no té –segons el parer d'aquest Òrgan consultiu- més abast que el d'entroncar la competència de la Generalitat en matèria civil amb les institucions regulades en el Dret foral, excloent que la competència esmentada pugua comprendre qualsevol institució o matèria civil. Per descomptat, la introducció de l'adjectiu citat no pot implicar la reposició o el reconeixement d'un dret foral actualment inexistent en la nostra Comunitat, salvades les institucions consuetudinàries valencianes".

Una última referència al Consell Jurídic Consultiu considere convenient, per a recordar el que, en el seu dictamen 555/2012, va dir en relació amb l'avantprojecte de llei de Contractes i altres relacions jurídiques agràries. "Res no obsta, va assenyalar, que la Generalitat Valenciana legisle en matèria civil sobre un ús o costum existent en el nostre territori, en els termes expressats en la Sentència 121/1992, perquè resulta indubtable, com s'ha indicat adés, la competència de la Generalitat per a legislar sobre el seu Dret civil foral consuetudinari; raó per la qual aquest Òrgan consultiu

-amb independència de la interpretació i abast que es done a l'actual article 49.1.2a de l'Estatut- examina, en les consideracions següents, l'encaix de les institucions que es regulen en la norma projectada (venda a l'ull, venda a pes, arrendaments històrics valencians, censos, i el dret al "torna llom") amb els usos i costums valencians; és a dir, amb el dret civil consuetudinari valencià, atès que la norma projectada pretén, com s'ha indicat, "positivar el costum"; tot això a fi de reforçar la competència de la Generalitat en aquesta matèria".

En l'àmbit de la funció consultiva també cal dir que el Consell d'Estat, suprem òrgan consultiu del Govern de la nació, també és coincident amb tal doctrina, expressada, entre altres, en el seu dictamen 2340/2007.

Com deia abans no és moment, ni instrument adequat, un vot particular, per a ressenyar l'opinió de rellevants juristes respecte d'això, però sí advertir de la seua total coincidència amb la doctrina jurisprudencial del Tribunal Constitucional.

Insistisc en una idea. Una cosa és l'anàlisi jurídica del problema i de les sentències del Tribunal Constitucional, i una altra distinta el que puga fer-s'hi políticament.

En promulgar-se la Constitució de 1978, l'Estat es va reservar la competència exclusiva en matèria de legislació civil, permetent a les comunitats autònomes amb dret civil foral o especial, la seua conservació, modificació i desenvolupament. D'aquesta manera, es va establir una discriminació entre comunitats autònomes, en distingir entre les que comptaven amb compilacions de dret civil i les que no.

No va ser aquest, no obstant això, l'esperit que va animar el legislador constituent des d'un principi, sinó que al llarg de la gestació del precepte es va produir un canvi d'orientació que algun autor va qualificar de "pas de l'autonomisme al foralisme". I això perquè en l'Avantprojecte de Constitució elaborat per la Ponència Constitucional, l'article 138.6 i 7, que es referia a la competència legislativa en matèria de dret civil, preveia un esquema

substancialment anàleg al de la Constitució de 1931, de tal forma que es reconeixia a totes les comunitats autònomes que pogueren legislar sobre dret civil, amb independència que tingueren vigent un dret civil foral o especial propi. I açò va semblar excessiu o inadequat al legislador constituent, que va canviar la seua opinió sense que es puga esbrinar, per mitjà dels materials legislatius, els motius i finalitats reals de tal canvi. En aquest sentit cal afirmar que la Constitució de 1978 és molt més restrictiva, en aquest punt, que la republicana de 1931, de tal sort que els valencians vam ser els únics que, havent tingut dret civil propi, no ens va ser reconeguda la competència per a legislar en la matèria.

És curiós que, en elaborar-se la Constitució, no sorgira el debat que observem avui en la comunitat científica, entre juristes valencians, entre polítics valencians que hagueren pogut evitar els termes en què, respecte d'això, va quedar redactat el text constitucional.

Però ara no val plorar per la llet vessada i, si creiem que la Generalitat ha de comptar amb dret civil propi, hem de buscar solucions respecte d'això, tenint en compte l'estat de la qüestió. Per descomptat que la reforma de la Constitució solucionaria el problema, encara que no sembla probable que vaja a dur-se a efecte a curt termini.

D'escometre's una reforma del títol VIII, un dels articles a considerar seria, precisament, el 149.1.8ª, a fi de possibilitar que les comunitats autònomes, amb independència que comptaven amb compilacions de dret civil o amb dret consuetudinari, en entrar en vigor la Constitució, pogueren legislar en la matèria. En aquest sentit podria reservar-se a l'Estat la determinació de les bases en relació amb una sèrie d'institucions jurídiques i permetre a les comunitats autònomes l'assumpció de la competència legislativa de desenvolupament. Així, els valencians recuperariem la facultat de què gaudíem antany, de regular les nostres relacions juridicoprivades, i de regular-les atenent a les nostres particularitats i costums. Entre les propostes que últimament es formulen entorn de la reforma de la Constitució, si bé algunes persegueixen una

ampliació de l'àmbit competencial autonòmic, que jo sàpiga, cap no pugna per reconèixer a les comunitats autònomes la competència en matèria de dret civil. Potser, serà perquè les més reivindicatives ja compten amb la competència esmentada i perquè les altres no van tenir un dret civil propi diferent del castellà. Som l'única Comunitat autònoma fora de l'àmbit castellà, que en el passat va comptar amb dret civil propi i que avui no pot tenir-ne.

Més factible pareix, com he apuntat altres vegades, que l'Estat ens transferisca, a l'empara de l'art. 150.2 de la Constitució, la competència per a legislar en matèria de dret civil. Hi ha qui pot pensar que això no és factible, d'una part, perquè ja se'ns va transferir la competència esmentada en 1982, o bé perquè la matèria dret civil no és transferible. Discrepe d'ambdues idees. De la primera, perquè no es van poder transferir facultats en relació amb un dret civil valencià inexistent, més enllà del consuetudinari; de la segona, perquè res no exclou la transferència de facultats relatives al règim econòmic matrimonial, a les unions de fet, a les successions, etc., reservant-se en tot cas l'Estat aquelles matèries específicament ressenyades com a pròpies en l'art. 149.1.8^a. Penseu, respecte d'això, en les previsions que contenia la Constitució de 1931 que, com s'ha exposat, amb un esperit més autonomista que la vigent de 1978, possibilitava que les regions autònomes pogueren legislar en matèria de dret civil, -amb independència que comptaren amb dret civil foral o especial vigent-, a excepció del relatiu a la forma de matrimoni, les bases de les obligacions contractuals, la regulació dels estatuts personal, real i formal, i l'ordenació dels registres i hipoteques.

La utilització de l'art. 150.2 no és estranya en els anys de vigència de la Constitució. A part de la LOTRAVA i la LOTRACA, per a transferir competències a la Comunitat Valenciana i a Canàries en 1982, s'ha utilitzat en 1995 i 1999 per a transferir a Galícia competències en matèria d'espectacles públics, transport marítim interior i corporacions de dret públic, i de desenvolupament legislatiu i execució en matèria d'ordenació del crèdit, banca i segurs; en 1997 per a transferir a Catalunya les de trànsit i seguretat vial; en 1999,

les de comerç detallista a Balears; i, en fi, en 1992, per a transferir competències a les comunitats del 143, com a pas previ a la reforma dels seus Estatuts per a ampliar el seu àmbit competencial.

No es tractaria, doncs, de transferir a la Comunitat Valenciana facultats relatives a la “conservació, modificació i desenvolupament” del dret civil foral o especial, sinó senzillament facultats en matèria que és competència exclusiva de l’Estat –el dret civil- que per la seua mateixa naturalesa, són susceptibles de transferència o delegació, conforme a l’art. 150.2 de la Constitució.

Ara sí que entrem en el terreny polític, amb solució jurídica, perquè potser tal pretensió donaria lloc a un conflicte polític/constitucional -a què es refereix la conclusió quarta de l’informe de la Comissió- entre l’Estat i la Generalitat.

Però és, al meu entendre, la possibilitat més factible, a curt termini, perquè podem comptar amb la competència controvertida.

València, 28 de febrer de 2017

Vicente Garrido Mayol"

ANNEX 1
DOCUMENT DE SÍNTESI

(12 de gener de 2017)

VIES A EXPLORAR PEL PLE DE LA COMISSIÓ DE CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA AMB VISTA A L'ELABORACIÓ D'UN INFORME TÈCNIC SOBRE LES POSSIBLES OPCIONS JURÍDIQUES PER A GARANTIR LA COMPETÈNCIA DE LES CORTS VALENCIANES PER A LEGISLAR I DESENVOLUPAR EL DRET CIVIL PROPI EN VIRTUT DE L'EXERCICI DE L'AUTOGOVERN.

Document de síntesi amb les respostes donades pel coordinador i els vocals de la Comissió de Codificació Civil Valenciana al qüestionari inicial

Pregunta núm. 1:

¿Es pot considerar com a única opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la investigació sobre els costums d'origen foral que pervisquen entre nosaltres fins als nostres dies?

¿Se puede considerar como única opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio la investigación sobre las costumbres de origen foral que pervivan entre nosotros hasta nuestros días?

Vicente Domínguez:

Entenc que cenyir l'àmbit de la competència legislativa civil de la Generalitat Valenciana als costums que, provinents de l'època foral, pervivien entre nosaltres, no és ni l'única ni tan sols una opció jurídica per a garantir la competència per les raons que, de forma clara i contundent, s'arreglen en les al·legacions que al seu dia va formular la Generalitat Valenciana als recursos d'inconstitucionalitat contra les tres lleis civils forals valencianes:

1. Els costums forals van ser derogats junt amb el dret foral escrit pels decrets de 1707; després, l'evident inexistència de norma foral escrita és igualment predicable de les preteses normes consuetudinàries forals.

2. Els costums que regeixen en un territori de Dret comú, no foral, són costums de Dret comú, tan comú com el Codi Civil que els reconeix i regula, quant als seus requisits i efectes, com a font del Dret.

3. Quant al fet que es pogueren identificar com a costums de Dret comú que tinguen arrel foral, em remet al treball dels historiadors del Dret que, en la seua totalitat, els consideren molt escassos i irrellevants i alguns inclús no legislables per la seua correcta i arrelada regulació consuetudinària històrica (Tribunal de les Aigües), o per prohibir-ho el Codi Civil (cas de testament de l'u per l'altre prohibit, com a tal testament mancomunat pel Codi Civil).

4. Elevar el rang formal d'un costum per a convertir-lo en llei presenta dificultats tècniques resultants, fonamentalment, del seu caràcter local i de la diversitat del seu règim jurídic que pugnen amb el caràcter de generalitat i règim jurídic uniforme que és exigible a tota llei, amb el qual l'exercici de la competència, així plantejat, generaria, sens dubte, problemes de seguretat jurídica que és un principi constitucional.

5. Per exigències de la seguretat jurídica, les lleis "petrifiquen" una normativa en exigir per a la seua modificació l'elaboració d'una altra llei; en canvi, el costum secular és quelcom viu la modificació del qual depèn de les conductes habituals dels ciutadans, exercides amb la convicció d'obligar-se ("opinio iuris vel necessitatis"). No sempre serà oportú, ni de bon tros, convertir en lleis a disposició de les Corts el que secularment s'ha organitzat i regulat per les conductes de les persones i a disposició d'aquestes.

Aquests, entre altres més, són els arguments que es van al·legar per la Generalitat Valenciana per a descartar la via consuetudinària. En altres, em remet a tals al·legacions.

Catalina Alcázar: NO.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

No, no és l'única opció; han de manejar-se altres vies.

L'opció «consuetudinària» presenta, a més, importants inconvenients per a desenvolupar el Dret civil valencià, perquè els costums forals no existeixen (van ser derogats).

Una altra cosa és que, per raons d'oportunitat política i d'insistir de manera immediata en l'exercici de la competència, es vullga utilitzar de manera puntual aquesta via, que és ara com ara, a la vista de la doctrina del TC, l'única permesa.

Concepción Collado: NO.

Luis Delgado de Molina:

La resposta a aquesta qüestió té diversos aspectes que crec precis analitzar per tal com condueixen a respostes diferents:

a) Aspecte estricte de legalitat constitucional. La resposta a la Pregunta núm. 1, al meu entendre, ha de ser positiva (en el moment temporal en què s'emet), pels següents motius (molt resumits): 1. El contingut literal de l'art. 149.8.1 de la CE.2. La interpretació que n'ha fet el nostre TC en tres recents sentències amb els mateixos arguments jurídics/constitucionals (SS^a 82/16 de 28 d'abril ((sobre el règim econòmic matrimonial valencià)), SS^a 110/16 de 9 de juny ((sobre unions de fet)) i la que motiva aquest Qüestionari, SS^a 192/16 de 16 de novembre ((sobre relacions familiars)).

Segons "l'iter" argumental d'aquests tres pronunciaments, podem concloure --de mode simplista però no per això menys real-- que el nostre TC:

****Manté la diferència de qualificació (constitucional/inconstitucional) de l'activitat legislativa desenvolupada per les comunitats amb dret foral "compilat" en el moment de l'aprovació del text de la nostra C; d'aquelles altres que no tenien tal compilació.**

**En el supòsit anterior (carència de dret foral “compilat”) la visió del TC és que l'àmbit competencial de la nostra Comunitat ha de quedar limitat a la possibilitat de legislar els costums resultants de “furs històrics” (fins a 1707), que pervisquen des del seu naixement (costums) fins al moment d'entrada en vigor de la nostra Carta Magna.

**Qualsevol pretensió de legislar sobre matèries que no reunisquen la doble condició esmentada d'haver sigut constitutives de furs històrics i de la seua pervivència a l'aprovació de la CE (a més de la prèvia d'existència de compilació), li està vedada per mandat constitucional que defereix tal competència en favor de l'Estat.

b) Aspecte de lege ferenda. A la mateixa conclusió i resposta si analitzem el contingut d'aquest pronunciament del TC (i dels dos anteriors citats) quan analitza l'abast de l'art.7 i de la Disp. Addicional Tercera del nostre Estatut, retallant el seu abast a nivell de “mera” norma d'interpretació que no ha de sobrepassar —manifesta— el seu caràcter d'interpretació constitucional conforme a l'art. 49.1.2 del propi Estatut.

Amb aquesta reducció del precepte (art. 7 del E) a nivells de “mera norma d'interpretació intra constitucional”, resulta jurídicament clara la impossibilitat —tècnica/jurídica— d'intentar atribuir competència legislativa a les nostres Cs.Gs. En matèria que, com a pronunciament general, considera atribuïda el Govern de la nació, per falta d'ambdós requisits (compilació i pervivència).

Si aqueixa fóra l'única —i possible interpretació— estaríem davant d'un problema de “lege ferenda” que hauríem d'abordar des de camps extrajurídics.

No obstant això, la meua opinió personal és que la construcció anterior “no és només l'única possible” sinó que és fruit d'una conclusió prèviament establida basant-se en models previs d'organització de l'Estat (sostre competencial de les CCAA sense compilació del seu dret foral), per tal de, basant-se en ella i la possibilitat de la seua certesa, criticar o negar el reconeixement del

possible desenvolupament legislatiu foral amb elements de dubtosa racionalitat interpretativa com fan les sentències esmentades respecte de l'art. 7 citat en relació amb l'art. 49.1.2 del E.

Vicente García:

No és una opció jurídica única, perquè independentment que el dret foral valencià va ser abolit l'any 1707, es va imposar un dret foral castellà sobre la naturalesa i efectes del qual en el Regne de València poc o res sabem. Dit d'una altra manera, el dret foral castellà –encara que imposat- va ser també dret foral propi del Regne de València des de la promulgació del Decret de Nova Planta, amb la qual cosa vam tenir dret foral, o civil, o especial, almenys fins a la promulgació del Codi Civil de 1889.

Luis Miguel Higuera:

No estrictament. Ni tan sols amb la jurisprudència del Tribunal Constitucional. Perquè el fet que l'expressió "allí on existisquen" de l'art. 149.1.8ª CE s'haja concretat, en el cas valencià i al temps de l'entrada en vigor de la Constitució Espanyola, amb el Dret Consuetudinari (per ser evident la inexistència de norma escrita foral vigent) no vol dir que la Generalitat no puga legislar en el futur en connexió amb anteriors normes escrites del seu propi Dret ja legislat: la Llei 3/2013, de contractes i altres relacions jurídiques agràries, n'és exemple, en connectar amb la Llei 6/1986 que deroga, contenint regulacions substantives sobre la mateixa matèria que no estaven en la llei derogada i que no constitueixen positivació de cap costum concret (per exemple, la possibilitat d'accés a la propietat de les parcel·les urbanes de resultat com a pagament del "plusvalor" en els supòsits d'extinció de l'arrendament per urbanització dels terrenys, cfr. art. 47.5)

No obstant això, és evident que l'actual jurisprudència constitucional fa pràcticament impossible incidir sobre matèries

diferents de les agràries o relacionades amb elles, en haver-se retallat inclús la possible regulació civil vinculada amb matèries en què es puga legislar per un altre títol competencial (és el cas, per exemple, de la mutilada llei de parelles de fet formalitzades, amb una complexa regulació registral administrativa desproporcionada en no tindre cap efecte civil).

Magdalena Martínez:

Davant d'aquesta primera qüestió, en plantege una altra que pot ajudar a comprendre la meua resposta: ¿a què ens referim quan utilitzem el terme “costums d'origen foral”?

Si un costum el remetem als Furs, que és legislació o normes positivades i, per tant, fruit del consens i el pactisme entre el rei i els estaments reunits en sessió de Corts, no és ja “pròpiament” un costum; almenys si per tal concepte entenem un ús o pràctica habitual no posat per escrit.

El terme “costum foral” l'entenc, a títol personal, com una norma d'aqueix caràcter (aprovada en seu institucional i pactada entre el rei i els representants dels estaments –ciutats i viles amb tal dret-) i que ha sigut qualificada de “costum” bé per error, o bé perquè es refereix a un altre supòsit distint.

En aquest cas, podria referir-se a qualsevol petició efectuada pels representants dels tres estaments davant del rei, sobre un ús habitual, tradicional, i que de manera consuetudinària s'aplicaria; els intents de substituir costum per normes (furs o capítols de Cort), van ser objecte de denúncia a través de greuges, d'ací que només una norma escrita podria substituir un costum, i d'ací la resistència a les actuacions dels oficials reials contra el que des de temps immemorial es venia aplicant. L'intent de substituir un costum per una norma (fur o capítol de Cort), és font per a conèixer el dret aplicat, de forma consuetudinària i així consentit pel poder reial des de temps immemorial.

Per tant, només es pot utilitzar el terme “costum foral” si ens referim a usos i tradicions que van ser respectats pels reis valencians des de temps immemorial, per haver sigut així sol·licitat pels seus beneficiaris i confirmat a manera de “privilegi”; és a dir, expressament consentit pel rei a petició, bé dels tres estaments o bé a petició d’algun d’ells. D’aquesta manera, aqueix costum confirmat i autoritzat tindria el qualificatiu de “foral” pel fet d’haver sigut confirmat pel rei, en Fur o en Acte de Cort.

A la pregunta de si pot ser “l’única opció jurídica”, cabria concloure que cenyir-se a una única font de coneixement del dret pot ser arriscat, atès que en el territori valencià els Furs, Actes de Cort, Contrafurs, i Privilegis són font inesgotable de coneixement fins els decrets de Nova Planta; i inclús a partir d’ací i fins a la Constitució espanyola resulta compromès estudiar el dret abolit sense fer una comparativa el més exhaustiva possible.

Rosa Moliner: vegeu el seu document “Breus idees respecte de les preguntes que se’ns han remès”, reproduït íntegrament en l’apartat Altres consideracions d’aquest dossier.

Javier Palao:

Si atenem a la doctrina consolidada pel TC en les seues sentències 121/92, 82/2016, 110/2016 i 192/2016, la competència està limitada a l’àmbit consuetudinari. D’aquesta manera, i segons aquesta doctrina, l’única opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el dret civil propi rau en recórrer a la via consuetudinària, i al desenvolupament d’eixe dret per la via de les institucions connexes.

Però, aquesta solució no resulta satisfactòria pels problemes de tota mena que planteja i per les dificultats quasi insuperables que trobem en la seua aplicació. El recurs a aquesta via obliga d’emprendre una recerca inútil per a demostrar l’existència d’un costum en el

territori valencià que justificara la conservació o la modificació (per cert, el TC mai no ha explicat amb arguments suficients per què ha de ser la Comunitat Autònoma la que demostre l'existència d'aquest costum, ni amb quin grau de convicció). És inútil perquè amb prou feines existeixen costums amb valor jurídic en el territori valencià, i els pocs que han subsistit ja estan arreplegats en lleis concretes. Les raons ja les han donades la història del Dret i el Dret Civil: el decret d'abolició dels furs (1707) no solament va derogar el dret foral escrit, sinó també els usos, pràctiques i costums, per la qual cosa aquests (com a normes jurídiques) s'han d'entendre també abolits. Per si no fóra prou, el Codi Civil va abolir tot el dret anterior, excepte aquell que expressament va deixar vigent, en el seu art. 1.976. I ha de recordar-se que el Codi Civil no permet el costum contra legem, sinó només els costums *secundum legem* i *praeter legem*. Per tant, reduir la competència a la regulació del "costum foral" l'anul·la i la buida de contingut en realitat, ja que aquest a penes existeix, en haver hagut de travessar una doble abolició, és contra llei o es redueix a àmbits jurídics de nul·la transcendència.

Però tot això no evita que cada cert temps (1905, 1918, 1934... fins i tot el 1997!!) sorgisca la idea romàntica de recuperar un dret netament valencià, basat en aquells usos que no es van perdre i que van subsistir en comarques apartades. En realitat, tals costums no existeixen, encara que, com adés s'ha apuntat, han sigut buscats en moltes ocasions. Alguns estudis es refereixen a l'espigolament de l'arròs o als costums pesquers de l'Albufera. En aquest punt hi ha alguns errors comuns que es repeteixen una i altra vegada: ni l'anomenat testament "de l'u per a l'altre" existeix en l'actualitat, ni poden positivarse "les peculiaritats comarcals pròpies de les relacions agrícoles que es vénen succeint des de temps immemorial"; tampoc el Tribunal de les Aigües posarà per escrit en una llei el seu funcionament jurisdiccional... Totes aquestes construccions reflecteixen un pensament agroconsuetudinari propi d'un conservadorisme valencià antic, basat en el tipisme.

Finalment (però no menys important): l'Estatut d'Autonomia mai no es va plantejar una limitació tal, ni en la seua redacció de 1982, ni en la de 2006. Reduir a açò la competència suposaria seguir servilment

l'opinió de l'Advocacia de l'Estat (especialment equivocada en allò que fa als orígens de la Llei d'Arrendaments Històrics de 1986) en els seus recursos, que el Tribunal Constitucional ha seguit a ulls clucs sense major examen de la qüestió.

Vicente Pascual:

Entenc que no.

La Constitució i l'Estatut d'Autonomia entenc que possibiliten legislar i desenvolupar el dret civil propi més enllà dels costums d'origen foral que pervisquen actualment entre nosaltres.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

No pareix la més apropiada ni possible, tenint en compte que els experts sostenen la seua inexistència. Si de cas, per la via de la connexitat, si cabria explorar la possibilitat de legislar en aspectes connectats al considerat pel TC costum en relació amb arrendaments rústics (estranyament sostingut per via de legislació?...). No la considere via raonable.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

Pareix l'única via aparentment pacífica i indiscutida per a l'actual Tribunal Constitucional, però el seu abast sembla molt limitat i està dificultat per la complexitat d'acreditar-ne l'actual existència i vigència.

Pregunta núm. 2:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi l'exploració d'altres arguments subministrats per la pròpia Constitució Espanyola, no tinguts en compte fins al moment, com el que poguera resultar de la seua Disposició Addicional Segona?

¿Se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio la exploración de otros argumentos suministrados por la propia Constitución Española, no tenidos en cuenta hasta el momento, como el que pudiera resultar de su Disposición Adicional Segunda?

Vicente Domínguez:

La resposta, en principi, ha de ser afirmativa. La qüestió plantejada és de naturalesa constitucional i, per tant, la busca i eventual troballa de més arguments favorables al ple exercici de la competència legislativa civil de la Generalitat Valenciana en la Constitució, tal com avui està redactada, i, més enllà d'aquella, en el bloc de constitucionalitat, entenc que és irrenunciable.

Siga per la via de la tutela de la foralitat civil, en particular, o siga per la via de l'historicisme subjacent i inspirador del bloc de constitucionalitat, en general, sempre serà una via recomanable per a l'encaix del ple exercici de la competència en el nostre ordenament. La tutela de la foralitat civil i l'historicisme del bloc de constitucionalitat han sigut interpretats, quant al seu abast, d'una manera molt restrictiva i incompatible amb l'exercici ple de la competència pel TC, el que enllaça la resposta afirmativa a aquesta pregunta amb la resposta també afirmativa a la següent.

Catalina Alcázar: NO.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

Sí, pot considerar-se una opció. És necessari prendre en consideració tots aquells arguments que puga subministrar la Constitució, sobretot pensant que no arribe a reformar-se en la qüestió que ens ocupa.

El dubte que tenim és si la pregunta es refereix realment a la Disposició Addicional Segona o a la Primera.

Concepción Collado: NO.

Luis Delgado de Molina:

No arribe a comprendre aqueixa possibilitat com a “opció jurídica” i tractar de canalitzar-la a través del contingut d’aqueixa D.A Segona que entenc seria, en tot cas, a través del text no perjudica les situacions emparades pels drets forals en l’àmbit del Dret privat.

Considere difícilment assumible la busca de l’àmbit competencial a través de suposats drets forals no compilats; que difícilment poden defendre’s com a supervivents de la promulgació de la “Nova Planta” de 1.707.

No obstant això i com a “opció possible” no puc descartar-la – argument complementari d’altres de major consistència o abast—si es considera convenient utilitzar-la encara sabent la seua debilitat argumental.

Vicente García:

La disposició addicional primera diu que “la Constitució empara i respecta els drets històrics dels territoris forals”, l’actualització dels quals es durà a terme “en el marc de la Constitució i dels Estatuts d’Autonomia”. D’acord amb el que s’ha dit en l’apartat anterior,

oblidem-nos de 1707 i reivindiquem com a propi el dret foral castellà aplicat en el Regne de València almenys fins a 1889, amb les conseqüències positives que aqueixa circumstància pugua suposar.

Luis Miguel Higuera:

Si la pregunta es refereix a si, amb l'actual text de la Constitució, és possible defensar la competència legislativa civil de la Generalitat a l'empara de la Disposició Addicional Segona, la resposta ha de ser negativa. Una cosa és el que teòricament pugua defensar-se, i una altra distinta la jurisprudència existent. Posant en relació les tres sentències que han anul·lat les nostres lleis civils de Família amb els seus respectius vots particulars del magistrat Sr. Xiol, és evident que el Tribunal no considera aqueixa possibilitat, per més que resulte teòricament molt fonamentada, i que haguera pogut tenir ancoratge en algun obiter dictum de la Sentència sobre l'Estatut Català.

Si la pregunta es refereix, al contrari, a si la Disposició Addicional Segona pot ser una via de reforma constitucional "d'art menor" per a encaixar la competència legislativa civil que atribueix el nostre Estatut a la Generalitat, la resposta ha de ser afirmativa. De fet, en el si de l'Associació de Juristes Valencians he proposat aquesta via, que ha sigut feta seua per l'Associació, segons l'informe i proposta que acompanye.

Magdalena Martínez:

Des del punt de vista tècnic jurídic l'abast del terme "drets forals en l'àmbit del Dret privat" cal posar-lo en relació amb "l'efectiva vigència del dret foral en el moment d'entrada en vigor de la Constitució". És cert que aqueix dret foral va ser abolit en el segle XVIII, però a nivell d'aplicació de la justícia, caldria demostrar la vigència, en seu jurisdiccional, de la praxi forense en supòsits com el que ací es planteja (situacions de dret foral que afectaven "estrictament" el Dret privat).

Si entre 1707 i 1978 hi ha sentències en què “s’evita” o bé “s’interpreta” una solució jurídica al marge de l’estrictament disposat pel dret castellà, caldrà sustentar aqueixa possible via d’exploració argumental en aqueixos textos, no sols com a Dret privat latent en territori valencià, sinó com a pervivència fonamentada del dret foral, encara al marge de la modificació general de la planta de l’Audiència.

I en aquest sentit, ¿tots els tribunals, a tots els nivells territorials, van aplicar el mateix dret? ¿tots els notaris del Regne de València van aplicar el dret castellà?

Aqueixes vies em pareix interessant explorar-les.

I finalment, una remissió a l’art. 149, concretament a la disposició 8ª:

8ª. Legislació civil, sense perjuí de la conservació, modificació i desenvolupament per les comunitats autònomes dels drets civils, forals o especials, allí on existisquen (.)

Evidentment, existir ja no existien formalment en virtut de l’abolició, però ¿van subsistir? ¿ho van fer a pesar de la legislació abolicionista? ¿en quines instàncies es pot constatar aqueix arrelam?

Rosa Moliner: vegeu el seu document “Breus idees respecte de les preguntes que se’ns han remès”, reproduït íntegrament en l’apartat Altres consideracions d’aquest dossier.

Javier Palao:

A hores d’ara, pocs arguments queden per explorar. El de la Disposició Addicional Segona, per se, té poc recorregut. Una altra cosa és la proposta que ha fet Luis Higuera, membre de la Comissió, en el sentit d’afegir un paràgraf a aquesta Disposició Addicional per tal de permetre, per aquesta via (una reforma constitucional ad

hoc i de perfil baix, en afectar una Addicional), que els valencians puguem desenvolupar la competència sobre el dret civil. En aquest últim sentit, sí que em sembla una proposta interessant que s'hauria d'explorar, estudiar i sotmetre al criteri de la Comissió.

Vicente Pascual: sense opinió.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

Sí que és una possibilitat, ja fóra la Disposició Addicional Segona o Tercera, que en si mateixes són excepcions o puntualitzacions a les regles i disposicions genèriques de la Constitució.

Per descomptat seria l'única manera d'introduir una menció específica perquè la pretesa reforma de l'art. 149.1.8ª, pensant en el cas valencià la considere desmesurada, inapropiada, impossible i, per la qual cosa ja he dit altres vegades, absolutament innecessària.

La Constitució no ho diu expressament, però del paper que cada un dels dos òrgans juga en el sistema, cal deduir la possibilitat que el legislatiu, no acceptant les manifestacions del TC obiter dicta o inclús que introduïsquen interpretacions forçades de la Constitució, legítimament exercisca la potestat legislativa sobre matèries en què ja es va pronunciar el TC, i no necessàriament en el sentit expressament marcat per al TC, excepte clar és que existisca tal claredat en el text fonamental que només càpia una interpretació constitucional possible. Però aquest no és el cas valencià. No ho és perquè les interpretacions possibles són diverses. El problema és que, per al TC, només hi ha una competència consuetudinària però ja ha variat algun aspecte de la seua doctrina, com la vinculació d'existència de dret foral a la prèvia compilació. D'una interpretació sistemàtica de la Constitució sí que podrien extraure's algunes idees.

Però, a més, aquesta és una via doctrinalment acceptada, a la qual es coneix com “control democràtic a través del legislador ordinari”; així la denomina Ferreres Comella i l’explica de la manera següent: “Mentre el poder de reforma es mantinga letàrgic, serà inevitable que la crítica democràtica a la jurisprudència del TC s’articule a través de ... l’aprovació de lleis que són clarament inconstitucionals o que plantegen seriosos dubtes de constitucionalitat, llevat que el TC modifique la seua pròpia doctrina. Cal entendre que tals lleis contenen “invitacions” a la revisió jurisprudencial...”

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l’apartat Altres consideracions d’aquest dossier.

Manuel Uña:

Crec que aqueixa disposició té més abast polític que competencial, almenys, literalment considerada.

Pregunta núm. 3:

Donades les múltiples incongruències intrínseques que des d'una perspectiva estrictament tècnica/jurídica són detectables en les sentències del Tribunal Constitucional que anul·len per inconstitucionals tres de les lleis civils valencianes, ¿es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de Les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi, la d'explicar, on siga més eficaç fer-ho, que amb la reforma estatutària de 2006 es va dur a terme una interpretació plenament ajustada i lleial a l'ortodòxia constitucional de l'abast i contingut de la competència exclusiva de la Generalitat sobre la matèria?

Dadas las múltiples incongruencias intrínsecas que desde una perspectiva estrictamente técnico jurídica son detectables en las sentencias del Tribunal Constitucional que anulan por inconstitucionales tres de las leyes civiles valencianas, ¿se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio, la de explicar, donde sea más eficaz hacerlo, que con la reforma estatutaria de 2006 se llevó a cabo una interpretación plenamente ajustada y leal a la ortodoxia constitucional del alcance y contenido de la competencia exclusiva de la Generalitat sobre la materia?

Vicente Domínguez:

L'acatament de les sentències del TC que interpreten l'abast de la competència legislativa civil de la Generalitat Valenciana no exclou la seua crítica tècnica i racional. La doctrina de les esmentades sentències pateix d'una manera palmària de contradiccions intrínseques i d'errors, que resulten d'un voluntarisme polític difícilment encaixable amb el rigor tècnic que hauria de presidir les decisions del TC en tant que intèrpret suprem de la Constitució.

És cert que les quatre sentències dictades assenten doctrina constitucional de què cal partir i a la qual cal acomodar les actuacions dels òrgans públics i polítics; però, això no exclou que els juristes,

tots, inclosos els magistrats del TC, els advocats de l'Estat, etc., continuem pensant i analitzant els textos normatius en relació amb la doctrina i la realitat social a què han de ser aplicats.

Oblidar l'arsenal argumental elaborat en ocasió de la redacció de l'Estatut de 2006 i en ocasió de la redacció de les al·legacions en defensa de la constitucionalitat de les lleis civils valencianes, seria quelcom molt difícil de comprendre en quant que podria, hauria d'entendre's com el reconeixement o assumptió acrítica, més enllà de l'acatament, d'una doctrina jurídica elaborada amb abandó dels més elementals criteris hermenèutics, molt allunyada del rigor i de "l'auctoritas" que hauria de fonamentar, com vaig dir, les sentències del TC.

La divulgació de la doctrina de les al·legacions, on tal divulgació siga eficaç, doctrina que va inspirar la redacció de l'Estatut és la millor manera de defensar la competència i de fonamentar la necessitat de la reforma constitucional que, en el fons, no faria una altra cosa que arreplegar tal doctrina i els pronunciaments de l'Estatut de 2006.

Catalina Alcázar: NO. On caldria explicar era davant del Tribunal Constitucional, que ja s'ha pronunciat.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

Sí, és una opció jurídica, i estaria en la línia del vot particular del magistrat Xiol Ríos. Efectivament, la interpretació evolutiva del Dret i la nova realitat de l'Estatut de 2006 han de ser també arguments a utilitzar. En particular, ha d'incidir-se en el fet que l'art. 49.1.2 EACV mai no ha sigut impugnat i no pot buidar-se'n el contingut a través d'una interpretació com la del TC que limita i constreny la competència als costums forals.

Concepción Collado: NO. On calia explicar era davant del Tribunal Constitucional, que ja s’ha pronunciat. Es tractaria més d’una acció política cap a la reforma constitucional.

Luis Delgado de Molina:

No em pareix viable aqueix plantejament. En absolut.

No crec que, en la situació actual siguem capaços de “poder garantir” la competència de les nostres Corts per a “legislar i desenvolupar” sobre un dret civil propi.

Ans al contrari, considere que la situació en què actualment ens trobem a nivell de la jurisprudència del nostre TC, ha de portar-nos a una reflexió seriosa de principi sobre la vigència de les limitacions que ens imposen i que redueixen l’àrea competencial de les nostres CCVV als arrendaments històrics, agricultura, pesca, etc., i normativa consuetudinària (que pervisca).

No crec de devem –ni podem—garantir res. Considere que hem d’establir un pla d’actuació a curt i mitjà termini (en els plans polítics, econòmics, socials i inclús competencials), que pugui conduir-nos bé a canviar la doctrina jurisprudencial limitadora de la nostra competència com a Comunitat, bé que políticament se’ns permeta (com a funció activa o per abstenció positiva) desenvolupar tals competències pel decurs del temps i la vigència consuetudinària de la nova norma (sense recursos d’inconstitucionalitat).

Vicente García:

Com he indicat en les pàgines introductòries, cal aconseguir arribar a avorrir el món sencer, si és necessari, per a explicar que la Comunitat Valenciana és la primera comunitat històrica espanyola a tenir un dret territorial propi (des de 1238); i que ha procurat portar

sempre a cap una interpretació ajustada a l'ortodòxia constitucional per a legislar en matèria de dret civil, raó per la qual no ha de ser tractada d'una manera diferent de com es permet a altres comunitats autònomes, alguna de les quals amb molts menys títols jurídics per a pretendre dur a terme iniciatives semblants.

Luis Miguel Higuera:

La labor pedagògica va haver de fer-se abans, en particular en l'entorn de cercles que han resultat ser molt decisius, com l'Advocacia de l'Estat o el nostre propi Consell Jurídic Consultiu.

L'anàlisi crítica de les sentències dictades, irrenunciable per a la comunitat jurídica, és sempre necessària (en aquest cas com en tots), però no alterarà a curt termini la situació real, que és la que no pot perdre's de vista.

Crec que la Generalitat ha d'adoptar una estratègia possibilista i construir sobre el que hi ha. I el que hi ha és una Constitució que, interpretada pel Tribunal, diu que aquesta competència no cap amb l'actual regulació, i un Vot Particular que evidencia que no es trenca amb els principis constitucionals, ni tampoc pròpiament amb l'esquema constitucional dissenyat en aquesta matèria, si se'n fa una interpretació integradora. La solució passa, per tant, per modificar l'actual regulació perquè no càpia cap dubte que aqueixa opció, que està arrelgada en un Estatut d'Autonomia no impugnada i que no pugna amb els principis constitucionals en la matèria, queda dins i no fóra del text constitucional.

Aquest plantejament és el més lleial amb l'acatament degut a les sentències del Tribunal i amb la defensa ferma de la constitucionalitat d'un Estatut que ha de desplegar tota l'eficàcia amb què va ser pensat.

Ara, la labor pedagògica ha d'anar referida a aqueix plantejament més que a posar en evidència les fissures teòriques de la jurisprudència constitucional, per a evidenciar que l'opció presa

aclareix la situació competencial de totes les comunitats autònomes amb competència civil; legitima constitucionalment la realitat legislativa civil d'Espanya, absolutament incompatible amb l'actual jurisprudència del Tribunal Constitucional; no té res a veure amb la fragmentació de la unitat nacional; i en el fons és l'evolució natural a què ha portat la idea de la foralitat convertida en cànon de legitimació competencial.

Magdalena Martínez:

En aquesta qüestió hi ha distintes qüestions a resoldre:

1. Les incongruències a què es fa al·lusió en aquesta pregunta es remeten finalment a afirmacions com la següent:

“Ni tan sols consta que els antics furs valencians derogats en 1707 contingueren una especialitat civil connexa amb les matèries objecte de la Llei 5/2011, per la qual cosa difícilment podria justificar-se la subsistència fins als nostres dies d'un costum foral sobre la matèria”.

En aquest cas, i com va succeir amb l'anterior sentència, sempre es remet l'òrgan jurisdiccional a la falta de constància (“no consta que”), el que porta a plantejar si en els arguments de dret s'ha deixat evidenciat prou l'existència d'una especialitat o matèria connexa, explícitament o inclús implícitament, per la via de la interpretació legislativa.

Aquesta via considere seria convenient explorar per a veure si, de manera convincent, es poden aportar dades fidedignes, que eviten afirmacions tan contundents per part de l'òrgan judicial i tanquen qualsevol possibilitat a l'òrgan legislador.

2. Respecte a la competència de les Corts Valencianes, estant determinades, assumides i confirmades, poc més caldria afegir-hi, sinó esgrimir aquests arguments en defensa de qualsevol matèria susceptible de ser regulada d'acord amb el que estableix el dret foral valencià. Fixades les competències, i tenint una relació precisa i ben

fonamentada dels àmbits, matèries o especialitats que, de manera específica, aborda el dret foral, es podran exposar i presentar les raons de dret que justifiquen la reivindicació de les matèries que, havent romàs en el substrat jurídic, es poden reivindicar com a pròpies i inherents al dret tradicional, a aqueix “costum foral” arrelat.

3. Quant a la “demostració” del dret foral latent davant l’òrgan “on siga més eficaç” convé, de nou, fer remissió a “l’efectiva constatació” de la preexistència d’aqueix dret en la cultura jurídica valenciana; i també fer remissió a la seua plasmació per escrit en el moment en què així va ser i la seua persistència. Per descomptat, si hi ha arguments per a poder demostrar aqueixa vigència, i el respecte a l’ortodòxia constitucional quant a l’abast i contingut de la competència de la Generalitat sobre determinats assumptes, hauria d’exigir-se el respecte cap a la capacitat normativa i interpretativa d’aquest òrgan legislatiu. En el supòsit, ben entès, que aquest ha de ser el punt de partida a l’hora de legislar sobre qualsevol matèria concernent al dret foral valencià constant en el temps.

Rosa Moliner: vegeu el seu document “Breus idees respecte de les preguntes que se’ns han remès”, reproduït íntegrament en l’apartat Altres consideracions d’aquest dossier.

Javier Palao:

Com a plantejament teòric, em sembla correcte. Però portem molts anys fent pedagogia i explicant-nos amb escàs fruit (el vot particular del magistrat Xiol Ríos) a Madrid. A la Comunitat Valenciana sí que hem tingut més èxit, però l’àmbit de decisió és a Madrid. A més, el mateix Xiol i el ministre de Justícia, Rafael Català, ja han dit que l’única eixida clara al problema és la reforma de la Constitució. A més, les STC d’enguany han tancat la porta a aquesta possibilitat, al meu parer. Entenc preferible centrar l’esforç en altres àmbits.

Vicente Pascual:

Entenc que sí.

És una opció necessària defensar l'eficàcia de l'art. 7 de l'Estatut i la seua plena constitucionalitat.

Ha d'aclarir-se l'actual vigència del Decret de Nova Planta de 29/06/1707, i la vigència de les seues conseqüències en matèria de dret civil valencià.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

Com altres vegades ja m'he pronunciat sobre el poc encert de la reforma en aquests aspectes i sobre la inoportunitat d'algunes al·legacions en aquest sentit, no hauria de pronunciar-me i no ho faré.

No obstant això, sí que és possible un estudi profund de la naturalesa dels Estatuts, però això tampoc no afectaria València sinó que es tractaria d'una qüestió constitucional de caràcter general sobre la qual, per cert, ja tenim estudis.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

Es pot intentar explicar la possibilitat d'aqueixa interpretació, però cal fer-ho davant d'instàncies centrals (tribunals, magistrats i juristes nacionals), per a "vendre" la idea esmentada, ja que a nivell autonòmic no pareix que hi haja grans oposicions a tal postura.

Pregunta núm. 4:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de Les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de l'article 150.1 de la Constitució Espanyola, en relació amb l'article 60.1 de l'Estatut d'Autonomia?

¿Se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio la vía del artículo 150.1 de la Constitución Española, en relación con el artículo 60.1 del Estatut d'Autonomia?

Vicente Domínguez (resposta conjunta a les preguntes números 4 i 5):

La resposta a ambdues preguntes només pot ser negativa. La raó de tal resposta és molt senzilla. El propi TC, de conformitat, com no podria ser d'una altra manera, amb l'evolució dels nostres Estatuts d'autonomia i de les seues Lleis Orgàniques de reforma, reconeix que la competència legislativa civil de la Generalitat va estar, inicialment, transferida per l'Estat i, posteriorment, assumida pel propi Estatut d'Autonomia.

Tornar a sol·licitar la transferència seria absurd a més d'impossible perquè l'Estat ja no deté el que va transferir. Transferència, d'altra banda, innecessària i sense legitimitat transferent, com resulta de la pròpia doctrina del TC, perquè tenint els valencians, segons la qüestionable, encara que acatada, doctrina del TC aqueix pretès Dret civil foral consuetudinari entràvem dins de l'òrbita de l'art. 149. 1. 8a CE i només necessitàvem l'assumpció estatutària, que ja es va produir en l'Estatut de 1982 en termes idèntics als que van servir per a assumir la competència en CCAA que no van patir la històrica abolició que patim els valencians. No obstant això, el TC admet la transferència junt amb l'assumpció estatutària, el que constitueix una de les fallades lògiques més clamoroses de la seua doctrina les conseqüències de la qual, desenvolupades amb rigor tècnic, podrien acostar a una decisió ben diferent de la que va parir l'Alt Tribunal, però que no és aquest el moment d'exposar.

En tot cas, per tancar aquesta succinta argumentació contrària a la solució de la transferència, el TC en la seua doctrina ha deixat molt clar que la Llei Orgànica de transferència s'ha d'ajustar al model de la tutela de la foralitat civil, amb l'abast que el propi Tribunal li dóna, pel que una nova LOT no ens portaria, en cap cas, a una situació diferent de la que ens trobem; en definitiva: no serviria per a res. Aquests mateixos arguments es poden sostenir per a fonamentar la futilitat i inanitat de la Llei marc perquè, a més d'altres consideracions de rang normatiu i volatilitat política, el marc que aquesta subministrara per a exercir la competència legislativa civil de la Generalitat Valenciana no podria tenir més abast que el fixat pel TC en les seues reiterades sentències.

Catalina Alcázar: NO. Aqueixa via no garanteix la competència que es reclama.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

Ha sigut més habitual prendre en consideració la transferència de competències de l'art. 150.2 CE, però no podria tampoc descartar-se la via de la llei marc, donats els grans obstacles que per al desenvolupament del Dret civil valencià existeixen després de les sentències del TC. No exigeix, d'altra banda, la llei marc la forma de llei orgànica.

Concepción Collado: NO. Aqueixa via no garanteix la competència que es reclama.

Luis Delgado de Molina:

Crec no sols possible sinó desitjable la utilització de la via legal complementada per l'art. 147.2 de la pròpia CE.

Cite expressament que la possible utilització de la via esmentada hauria de comportar la utilització d'altres camins extra-jurídics, com poden ser els de naturalesa política transaccional, aliens a aquesta Comissió.

Vicente García (resposta conjunta a les preguntes números 4 i 5):

Entenc que poden ser opcions perfectament vàlides, en les quals el factor polític pot tenir un paper molt més important que l'estrictament jurídic, amb la qual cosa em remetria a les pàgines introductòries dels meus comentaris per a demanar un pacte polític valencià que aglutine a tots els partits.

Luis Miguel Higuera (resposta conjunta a les preguntes números 4 i 5):

Crec convenient contestar conjuntament aquestes dues preguntes.

D'entrada han de descartar-se ambdues vies, perquè les dues parteixen del supòsit que la competència legislativa civil és pròpia de l'Estat en el nostre cas, i no de la Generalitat, en contra del que diu l'Estatut (art. 49.1.2 en relació amb l'art. 7 i DT Tercera). La postura ha de ser, en la hipòtesi d'una possible reforma constitucional de l'art. 167 CE, optar per la constitucionalització directa de la competència que la blinde enfront d'eventuals conjuntures polítiques adverses.

No obstant això, si es posposara en excés la possible reforma o finalment no fóra possible, la via dels arts. 150.1 o 150.2 podria ser acceptable com a pla B i amb caràcter transitori.

En l'opció entre la Llei Marc (art. 150.1 CE) i la Llei de Transferència o Delegació (art. 150.2 CE), jo sóc més partidari de la primera que no de la segona. És cert que, d'entrada, la Llei de transferència és més garantista enfront de possibles modificacions futures, per ser Llei Orgànica i quedar subjecta a les majories de l'art. 81.2 CE, en

tant que la Llei marc és una Llei ordinària, modificable per majoria simple. No obstant això, en la mesura que ambdues són instruments normatius unilaterals de l'Estat central en un esquema d'heteroregulació, el focus ha de posar-se en els mecanismes de control que es reserva l'Estat a través de les Corts Generals, dins d'un espai material prèviament delimitat de forma segura. Des d'aquest punt de vista, crec que és més garantista la Llei marc que la Llei de delegació o transferència, perquè s'anticipen els límits materials de la competència que pot exercitar-se en un escenari segur, que pot políticament ser pactat encara que després la norma siga una Llei de l'Estat. Al contrari, en el supòsit de la Llei de transferències, aqueixos límits sempre estaran difusos en el temps, perquè poden canviar, fins al punt de derogar-se la Llei sense que això supose cap arbitrarietat de l'Estat central.

Magdalena Martínez:

Efectivament així es pot deduir del contingut d'ambdues disposicions; és més, l'article 150.3 hauria de ser el marc que emparara aqueixa iniciativa legislativa de les Corts Valencianes, prenent com a finalitat "l'interès general", i en aqueix cas l'interès dels valencians i valencianes, d'acord amb el dret que es va derogar, no de forma general si prenem en consideració, per exemple, la jurisdicció Alfonsina davant de les reclamacions dels nobles. Per tant, també en aqueix cas a l'interès general es va contraposar l'interès de determinats grups o col·lectius, havent de ser aquest un argument per a reivindicar la capacitat legislativa, d'acord amb les matèries que es puguen atribuir o delegar en favor de la Comunitat Valenciana, segons el que disposa l'art. 150.1.

És evident que el caràcter potestatiu de la Comunitat Valenciana per a sol·licitar a l'Estat l'atribució de facultats legislatives en el desenvolupament de les lleis marc i de bases (segons el que disposa l'art. 60.1 de l'Estatut), una vegada exercit, se sotmet a la decisió d'aquest últim; per tant, cal acceptar que ens movem en l'àmbit de la discrecionalitat a l'hora de sol·licitar aqueixa competència.

Però també cal admetre i acceptar que la decisió és potestativa; ara bé, si es considera que aqueixa reclamació o sol·licitud es realitza en funció de l'interès general que es pretén, i sobre la base de la competència o capacitat per a fer el desenvolupament de forma responsable i eficient, no hauria de ser negada o menyscabada.

En l'actualitat, i a la llum de les tres sentències sobre matèries del dret foral civil, tot indica que s'ha "confiat" o si més no "consentit" aqueixa assumptió de responsabilitat per a la Generalitat, si bé és a posteriori, una vegada "armada l'estructura legislativa" quan s'ha qüestionat, ja no tant basant-se en els efectes jurídics que provoca la seua aplicació (que és l'objecte de revisió constitucional), sinó sobre l'argument de falta de "continuïtat jurídica" entre el dret foral valencià i la seua pervivència en el temps fins al text constitucional, que és el que assegura la recuperació d'aquell.

Rosa Moliner: vegeu el seu document "Breus idees respecte de les preguntes que se'ns han remès", reproduït íntegrament en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Javier Palao:

Com a opció jurídica es pot considerar, però presenta unes dificultats peculiars respecte a l'art. 150.2, que, en la meua opinió, fan preferible aquesta segona opció: així, en el procés constituent sempre va estar clar que la delegació només es referia a funcions administratives (no legislatives), al contrari que en el cas de la transferència (no sembla que el constituent haja volgut repetir en l'article 150.2 allò ja regulat en l'article 150.1); la delegació de funcions és un acte jurídic que afirma una dependència del delegat respecte del delegant, molt major que en el cas de la transferència; no és una tècnica de distribució territorial de competències (que és el que estem buscant), sinó de col·laboració normativa cas per cas entre dos òrgans (l'Estat i la Comunitat Autònoma), decidida

en cada llei (que només és ordinària precisament per açò), segons els criteris de política legislativa que hi haja a cada moment en la concreta matèria de què es tracta: d'ací aqueixa major subjecció a l'Estat, que en el nostre cas no és desitjable. En fi, com exposaré a continuació, pense que, una vegada decidits a apostar per la via de l'art. 150, és preferible fer-ho pel segon paràgraf abans que pel primer.

Vicente Pascual:

Pot entendre's que és una opció jurídica.

Haurà de valorar-se si això no suposa implícitament acceptar les conseqüències jurídiques del Decret de Nova Planta de 29/6/1707, en condicions diferents de les d'altres antics territoris de la Corona d'Aragó.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

Ho veig complicat i de difícil aplicació perquè la llei marc està pensant a proporcionar línies d'actuació generals per a les diverses parts de l'estat. Si bé és cert que s'hi podrien establir excepcions o precisions concretes, ho serien per a cada matèria de les que es regulen o es tracten d'ordenar en aqueixa concreta llei marc; i donada la multiplicitat possible d'actuacions de caràcter civil, estaríem parlant de moltes lleis marc que no crec que es donen i tant més en una matèria en què (encara que no per a totes les comunitats autònomes, però sí que per a les que posseeixen competència en dret civil), les peculiaritats de cada comunitat és el que la caracteritza.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

Pareix difícil que una sola Comunitat Autònoma promoga una iniciativa legal d'aqueixes característiques, sense el suport del Parlament Nacional o d'altres comunitats.

Pregunta núm. 5:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de Les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de l'article 150.2 de la Constitució Espanyola, en relació amb l'article 60.2 de l'Estatut d'Autonomia?

¿Se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio la vía del artículo 150.2 de la Constitución Española, en relación con el artículo 60.2 del Estatut d'Autonomia?

Vicente Domínguez: vegeu la resposta a la pregunta número 4.

Catalina Alcázar: NO. Aqueixa via no garanteix la competència que es reclama.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

Aquesta via és la que, en un principi, pareix la més adequada al cas que ens ocupa, i sempre que no siga possible una reforma constitucional. Podria ser una solució ad hoc al cas valencià, que mereix tenir la competència legislativa en Dret civil, tant per la seua tradició jurídica històrica (molt més rellevant que la d'altres comunitats amb Compilació en 1978) com per la seua constant reivindicació al llarg dels segles. El TC mantindria inalterada la seua doctrina, sent el legislador qui resol la qüestió. La via de la transferència ex art. 150.2 exigeix llei orgànica.

Concepción Collado: NO. Aqueixa via no garanteix la competència que es reclama.

Luis Delgado de Molina:

Reitere el comentari anterior a la Pregunta 4.

No sols considere possiblement –i jurídicament defensable– l’opció que se cita, sinó altament desitjable.

Vicente García: vegeu la resposta a la pregunta número 4.

Luis Miguel Higuera: vegeu la resposta a la pregunta número 4.

Magdalena Martínez:

L’article 49 de l’Estatut és una relació taxada de totes les competències de la Generalitat; qualsevol matèria al marge d’aqueix article o relació taxada, queda exposada a la consideració dels tribunals competents en la matèria, com queda disposat en l’art. 150.1 (sense perjuí de la competència dels tribunals...). Ara bé, segons disposa l’art. 150.2 de la CE el que es podrà transferir o delegar seran “facultats”, per tant només el poder o dret per a fer quelcom. Amb la inclusió del terme “facultats” es dedueix que la competència (per tant l’àmbit legal d’atribucions continuarà sent de l’Estat, o bé de l’autoritat judicial o administrativa que ha reconegut aqueixes facultats a través de llei orgànica), i així ho és quan acudeix a aquest tipus normatiu (lleis orgàniques) i quan l’Estat es reserva la transferència de mitjans financers per a poder “fer” i “les formes de control” sobre el que s’haja “fet”.

Una altra cosa, totalment distinta, és que la Generalitat, en funció del que disposa l’art. 49, reclame el dret a legislar sobre les competències que estan reconegudes en el mateix text (Estatut, la validesa del qual no ha sigut de cap manera qüestionada).

Rosa Moliner: vegeu el seu document “Breus idees respecte de les preguntes que se’ns han remès”, reproduït íntegrament en l’apartat Altres consideracions d’aquest dossier.

Javier Palao:

Al meu parer, aquesta sí que constitueix una opció jurídica per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi i aconseguir així una competència raonable en aquesta matèria que no quede limitada a l’àmbit merament consuetudinari.

Si s’analitza el contingut de l’art. 150.2 CE juntament amb la situació actual del dret civil a Espanya (amb comunitats autònomes que tenen competències per a legislar sobre ell), hem de concloure que es tracta d’una matèria susceptible de transferència (no és, per tant, intransferible). A més, tant la tramitació parlamentària com la redacció final del precepte possibiliten l’atribució per llei orgànica de facultats de titularitat estatal sense especificar el seu tipus; és a dir, no res impedeix que es transferisquen funcions legislatives. L’art. 150.2 no limita l’aplicació d’esta tècnica atributiva als territoris forals (com sí que sembla fer la DA 1ª), sinó que l’obri a totes les comunitats autònomes. I, a més, s’estén funcionalment tant a la legislació com a l’execució: no hi ha cap objecció tècnica jurídica perquè la transferència es referisca a qualsevol tipus de funcions públiques: normatives (tant legislativa com reglamentària) o aplicatives. Admet la transferència no solament de les matèries de titularitat estatal en virtut de la clàusula residual de l’art. 149.3, sinó també les de l’art. 149.1. La flexibilitat de la transferència (açò és, d’una banda, revocabilitat unilateral per l’Estat; i de l’altra, àmplies facultats de control de les competències traslladades) ha portat a la possibilitat d’admetre-la en les matèries i facultats enumerades en l’article 149.1 CE. La majoria dels publicistes del nostre país afirma que la transferència no troba límits materials en aquest article 149.1, sinó dins del mateix article, per la qual cosa, en principi, no existeix cap matèria indelegable o intransferible. El límit al trasllat de competències dins de l’art. 149.1 sol assenyalar-

se en el nucli de la sobirania, una sort de “competències exclusives absolutes” (nacionalitat, relacions internacionals, defensa i Forces Armades, règim duaner i aranzelari). Però en el cas del dret civil, és evident que no pertany de cap manera a eixe grup; és més, el mateix títol competencial de l'article 149.1.8ª CE ja es mostra obert a la participació de les Comunitats Autònomes i permet que algunes d'elles desenvolupen, amb competència quasi plena, una àmplia legislació sobre la matèria...

En conclusió, les lleis orgàniques de transferència de l'article 150.2 CE permeten més control de l'Estat que el que és propi respecte de les competències estatutàries de les Comunitats Autònomes: és el preu que es paga pel mecanisme de transmissió. Però també presenten límits materials menys intensos que els que són propis dels Estatuts d'Autonomia. És, doncs, una tècnica constitucionalment reconeguda d'intervenció extraordinària del legislador orgànic per a traslladar l'exercici de facultats competencials de titularitat estatal a les CCAA.

En contra d'aquesta possibilitat, sempre s'hi ha oposat el precedent frustrat de la LOTRAVA: la transferència ja tingué lloc en 1982 mitjançant la citada llei orgànica, i s'incorporà a l'Estatut a través dels articles corresponents en la reforma de 2006. Ara bé, la LOTRAVA va efectuar una transferència genèrica en la qual no es concretava res tocant al dret civil; eixe tipus de transferències, globals, sol presentar a posteriori moltes dificultats per a la seua concreció. Més aviat, aquesta llei es pot incloure com un element més en la molt defectuosa tramitació de l'Estatut d'Autonomia de 1982. La necessitat de completar l'accés a l'autonomia per una via que va ser la de l'art. 143 CE, però que devia d'haver sigut la del 151, va obligar a recórrer a aquest instrument per a igualar les competències de la Comunitat Valenciana amb les de les altres comunitats de l'art. 151. No obstant això, en aqueix moment es pensava en els grans apartats competencials (sanitat, educació, justícia, serveis socials...) i no en alguna cosa tan específica com la legislació en matèria de dret civil. Açò va permetre al Tribunal Constitucional (STC 121/1992), referir la potestat de la Generalitat

al costum foral acollint-se a la clàusula “allí on existisquen”, la qual cosa no era en cap cas la pretensió de l'Estatut, que quedà buit de contingut i, de pas, demostrà que la transferència s'havia fet malament. D'ací la proposta d'instar la transferència mitjançant la llei orgànica prevista en l'art. 150.2 CE, però concretant les facultats perquè no torne a reproduir-se l'equívoc i quede clarament fitat el camp sobre el qual pot actuar el Tribunal Constitucional.

La via de l'art. 150.2 es configura com una alternativa a l'opció sempre preferible, que és la de la reforma constitucional. Els seus handicaps són patents: suposa reconèixer d'alguna manera que fins ara la competència es limitava en realitat al dret consuetudinari, i acceptar que hi haja una tutela sobre ella per part de l'Estat. Però si el procés de reforma constitucional segueix sense obrir-se, com sembla, és una opció (un pla B) que no ha de descartar-se, sobretot després de tant temps de reivindicació i negociacions. És una solució “ad hoc” que no implica en un primer moment una modificació constitucional (però més endavant pot obligar a això), que no significa una altra cosa que la desaparició d'algunes de les limitacions que va presentar la Llei Orgànica 12/1982, i que permetria d'una forma definitiva que la Comunitat Valenciana tinguera competències en matèria de dret civil, almenys fins que s'aconseguisca una solució més global a través del canvi del text de la Constitució. A més, crearia una mena d'“anomia jurídica asimètrica” que, amb el temps (el que va ocórrer amb la LOTRAVA) obligaria a resoldre-la i, per tant, a tractar la qüestió amb el Govern central.

Vicente Pascual:

Entenc que la transferència o delegació de la facultat de dictar normes es conté en l'art. 150.1 CE, i potser tindrà mal encaix en l'art. 150.2 CE.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

Aquesta podria ser una via més apropiada que l'anterior per al cas que l'Estatut valencià no haguera previst l'assumpció de competències en dret civil. Però no sent així, sinó tot al contrari, veig difícil l'aplicació de l'art. 60.2 de l'Estatut previst justament per a les competències no assumides.

Quant a l'art. 150.2 de la Constitució pareix estar pensant en un altre tipus de transferències però no seria impossible la utilització de la via citada, ni seria la primera vegada que s'utilitza.

Només que suposaria una contradicció en els termes, perquè s'estaria demanant a l'Estat la transferència d'una competència que, sobre estar assumida per l'Estatut i no ser pròpia de l'Estat (més que en les vuit matèries que inclou l'art. 148.1,8 en la clàusula "en tot cas"...), no té el sentit identitari i propi que caracteritza la competència sobre el dret civil en aquelles comunitats, com la valenciana, que el van tenir històricament com a símbol propi de la seua configuració com a comunitat diferent de la resta dels territoris espanyols.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

Tampoc no pareix factible fer-ho des d'una sola Comunitat Autònoma, ni està clar l'abast de l'article, si la legislació civil es considera "competència no delegable".

Pregunta núm. 6:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de Les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi, l'elaboració de lleis i normes del seu desplegament sobre les matèries connexes amb la Llei 3/2013, de 26 de juliol, de la Generalitat, dels Contractes i altres Relacions Jurídiques Agràries?

¿Se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio, la elaboración de leyes y normas de desarrollo de las mismas sobre las materias conexas con la Ley 3/2013, de 26 de julio, de la Generalitat, de los Contratos y otras Relaciones Jurídicas Agrarias?

Vicente Domínguez:

Per descomptat, la resposta ha de ser afirmativa per més que l'abast d'aquesta línia d'evolució de l'exercici de la competència tinga un recorregut molt curt que resultaria de l'escàs àmbit objectiu de la realitat social regulable per aquesta via (la matèria agrària), de la restrictiva doctrina del TC respecte de les matèries connexes, de les bases de les obligacions contractuals, en qualsevol cas de competència estatal que no podrien superar-se mai, i de la incidència sobre la matèria de la legislació comunitària que tampoc no podria oblidar el legislador valencià, i tot això sense oblidar que la matèria més important d'aquest àmbit de la realitat social regulable per aquesta via cauria de ple dins de l'àmbit fiscal i mercantil que quedaria fora de l'àmbit de la competència quedant, per tot això, reduïda aquesta a regular un àmbit anecdòtic i irrellevant. No obstant allò dit, però sense oblidar-ho, cal reconèixer que és una de les opcions per a exercir la competència.

Catalina Alcázar: NO. No garanteix la competència que es reclama.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

La via de les «matèries connexes» no ofereix grans possibilitats de desenvolupament. A més, és insegura, en tant que pot impugnar-se la norma que es dicte. No pareix que pugua regular-se el Dret de successions a partir de la successió intestada, o matèries contractuals o de propietat a partir dels contractes agraris.

Una altra cosa és que, des de criteris d'oportunitat política i d'insistir de manera immediata en l'exercici de la competència, es plantege legislar utilitzant les «matèries connexes», la qual cosa podria fer-se amb cautela.

Concepción Collado: NO. No garanteix la competència que es reclama.

Luis Delgado de Molina:

No arribe a entendre la pregunta d'acord amb els arguments i opinions ja exposats.

Segons la doctrina jurisprudencial avui vigent quant a sostre competencial de la CV en matèria de legislació, es limita a aquella, com ja he expressat. Ara la pregunta versa sobre "Contractes i Relacions Agràries"; matèria aquesta sobre la qual es pot invocar la pervivència consuetudinària, el propi TC postula com a requisit competencial autonòmic.

Per això, considere que la nostra CA té competència en aquesta matèria que deriva d'una interpretació teleològica de l'art. 149.1.8^a CE en relació amb els arts. 7 i 49.1.2 i el propi Estatut, que seria convenient que les nostres CCVV la desenvoluparen "gradualment" i amb efecte "prudentment expansiu".

Vicente García (resposta conjunta a les preguntes números 6 i 7):

Les matèries connexes amb la Llei 3/2013 es refereixen, segurament, a àmbits molt concrets, però poden ser una opció més

d'afirmació de la competència de les Corts Valencianes. El mateix podríem dir respecte de la pregunta 7.

Luis Miguel Higuera:

Aquesta opció sempre és possible, però amb un curt abast, com s'ha exemplificat en contestar la pregunta 1). El que probablement no superaria el llistó constitucional, per exemple, és que es dictara una Llei sobre l'Estatut de l'Empresa Familiar Agrària, amb regulació exclusivament civil (no mercantil), davall l'argument que es fa per ser institució connexa amb l'arrendament històric valencià, en ser aquest un contracte per a l'empresa o explotació agrària, segons diu l'Exposició de Motius de la Llei (cfr. Apartat III, paràgraf 3) i s'especifica en l'art. 30.II.

Magdalena Martínez:

Diverses són les competències de l'Estatut que podrien argumentar-se en relació amb matèries afins i dependents d'aquesta llei; En especial assenyalar:

2ª. Conservació, desenvolupament i modificació del Dret Civil Foral valencià.

10ª. Monts, aprofitaments i serveis forestals, vies pecuàries i pastures, espais naturals protegits i tractament especial de zones de muntanya, d'acord amb el que disposa el número 23 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució Espanyola.

13ª. Obres públiques que no tinguen la qualificació legal d'interès general de l'Estat o la realització de les quals no afecte una altra Comunitat Autònoma.

14ª. Carreteres i camins l'itinerari dels quals transcórrega íntegrament dins del territori de la Comunitat Valenciana.

En aquest cas per la incidència que determinats negocis puguen tenir sobre zones de pas, i en concret en salvaguarda del dret de pas i servituds afins en l'àmbit agrícola.

16^a. Aprofitaments hidràulics, canals i regs, quan les aigües discórreguen íntegrament dins del territori de la Comunitat Valenciana, instal·lacions de producció, distribució i transport d'energia, sempre que aquest transport no isca del seu territori i el seu aprofitament no afecte una altra Comunitat Autònoma; aigües minerals, termals i subterrànies. Tot açò sense perjuí del que estableix el número 25 de l'apartat 1) de l'article 149 de la Constitució Espanyola.

21^a. Cooperatives, pòsits i mutualisme no integrat en el sistema de la Seguretat Social, respectant la legislació mercantil.

33^a. Cambres de la Propietat, Cambres de Comerç, Indústria i Navegació, Cambres Agràries, sense perjuí del que disposa el número 10 de l'apartat 1) de l'article 149 de la Constitució Espanyola.

35^a. Comerç interior, defensa del consumidor i de l'usuari, sense perjuí de la política general de preus, lliure circulació de béns, la legislació sobre la defensa de la competència i la legislació de l'Estat.

36^a. Administració de justícia, sense perjuí del que disposa la legislació de desplegament de l'article 149.1.5^a de la Constitució.

Si a tot açò se suma el reconeixement de la Generalitat de la "competència exclusiva" sobre les que l'Estat li ha transferit com a exclusives (art. 49.2 Estatut), no cap sinó esperar la "permissió" per a desenvolupar aqueixa competència (que no facultat, en aquest cas) i que s'evidencia en aquests dos articles:

2. La Generalitat té competència exclusiva sobre aquelles altres matèries que aquest Estatut atribuísca expressament com a exclusives i les que amb aquest caràcter i mitjançant Llei Orgànica siguen transferides per l'Estat.

I tot això es corrobora a partir del contingut de l'art. 49.3 en tots els seus apartats, tal i conforme es pot llegir a continuació; s'emfatitza

en negreta aquells aspectes o matèries, o especificacions, que val la pena explorar:

3. La Generalitat té també competència exclusiva, sense perjudici del que disposa l'article 149 de la Constitució i, si és el cas, de les bases i ordenació de l'activitat econòmica general de l'Estat, sobre les matèries següents:

1ª. Defensa contra frauds i qualitat i seguretat agroalimentària.

2ª. Societats agràries de transformació.

3ª. Agricultura, reforma i desenvolupament agrari, i ramaderia.

4ª. Sanitat agrària.

15ª. Denominacions d'origen i altres mencions de qualitat, la qual cosa comprèn el règim jurídic de la seua creació i funcionament; el reconeixement de les denominacions o indicacions, així com l'aprovació de les seues normes fonamentals i totes les facultats administratives de gestió i de control sobre l'actuació de les denominacions o indicacions.

I a fi d'harmonitzar les Directives europees amb les competències reconegudes com a pròpies en l'Estatut, fonamental és tenir de referent constant l'art. 49.4, que pot ser un baluard per a defensar el dret històric valencià en aquells supòsits que siguen acords amb aqueixes propostes europees:

4. També és competència exclusiva de la Generalitat el desplegament i execució de la legislació de la Unió Europea a la Comunitat Valenciana, en aquelles matèries que siguen de la seua competència.

Rosa Moliner: vegeu el seu document "Breus idees respecte de les preguntes que se'ns han remès", reproduït íntegrament en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Javier Palao:

La solució de les anomenades “institucions connexes”, que consisteix en partir de determinades normes de dret civil, vigents i acceptades, i desenvolupar-les prudentment invocant, no la seua foralitat, sinó la seua connexió amb la norma preexistent, que s’actualitza i desenvolupa, resulta prou insatisfactòria i genera tècnicament una sèrie de problemes que en dificulten l’aplicació. Les possibilitats de desenvolupament del dret privat valencià per aquesta via són, a hores d’ara, molt limitades, després de la retallada de continguts que han significat les SSTC 82, 110 i 192/2016. A més, ha sigut tancada en temps recents pel mateix TC (STC 98/2013, de 23 d’abril, sobre la Llei 1/2007, de 12 de febrer, de Fundacions de la Comunitat Autònoma de La Rioja: “el hecho de que la Comunidad Autónoma de La Rioja haya asumido estatutariamente competencia legislativa en materia de fundaciones ex art. 18.1.4 EAR, no le habilita para legislar los aspectos civiles de las mismas, por lo que ya hemos dicho en relación a la competencia en derecho civil”). Suposa, a més, i com en el cas anterior, reconèixer de forma implícita que la comunitat autònoma no tenia competència o potestat originària per a legislar en matèria de dret civil.

Per al cas valencià, només disposem de la Llei 3/2013 citada en la pregunta i d’alguna altra norma esporàdica com a plataforma d’un desenvolupament legislatiu. La Llei 3/2013 propicia nombrosos suports, però la majoria d’ells freguen la matèria contractual i el criteri del TC, amb una difusa referència a la unitat de mercat, és bastant estricte. Sí que podria intentar-se un apunt normatiu en matèria successòria a partir dels arts. 71 EACV, 43 de la Llei 14/2003, de 10 d’abril, de Patrimoni de la Generalitat Valenciana, i 45 de la Llei 3/2013; però hauria de fer-se amb molta cautela. Per tant, és una via factible i una opció jurídica a tindre en compte, encara que amb totes les limitacions abans apuntades i comptant amb un més que previsible recurs d’inconstitucionalitat per part del Govern de l’Estat.

Vicente Pascual:

Entenc que es pot considerar com una opció, però la seua eficàcia pràctica serà inevitablement limitada.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

Sí, sens dubte. Aquest és un aspecte sobre el qual va treballar ja el grup de treball a l'octubre passat.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

Les matèries connexes, com el seu nom indica, han de guardar relació amb la Llei en qüestió, no poden tenir caràcter general, sinó un objecte limitat al de la Llei amb què guarden la connexió.

Pregunta núm. 7:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la inclusió de normes de naturalesa jurídica civil en lleis i normes del seu desplegament, que s'aproven en l'exercici de competències assumides per la Generalitat en altres matèries, alienes en principi a aqueix àmbit?

¿Se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio la inclusión de normas de naturaleza jurídica civil en leyes y normas de desarrollo de las mismas que se aprueben en el ejercicio de competencias asumidas por la Generalitat en otras materias, ajenas en principio a ese ámbito?

Vicente Domínguez:

La resposta d'aquesta pregunta és necessàriament afirmativa. És evident que en regular certes matèries de competència autonòmica indiscutida i indiscutible es pot arribar a elaborar alguna disposició de naturalesa estrictament civil; estic pensant, concretament, en l'urbanisme o en la legislació sobre muntanyes o sobre vies pecuàries per exemple. Ara bé, és necessari deixar clar ací que les normes així elaborades s'oposarien a la doctrina del TC, que, en conseqüència, l'Advocacia de l'Estat estaria vigilant i que, en cas de recurs, la declaració d'inconstitucionalitat de tals normes seria un poc més que una possibilitat.

D'altra banda, és una forma d'exercici de la competència vergonyant incompatible, no ja amb la doctrina del TC, sinó també amb una recta interpretació de la competència, tal com queda assumida en l'Estatut.

D'altra banda, el seu desenvolupament pràctic no deixaria de presentar excessives similituds amb el desacatament ja que cabria pensar que el seu exercici implicara l'elaboració d'una llista de competències de la Generalitat Valenciana que estigueren

estretament relacionades amb el Dret civil, per a encarregar a la Comissió de Codificació Civil Valenciana la redacció d'articles de naturalesa netament civil que pogueren introduir-se en les lleis que desenvoluparen tals competències, cosa que, com vaig dir, no deixaria d'implicar un evident desacatament de la doctrina del TC. No obstant allò dit, però sense oblidar el que s'ha dit, sostinc que podria ser una opció per a l'exercici de la competència.

Catalina Alcázar: NO. No garanteix la competència que es reclama.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

Aquesta és una via que ja s'ha utilitzat per la Comunitat Valenciana en el passat, i amb èxit (tenim moltes normes civils a l'empara de títols competencials distints del Dret civil foral). El problema és que el TC vigila cada vegada més aquesta via, i no és tan permissiu com ho va ser anteriorment. Encara que hi ha l'inconvenient apuntat, és recomanable seguir aquesta via, sobretot actualitzant normes civils que ja tenim i han quedat desfasades pels nombrosos canvis legislatius dels últims anys.

Concepción Collado: NO. No garanteix la competència que es reclama.

Luis Delgado de Molina:

Si entenc bé la qüestió plantejada, tinc seriosos dubtes que el sistema proposat beneficie la situació actual del nostre sostre competencial (segons la jurisprudència).

Crec seria un tema a analitzar "a priori" projecte per projecte, o "a posteriori" a la vista de la reacció que la seua aprovació provoque en el Govern de la nació.

Vicente García: vegeu la resposta a la pregunta número 6.

Luis Miguel Higuera:

La resposta ha de ser negativa, a la llum de les sentències sobre unions de fet formalitzades i de custòdia compartida. Cap dels possibles títols competencials concurrents en aquesta matèria no legitima una regulació purament civil, és a dir, de relacions jurídiques d'aquesta naturalesa entre subjectes privats. La Generalitat va utilitzar aquest argument que va ser desestimat.

Magdalena Martínez:

Aquesta pregunta és de difícil comprensió.

La pregunta que plantege es dividiria en tres:

¿Quina és l'opció jurídica més apropiada per a garantir la competència de les Corts Valencianes en matèria legislativa diferent de les competències establides i assumides per la Generalitat en l'art. 49? ¿És potser la conversió de normes de naturalesa jurídica civil en lleis i normes de desplegament la via més apropiada? ¿És factible aqueixa modalitat per a competències alienes a l'àmbit reconegut a la Generalitat?

El canvi de la pregunta es deu al fet que no es comprèn el que com a opció jurídica per a garantir la competència de les Corts en matèria legislativa es plantege incloure normes de naturalesa jurídica civil en lleis i normes del seu desplegament. En compte 'd'incloure', ¿no serà millor 'desenvolupar'?

Ni tampoc s'arriba a comprendre el significat de l'última frase, "alienes en principi a aqueix àmbit"? Perquè en aquest cas em pregunte si fa al·lusió ¿a l'àmbit de les competències reconegudes per l'art. 49 de l'Estatut? ¿o es refereix a matèries que no figuren entre les competències d'aqueix article estatutari? En aqueix cas,

i segons el que disposa l'art. 150.2, la Generalitat només podria desenvolupar mitjançant lleis d'aquest rang facultats sobre matèries i prèvia delegació legislativa (lleï orgànica).

Novament s'ha de justificar aqueixa possible via o opció basant-se en les competències reconegudes pel text constitucional i per l'Estatut; si és el propi text el que reconeix la possibilitat "d'autoritzar" o "delegar" la facultat de dictar, per a si mateixes, normes legislatives en el marc dels principis, bases i directrius fixats per una llei estatal (art. 150.1 CE).

Rosa Moliner: vegeu el seu document "Breus idees respecte de les preguntes que se'ns han remès", reproduït íntegrament en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Javier Palao:

Aquest apartat té una relació directa amb l'anterior. Suposa no al·ludir directament al dret civil valencià i renunciar a un pretès entroncament amb la foralitat antiga. En algunes matèries caben altres títols competencials diferents del de conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil Foral, a l'empara dels arts. 148 i 149-3 CE, que permeten legislar en matèries de Dret Públic regulant, alhora, matèries civils connexes, tal com ha assenyalat el mateix Tribunal Constitucional. És el cas de la protecció social, econòmica i jurídica de la família (la parella, el menor, etc.), de la infància, etc. Per exemple: es pot elaborar una llei de parelles de fet invocant el títol de la protecció de la família (art. 10.3 EACV), o dels serveis socials (art. 49.24ª). És el que s'ha denominat "Dret Civil autonòmic", que és diferent del dret foral o especial. Cada vegada té major importància i no planteja problemes de constitucionalitat si es desenvolupa dins del seu àmbit competencial i amb respecte a les competències estatals. En aquest punt, pot realitzar-se una labor d'actualització d'allò ja legislat i de creació de noves normes que, en la majoria

dels casos, tindran un contingut transversal i multidisciplinari (civil, administratiu, etc.) en matèries molt diverses: consum, patrimoni, fundacions i associacions, mediació, turisme, habitatge, protecció de sectors socials desfavorits o en risc, etc.

Però, les dificultats en relació amb el dret civil foral o especial també són grans. Com ja es va assenyalar en la pregunta anterior, la tolerància del Tribunal Constitucional amb aquesta pràctica ha anat reduint-se amb els anys, i en la seua jurisprudència recent entra a delimitar en aquesta classe de normes el que és purament dret civil, per a després fer el judici de constitucionalitat en funció de la competència de la comunitat autònoma. Pot ser, doncs, un treball infructuós que arribe fins i tot a produir inseguretats jurídiques, per la qual cosa hauria de fer-se en una matèria amb el menor impacte social possible; en aqueix cas, caldria valorar si paga la pena l'esforç...

Vicente Pascual:

Entenc que es pot considerar com una opció.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

També em pareix apropiat i no seran les primeres normes en què la convivència esmentada es produïska.

Crec que una mesura important, per necessària i constituir ja avui una greu preocupació en tots els àmbits, seria la regulació de la situació dels majors i l'establiment d'alguna institució que siga garant dels seus drets enfront de tots (i, si escau, inclús enfront de la seua pròpia família). El Dret comparat ofereix ja interessants exemples i inclús algunes entitats locals (Barcelona i inclús València)

han iniciat aquest itinerari, un camí inevitable i de problemes cada vegada mes apressants.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

Pareix una via molt insegura, per la previsible interposició de recursos d'inconstitucionalitat davant de tal tipus de normes, amb el resultat fins ara sabut.

Pregunta núm. 8:

¿Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de Les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de la reforma constitucional? Si així s'estimara, es proposa l'elaboració d'un text alternatiu dels preceptes de la Constitució -singularment del seu article 149.1.8ª- la modificació dels quals es considere necessària per a l'incontestable encaix de la competència legislativa civil de la Generalitat.

¿Se puede considerar como una opción jurídica para garantizar la competencia de Les Corts Valencianes para legislar y desarrollar el Derecho Civil propio la vía de la reforma constitucional? Si así se estimara, se propone la elaboración de un texto alternativo de los preceptos de la Constitución -singularmente de su artículo 149.1.8ª- cuya modificación se considere necesaria para el incontestable encaje de la competencia legislativa civil de la Generalitat.

Vicente Domínguez

És inevitable la resposta afirmativa a aquesta pregunta.

Òbviament la reforma d'un text legal no seria necessària si se'n fera una interpretació evolutiva, compassada amb la realitat social, tènicament rigorosa i respectuosa amb els principis que la inspiren. Aqueixa és la labor dels tribunals; si no fóra així, les lleis haurien de ser contínuament modificades.

La reforma de les lleis cal deixar-la estrictament per a quan es vol produir un canvi de règim jurídic que no es pot aconseguir amb els criteris hermenèutics que subministra l'art. 3 del TP CC. Però, ¿realment la CE requereix una reforma per a encaixar-hi un exercici ple de la competència legislativa civil de la Generalitat Valenciana? Des d'un punt de vista científic, és evident que no, és evident que la doctrina continguda en les al·legacions de la Generalitat als recursos contra les nostres lleis civils, contenen una argumentació de suficient rigor jurídic i impecable lleialtat constitucional com

perquè haguera sigut assumida pel TC, amb vista a acceptar la irreprotxable constitucionalitat de l'exercici ple de la competència legislativa civil de la Generalitat Valenciana. No obstant això, tenim el que tenim, i el que tenim és una restricció inassumible de l'abast de la competència per part del suprem intèrpret de la Constitució, el que ens porta inevitablement a haver d'acceptar que la reforma constitucional és la via més segura, amb tots els seus obstacles polítics, que n'hi ha i no en són pocs, per a aconseguir el ple exercici de la competència.

Amb vista a minimitzar aqueixos obstacles polítics, seria convenient el següent:

A) No modificar el model constitucional quant al criteri de distribució de la competència legislativa civil entre l'Estat i les CCAA o, el que és el mateix, no passar del model de la Constitució de 1978 al model de la Constitució de 1931 i, en el seu lloc, proposar un text que, sense modificar tal criteri, arribe al resultat pretès per via d'un aprofundiment en els principis i valors constitucionals de manera que, més que una modificació, siga una interpretació explícita de la Constitució feta en el propi text constitucional, una interpretació autèntica de la Constitució més que una reforma d'aquesta. ¿Qui pot oposar-se a una reforma constitucional que no la modifique, sinó que la vincule més amb els seus propis principis i valors?

B) El que es pretén resoldre és un problema referit a la Comunitat Valenciana, que no afecta cap altra comunitat. No obstant això, és cert que no es pot, ni s'ha de localitzar el problema pel qual la formulació de la reforma ha de fer-se en termes generals. ¿Qui pot oposar-se a una reforma formulada en termes generals, que només pretenga harmonitzar el text constitucional amb els seus principis i valors, sense referència particular a cap territori?

C) La reforma ha de fer-se en l'article l'abast del qual ha sigut tan desafortunadament restringit per la doctrina del Tribunal Constitucional, perquè és en aqueix article on resideix el problema.

D) La reforma, pel que s'ha dit en la lletra anterior, ha de cenyir el seu abast al Dret civil i no al Dret privat històric, que és una

expressió excessiva quant al seu abast i, una vegada més, de dubtosa interpretació.

E) Si es vol, es pot afegir un paràgraf en la disposició derogatòria de la Constitució, que localitze un poc més el problema, encara que açò ho considere d'importància menor amb vista a aconseguir l'objectiu perseguit.

Per les raons apuntades, propose el següent text per a la matèria 8a de l'apartat 1, de l'art. 149 de la Constitució:

Article 149.1.8ª CE: “Legislació civil; sense perjudi de la conservació, modificació i desenvolupament per les comunitats autònomes dels drets civils, forals o especials, allí on existisquen o hagen existit amb general aplicació en els territoris de què siguen hereues les comunitats autònomes a què els van ser derogats, com a conseqüència directa d'esdeveniments històrics incompatibles amb els principis i valors constitucionals, sempre que tals comunitats hagueren assumit la competència en els seus respectius Estatuts d'Autonomia, que exerciran a partir de les institucions civils forals degudament adaptades als principis i valors constitucionals. En tot cas,....”. Encara que des “que exerciran” fins a “principis i valors constitucionals”, és a dir, l'últim incís del text proposat, es pot no incloure en l'article de la Constitució ja que, per referir-se a l'abast i mode d'exercici de la competència, pot considerar-se matèria pròpia de l'Estatut d'Autonomia respectiu conforme a l'art 147 2. d) de la Constitució i la doctrina del propi TC.

Amb influència menor, purament testimonial, i potser fins a perjudicial per a resoldre el problema plantejat per allò dit adés, és a dir, perquè localitza excessivament la qüestió a la Comunitat Valenciana, propose la introducció d'un apartat més en la disposició derogatòria de la Constitució que seria l'apartat 3, passant l'actual apartat 3 a ser el 4:

Nou apartat 3 de la Disposició derogatòria de la Constitució: “En tant que poguera conservar alguna vigència, es consideren definitivament derogats els decrets de 29 de juny i de 29 de juliol

de 1707, en allò que pogueren afectar la Comunitat Autònoma Valenciana”.

Catalina Alcázar: Sí.

Javier Barceló, Mario Clemente i Cristina López:

La reforma constitucional és la primera i més segura de les vies de solució (la transferència de competències ex art. 150.2 CE seria subsidiària respecte d’ella), però també la més difícil i complicada, perquè és públic i notori la falta de consens de les forces polítiques. A més, la solució no seria exclusiva per al Dret civil valencià, sinó que implicaria a altres comunitats.

De proposar-se un text, hauria de ser clar i en aquest punt la major claredat és que delimitara amb detall les competències estatals en matèria civil, podent en la resta legislar les comunitats autònomes, prèvia assumpció de competències en els seus respectius Estatuts.

Concepción Collado: Sí.

Luis Delgado de Molina:

Diverses observacions a la Pregunta núm. 8.

1ª. Reitere els meus dubtes --ja expressats-- que en la situació jurisprudencial actual que coneixem, siguem capaços com a Comissió de “garantir” cap competència de les nostres CCVV. Crec que aqueix enunciat inclou un voluntarisme que ens allunya de la realitat pràctica, i dels modes o sistemes d’abordar el problema actual o recomanar com abordar-lo en altres camps diferents del tècnic jurídic.

2ª. Em permet considerar d'escassament pràctica la bondat d'un possible text substitutori de l'actual 149.1.8ª.

3ª. Cas que la Comissió decidisca abordar-lo, anunci que proposaré la creació d'una Comissió d'experts que escometa la tasca, amb fixació d'uns principis previs a fixar per la Comissió; als efectes que puguen presentar-nos un text concret a debatre i recomanar (si és el cas).

Vicente García:

La via de la reforma constitucional seria molt útil per a allunyar fantasmes en el futur, si bé insistisc en el fet que a Espanya s'ha permès que comunitats autònomes que, en realitat, només eren parts de Castella i, per tant, sotmeses al seu dret foral, tinguen la consideració de vertaderes nacionalitats històriques, sense ser-ho (Andalusia, Galícia, País Basc) i, en canvi altres, com la Comunitat Valenciana, continuen havent d'implorar misericòrdia i reconeixement a un títol que va aconseguir abans que ningú, com adés hem indicat.

Luis Miguel Higuera:

Evidentment aquesta és la millor opció, d'acord amb el ja exposat en contestar les preguntes 2, 3, 4 i 5, a les quals em remet.

La meua opinió, segons l'informe que adjunte i que ha fet seu l'Associació de Juristes Valencians, és que és preferible modificar la Disposició Addicional Segona que l'art. 149.1.8ª, encara que s'hi arreplega una possible modificació d'aquest.

En essència, es tractaria d'estendre la competència a la recuperació i actualització del Dret Privat Històric. D'aquesta manera: a) es respectaria la jurisprudència constitucional, per tal com només poden assumir aquesta competència les comunitats amb Dret Foral vigent al temps de l'entrada en vigor de la Constitució, entre les quals està la Comunitat Valenciana pel seu Dret consuetudinari; b) no obstant

això, se superaria la jurisprudència constitucional, que ha declarat que la connexió no pot fer-se amb els precedents històrics, perquè la pròpia Constitució ho permetria de forma expressa, alliberant totes les comunitats amb competència civil de la cotilla de cenyir-se a la conservació, modificació o desenvolupament d'aqueix Dret, vigent al temps de l'entrada en vigor de la Constitució (en el nostre cas, de cenyir-nos exclusivament al nostre Dret consuetudinari). S'hauria constitucionalitzat expressament l'opció que el propi magistrat Sr. Xiol diu que avui és constitucional.

Possiblement hauria de puntualitzar-se que la referència al Dret Privat Històric ha d'entendre's feta al que va tenir caràcter territorial, és a dir, vigència general en el territori de l'actual Comunitat Autònoma.

L'opció preferent de modificar la D.A. segona enfront de l'art. 149.1.8ª CE radica en una qüestió de tècnica constitucional. Si es modifica aquest últim precepte, possiblement seria necessari també que les altres comunitats amb competència civil modificaren el seu Estatut, per a incorporar una disposició semblant a la Transitòria Tercera del nostre, perquè en els seus propis (amb l'excepció del català, per la referència a la seua tradició jurídica sobre la qual va tractar la Sentència del TC), el que es fa és repetir la fórmula del 149.1.8ª -conservar, modificar, desenvolupar- sense referència a l'actualització del seu Dret Històric, amb la qual cosa podria defensar-se que no han assumit l'extensió d'aquesta competència fins que no es produïska aqueixa modificació (en el ben entès que les competències de les CCAA no són les que la Constitució permet, sinó les que, amb aqueix límit, hagen sigut efectivament assumides en el seu Estatut). Al contrari, la modificació de la DA segona, en el sentit proposat, el que fa és una interpretació autèntica d'aqueixa fórmula, en la qual s'entendria inclosa l'extensió al Dret privat històric sense necessitat de cap modificació.

Magdalena Martínez:

Sincerament, i en la meua modesta opinió, en aquest assumpte

no veig tan primordial el canvi constitucional com el compliment del que disposa l'art. 148.1.8; el fet que aqueix paràgraf explicite "allí on existisquen" denota que els constituents van partir d'aqueix pressupost: hi havia llocs en què aqueix dret foral "existia"; i ho feia perquè:

- el dret l'havia protegit,
- l'havia reconegut,
- l'havia preservat

— o l'havia aplicat de forma reiterada i contínua en el temps, perquè precisament el Dret es basa en això: art. 1.1 Cc: Les fonts de l'ordenament jurídic espanyol són la llei, el costum i els principis generals del dret. I si per costum, segons l'apartat 3r del mateix article i Codi, disposa:

3. El costum només regirà en defecte de llei aplicable, sempre que no siga contrari a la moral o a l'ordre públic, i que resulte provat. Els usos jurídics que no siguen merament interpretatius d'una declaració de voluntat, tindran la consideració de costum, llavors, caldrà demostrar, constatar que així preval en el nostre dret consuetudinari, i per a això, novament remissió al dret aplicat.

No obstant això, els efectes de totes aquestes lleis caldrà avaluar-los a priori a fi d'evitar desencadenants tan frustrants com les sentències derogatòries d'aquestes lleis valencianes; la frustració al meu parer no ve motivada per la falta d'idoneïtat o de rigor tècnic jurídic de la norma objecte d'impugnació, sinó per la carència d'arguments suficients i evidents que facen inviable qüestionar la pervivència o persistència del dret foral civil, encara a pesar de la derogació pels decrets de Nova Planta. Més encara quan es va negociar la devolució d'alguns drets de forma excepcional.

Rosa Moliner: vegeu el seu document "Breus idees respecte de les preguntes que se'ns han remès", reproduït íntegrament en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Javier Palao:

Existeix un consens general en què l'única manera de resoldre d'una forma definitiva i satisfactòria el problema del desenvolupament del dret civil valencià és una reforma constitucional. Però en el moment actual segueix sent una via altament improbable.

A partir d'un estudi recent de l'advocat Luis Higuera, membre de la Comissió, pot afirmar-se que aquesta reforma podria abordar-se en una triple direcció:

a) com una solució específica i individual per al cas valencià.

b) com una solució que, tot incloent el cas valencià, servisca també a les altres comunitats amb competència legislativa civil, eliminant les restriccions *ratione materiae* que ara tenen. En aquest cas, la possible solució conjunta passaria per vincular aquesta competència a la recuperació i actualització del dret privat històric d'aquestes comunitats dins del marc constitucional, sempre que així es reculla en els seus Estatuts.

c) com una solució que canvie completament el panorama de la legislació civil, abandonant el model foralista per un altre d'autonomista, com va fer la Constitució de la II República (art. 15.1).

Quant a la redacció d'un text alternatiu dels preceptes de la Constitució, la primera elecció afectaria al tenor literal de l'art. 149.1.8^a CE que, com tothom sap, és d'una interpretació molt complexa. Per tant, si es plantejara tal reforma, caldria introduir-hi regles clares que suposaren l'admissió de pla de la competència legislativa de la Comunitat Valenciana en matèria de dret civil, en el sentit en què es recull en l'Estatut. La redacció hauria de ser objecte d'estudi i acurada elecció, per tal d'evitar que el Tribunal Constitucional torne a insistir amb la tesi agroconsuetudinària; no es pot cometre un error de tècnica legislativa. D'altra banda, Luis Higuera, membre de la Comissió, ha presentat recentment una proposta alternativa, consistent a introduir un segon paràgraf en la Disposició Addicional Segona de la Constitució, que especifique i

delimita l'exercici de la competència legislativa civil de les comunitats autònomes conforme a l'art. 149.1.8ª, i en què s'avale la recuperació i actualització del dret privat històric conforme als valors i principis constitucionals. Aquesta proposta (que hi inclou així mateix una redacció modificada de l'art. 149.1.8ª) mereix, al meu parer, ser tinguda en consideració, donat que a la seua solvència tècnica, uneix la idea d'una reforma constitucional de perfil baix (el text afectat és una Disposició Addicional, no una part de l'articulat central de la CE), per la qual cosa podria ser més fàcilment assumible per les Corts espanyoles.

Respecte al procediment de reforma, en el cas de la nostra comunitat autònoma podria utilitzar-se, en relació amb l'art. 60.2 de l'Estatut d'Autonomia, la via de l'art. 87.2 CE: "Les assemblees de les comunitats autònomes podran demanar al Govern l'adopció d'un projecte de llei o trametre a la Mesa del Congrés una proposició de llei, i podran delegar davant la cambra esmentada un màxim de tres membres de l'Assemblea encarregats de defensar-la". En aqueix sentit, es pot tramitar des de les Corts Valencianes a la Mesa del Congrés una proposició de llei (aprovada amb el major consens possible) per a la reforma de l'art. 149.1.8ª CE o del precepte que es jutge més adient.

Vicente Pascual:

Entenc que després de les sentències del Tribunal Constitucional, la via de la reforma constitucional ha de ser explorada, singularment de l'art. 149.1.8ª.

Entenc que les vies raonables de reconeixement de la capacitat normativa de les Corts en matèria de dret civil, han de ser bé el canvi de la jurisprudència constitucional, bé la reforma de la Constitució.

Tot això sense negar l'eventual oportunitat d'altres mesures com les referides en les preguntes 2, 4, 5, 6 i 7.

Amador Esteban Peydró: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Remedio Sánchez:

Ja m'he pronunciat moltes vegades sobre l'inapropiat d'aquesta pretensió. No dic que una solució com la republicana no poguera veure's amb bons ulls i, per descomptat, animaria per la meua part a una solució federal ben dissenyada i travada.

Ara bé, pretendre una solució concreta per a València per aqueixa via em pareix inconcebible. Quant a les dues solucions jurídiques que acabe d'apuntar per a una adequada reforma constitucional, crec que tècnicament són possibles i políticament convenients; però, per a això falta inclús una cultura política i una maduresa en els actors polítics que, lluny d'improvisar-se, requerirà de temps de maduració.

Joan Tamarit: vegeu les seues observacions, íntegrament reproduïdes en l'apartat Altres consideracions d'aquest dossier.

Manuel Uña:

És la via més lògica (encara que complicada políticament, per les majories necessàries). Bastaria d'afegir tres paraules a l'article 149.1.8ª: (conservació, modificació, "recuperació" i desenvolupament...allí on existisquen "o hagen existit"). Però pot obrir una via de desenvolupament legislatiu civil perillosa per als corrents unificadores (com el corrent europeista).

ALTRES CONSIDERACIONS

OTRAS CONSIDERACIONES

Catalina Alcázar:

Caldria aprofundir en els arguments sobre la nostra competència enfront dels del Tribunal Constitucional abans que plantejar formes de legislar en matèria civil com s'incideix en el qüestionari (Preguntes 1, 4, 5, 6, 7 i parcialment 2), el que no garanteix la competència de les Corts Valencianes.

Concepción Collado:

Si del que es tracta és de garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi, pareix necessari aprofundir en els arguments sobre la nostra competència enfront dels del Tribunal Constitucional (Preguntes 3 i 2), abans que plantejar formes de legislar en matèria civil com s'incideix en el qüestionari (Preguntes 1, 4, 5, 6, 7 i parcialment 2), cosa que, al meu parer, no garanteix la competència de les Corts Valencianes.

Vicente García:

Sóc historiador i no jurista, raó per la qual les meues respostes al Qüestionari tenen escàs valor, perquè no són les llums del Dret les que guien el meu ànim, sinó un altre tipus de referències que deriven de l'estudi continuat de l'antiga documentació foral conservada en els nostres arxius, a través de la qual queda patent la ignorància d'alts jutges en matèria d'Història del Dret dels regnes d'Espanya.

1. El problema de partida, no obstant això, no és de naturalesa jurídica sinó política i, per tant, considere que independentment dels esforços que des de la Comissió de Codificació Civil Valenciana puguem efectuar-se a partir de les respostes rebudes dels seus

membres a aquest Qüestionari, és necessari que, de forma paral·lela, es duguen a terme una sèrie d'actuacions per a posar d'acord els principals grups polítics valencians, tant en el govern com en l'oposició, respecte de tots aquests temes perquè, d'una altra manera, qualsevol iniciativa se m'antoxa estèril.

Parlem clar: en primer lloc som nosaltres mateixos, en la Comissió, els qui hem de dissenyar una estratègia i establir els límits a què pretenem arribar, perquè en el si d'aquesta hi ha sensibilitats molt distintes i inclús algun enemic de qualsevol iniciativa de desenvolupament d'un Dret Civil Valencià, la qual cosa és una paradoxa, però així són les coses.

Convé recordar igualment que, si les lleis han sigut declarades inconstitucionals pel Tribunal Constitucional, no és sinó perquè algú, des del Govern central, les ha denunciades. Però, tampoc no hem d'oblidar que, en alguns casos, se sospita que les primeres denúncies a les lleis civils valencianes han partit de determinats polítics valencians que, en el seu moment, van pressionar a Madrid perquè el Govern duguera a terme les oportunes denúncies al Constitucional.

Així doncs, suggerisc que en primer lloc s'aclarisquen les posicions entre els propis partits polítics valencians i, que cada un declare fins on està disposat a arribar. I sobretot, que tots posen de manifest públicament, si inclús sense consens permetrien que els altres seguiren endavant amb el procés de desenvolupament del Dret Civil Valencià o, al contrari, tractarien de frenar-lo completament. Un pacte entre grups polítics valencians, per tant, és fonamental per a començar a treballar.

2. Per un altre costat, cal tenir en compte que creure i, per tant, fomentar el desenvolupament del Dret Civil Valencià, significa confiar en la marca "Comunitat Valenciana", encara que la denominació continua generant més d'un compromís, la qual cosa suposa la necessitat de treballar en el foment d'un vertader "sentiment valencià", que no es limite als tòpics de sempre i que no ha de suposar necessàriament una voluntat de ruptura amb ningú

sinó que servisca, només quan siga necessari, perquè la veu del poble valencià es faça de notar i escoltar en la seua justa mesura.

Per a això és necessari portar accions de naturalesa didàctica, a través de publicacions, a través dels mitjans de comunicació, per descomptat a través de la futura nova televisió valenciana, explicant qui som, d'on venim, quin és el nostre present, què desitgem per al nostre futur... tot això no és aliè a les iniciatives que en matèria de desenvolupament estatutari competeixen a aquesta Conselleria que dóna suport i raó de ser a la nostra Comissió.

En recent publicació a la premsa, el director de la Càtedra de Dret Foral Valencià posava de manifest, amb tota la raó, el desconeixement que els valencians –inclosos la majoria dels historiadors- tenim no sols de les nostres institucions forals sinó també del fet mateix de la pèrdua dels Furs en 1707, tema que s'ha estudiat poc i s'ha justificat pitjor. Doncs bé, posem remei a aquesta situació: publiquem en paper i en suport informàtic no sols una vertadera història d'aqueixa pèrdua, sinó els seus documents acreditatius.

Publicitem, al mateix temps i quantes vegades siga necessari, que l'actual Comunitat Valenciana és, des de 1238, la primera nacionalitat històrica espanyola, si per tal entenem la primera a disposar d'un dret territorial propi, abans que qualsevol altre dels regnes de la futura Espanya. Convertim el dia 9 d'octubre en un dia de vertadera festa nacional dels valencians, donant-li el valor i la importància que té aqueix fet i que no siga només una data que dóna lloc a un pont festiu, sense més transcendència.

Luis Miguel Higuera:

INFORME PER A UNA POSSIBLE REFORMA CONSTITUCIONAL QUE DONE CABUDA A LA COMPETÈNCIA LEGISLATIVA CIVIL DE LA GENERALITAT VALENCIANA.

I. PLANTEJAMENT

Esgotada la via interpretativa de la Constitució per les SsTC 82 i 110/16, i oberta la necessitat d'una possible i probable reforma constitucional, les propostes que es formulen no han de subjectar-se a les restriccions ara existents, perquè es tracta precisament de suprimir-les.

No obstant això, aqueixa supressió pot orientar el nou panorama —al meu mode de veure— en una triple direcció:

a) una solució específica i individual per al cas valencià.

b) una solució que, incloent-hi el cas valencià, servisca també a les altres comunitats amb competència legislativa civil, eliminant les restriccions *ratione materiae* que ara tenen; o

c) finalment, una solució que canvie completament el panorama de la legislació civil, abandonant el model foralista per un altre d'autonomista.

La primera opció té l'avantatge de l'especificitat i de la inequívoca voluntat de canvi de la norma constitucional, per a donar-hi entrada al que avui està fora, segons s'ha declarat pel TC, consumant d'aquesta manera el propòsit frustrat que es va pretendre amb la reforma de l'Estatut d'Autonomia de 2006. Seria, sens dubte, la solució més prudent si no estiguera en l'horitzó una reforma constitucional, de major o menor calat però necessàriament més extensa, o si aquesta es prevera excessivament llunyana en el temps. No obstant això, té l'inconvenient tant de la falta d'interès per als partits nacionals (per la seua falta de caràcter general) com per als nacionalistes (per no concernir als seus específics territoris), per no parlar de la

previsible oposició de Ciutadans i de la debilitat política dels partits valencians per a introduir-la en l'agenda d'aquesta legislatura amb el rang propi d'una reforma constitucional. Pot en aquest moment tenir, a més, l'inconvenient de discriminar entre reivindicacions diverses de reforma constitucional, amb el risc de no comptar inclús amb el suport dels partidaris de la reforma, guiats pel propòsit de mantenir-ne la reivindicació d'una més general. Per tant, crec que hem de rebutjar aquesta opció.

La tercera possibilitat respon, sens dubte, a un plantejament racional i sistemàtic de la distribució competencial, que atén a l'interès general i no a circumstàncies històriques, ja que no s'adverteix per quin motiu la matèria civil haja de ser diferent de les altres compartides entre l'Estat i les comunitats autònomes. Un plantejament autonomista era l'arreglat en l'art. 15 de la Constitució republicana de 1931, així com el que figurava en el text inicial de la Ponència Constitucional de 1978, després corregit en el dictamen de la Comissió del Congrés. Es tractaria, en essència, d'atribuir als parlaments autonòmics la competència sobre legislació civil, excepte les matèries ara reservades en tot cas a l'Estat central en l'art. 149.1.8ª in fine. Aquesta opció, no obstant això, té també seriosos inconvenients polítics, vinculats a la resistència a perdre un Codi Civil centenari, d'un costat, i a obrir la porta a una dispersió legislativa no reclamada per bona part de les comunitats autònomes de Dret Comú. Si finalment, en un plantejament de màxims, s'abordara una reforma federal de l'Estat, aquesta hauria de ser la fórmula triada, encara que possiblement amb una ampliació important de la competència estatal en matèria de legislació bàsica (afegint, p.ex., formes mínimes de testaments o normativa bàsica en matèria de matrimoni –no sols les formes- filiació o pàtria potestat). És per tot això que no pareix convenient optar per aquesta possibilitat, excepte en aqueixa hipòtesi de reforma federal que no pareix que vaja a donar-se a curt termini.

Descartades les vies anteriors, l'opció més realista és l'enunciada en segon lloc, que vincula el cas valencià amb l'interès que, en aquesta mateixa matèria, poden tenir les altres comunitats amb

competència reconeguda. El pressupost que la justifica part de la doble funció que la foralitat té en l'art. 149.1.8ª CE, a saber: com a element subjectiu identificador de quines comunitats poden assumir aquesta competència i com a element objectiu que fita l'àmbit de la matèria sobre la qual pot exercir-se. El problema sorgit per a la Comunitat Valenciana després de les dues recents sentències del TC el tenen en menor grau, però el tenen també, les autonomies amb antiga compilació, subjectes sempre a eventuais recursos per pretesa extralimitació en el desenvolupament del seu propi Dret Civil, més enllà inclús de la idea de connexió que el Tribunal ha interpretat amb prou flexibilitat. La possible solució conjunta al cas valencià i al d'aquestes altres comunitats passa per vincular aquesta competència, segons indica el Vot Particular del Sr. Xiol, a la recuperació i actualització del seu Dret Privat Històric dins del marc constitucional, sempre que així s'arregle en els seus propis Estatuts. D'aquesta manera, es mantindria l'opció foralista del constituent quant a la determinació de les comunitats que poden assumir aquesta competència, evitant aqueixa dispersió legislativa i eliminació potencial del Codi Civil que generaria forta resistència en determinats sectors; però per a les comunitats amb foralitat civil, aqueixa foralitat deixaria de ser un element restrictiu *ratione materiae*, ampliant-se el seu àmbit material fins als límits de les matèries reservades en tot cas a la competència de l'Estat, perquè pràcticament totes elles –excepte les qüestions noves– podran trobar en el seu Dret Històric els precedents necessaris per a establir la connexió actualitzada amb la matèria que es regula. D'aquesta manera, necessàriament cauria o perdria rellevància el suport constitucional del criteri que equipara “existència” a “vigència” als efectes de l'art. 149.1.8ª CE, perquè l'admissió de la possibilitat d'actualitzar el dret històric en la mateixa Constitució no deixa una altra opció que admetre l'entrada, com a referent constitucional, al Dret privat no vigent.

II. OPCIÓ QUE ES PROPOSA

Conforme al criteri exposat, per la meua part proposaria una doble opció:

a) Modificació de l'art. 149.1.8ª CE, amb l'afegit següent: “sense perjudi de la conservació, modificació i desenvolupament per les comunitats autònomes dels drets civils, forals o especials, allí on existisquen, i de la recuperació i actualització del seu dret privat històric, d'acord amb els valors i principis constitucionals. En tot cas ...”.

b) Introducció d'un paràgraf segon de la Disposició Addicional Segona, del tenor següent: “La competència legislativa civil de les comunitats autònomes assumida en els seus propis Estatuts conforme a l'art. 149.1.8ª d'aquesta Constitució s'estendrà a la recuperació i actualització del seu Dret Privat històric, d'acord amb els valors i principis constitucionals”.

La primera d'aqueixes opcions té l'avantatge “elegant” que no esmena l'actual jurisprudència constitucional, perquè manté la interpretació donada “a l'allí on existisquen”, si bé afig clarament la recuperació i actualització del Dret Privat Històric, que per necessitat és un dret no vigent, per la qual cosa la connexió sí que pot fer-se amb els precedents històrics, cosa que ara nega el Tribunal Constitucional. Té, no obstant això, el desavantatge que ni l'art. 148 CE ni aquest incís de l'art. 149.1.8ª (que, com va dir al seu dia García de Enterría, és una norma asistemàtica, perquè participa de la naturalesa “transitòria” del 148), no són preceptes atributius de competències, sinó que aquestes són les assumides en els Estatuts, i podria sorgir el dubte de si resulta necessari modificar aquests per a les comunitats amb antiga compilació foral, a fi d'incloure aquesta extensió al Dret privat històric.

És per això que, personalment, m'incline per la segona opció proposada, que en el fons ve a fer una especificació declarativa de la fórmula continguda en l'art. 149.1.8ª CE, però sense marge d'interpretació al Tribunal Constitucional en un altre sentit que no siga el mateix abans indicat. D'acord amb aquest plantejament,

és evident que no resulta necessari modificar cap Estatut que no arplegue expressis verbis la menció al Dret Històric, per entendre que la pròpia fórmula del 149.1.8ª la inclou ex Constitutione.

Al seu torn, em pareix preferible dir que la recuperació i actualització d'aqueix Dret Històric es farà "d'acord amb els valors i principis constitucionals" i no "en el marc de la Constitució", segons fa la Disposició Addicional Primera, perquè aquesta última expressió podria donar peu a la temptació d'interpretar que el marc de la Constitució continua sent que la competència només s'estén al Dret Civil que la Comunitat tenia al temps d'aprovar-se aquella, i en aqueix àmbit pot actualitzar el seu Dret Històric, sense poder-ho fer fora d'ell (que en el fons és el que diuen les SsTC 82 i 110/16 per a salvar la constitucionalitat de la DT 3r de l'Estatut). Al contrari, la fórmula proposada fa referència només i exclusivament als continguts d'aqueix dret històric actualitzat, o als propis criteris d'actualització, però sense constrènyer-lo a un àmbit material prèviament delimitat per la Constitució; al contrari, és aqueix criteri el que determina els límits materials a què pot estendre's la competència que la Constitució permet a la Comunitat Autònoma.

La inclusió d'aquesta segona opció com a paràgraf segon de la Disposició Addicional Segona està sistemàticament justificada: a) d'una part, perquè l'actual paràgraf únic, que passaria a ser primer (o inclús podria suprimir-se, per mancar ja de virtualitat) es refereix específicament al Dret civil foral en la seua relació amb normes constitucionals; i b) perquè quedaria clar que l'actualització d'aquest Dret Històric Privat no força o modifica l'acotació territorial que, per al Dret Públic, fa la Disposició Addicional Primera, segons la interpretació que el TC ha donat als "drets històrics dels territoris forals", encara que l'un i l'altre cas resulten inspirats en el mateix principi.

La modificació proposada, en qualsevol de les seues modalitats, "revitalitzaria" l'actual Disposició Transitòria Tercera i l'article 7 del nostre Estatut, aprofitant que formalment no han sigut anul·lats, encara que hagen quedat en el limbe d'allò vigent, però impossible.

Magdalena Martínez:

A les preguntes formulades s'ha contestat en dos sentits distints: d'una banda, replantejant les qüestions que es plantegen en aquells casos en què el sentit de la pregunta no es discernia amb claredat; d'altra banda, sobre la base de la comparativa entre els articles de la CE, de l'Estatut i del Codi Civil.

Seria de gran ajuda tenir documents d'aplicació del dret suficients i evidents per a sostenir alguns dels arguments ací exposats, a fi de donar credibilitat a aquests plantejaments.

Rosa Moliner:

BREUS IDEES RESPECTE DE LES PREGUNTES QUE SE'NS HAN REMÈS

Entenc que la resposta a les preguntes que se'ns plantegen (per a garantir la competència) exigeix respondre amb caràcter previ a dues qüestions fonamentals que resulta imprescindible delimitar i que, al meu entendre, són excloents. Són les següents:

a) ¿Escau continuar defenent l'existència de competència del legislador valencià en matèria de Dret civil, més enllà del dret consuetudinari? En altres paraules: ¿després de les tres STC continua quedant espai jurídic real per a continuar argumentant a favor de l'existència de la competència esmentada o aqueixa qüestió ha quedat definitivament resolta?

b) Si la resposta a l'anterior qüestió és positiva (escau insistir en el fet que hi ha aqueixa competència), llavors no cal explorar vies per a aconseguir-la. En cas contrari (no escau insistir en l'existència d'aqueixa competència), llavors –i només llavors- caldria contestar la segona qüestió: ¿Quina és la via més adequada per a assumir la competència legislativa en matèria de Dret civil?

a) Sobre la idoneïtat de continuar defenent l'existència de competència

La meua resposta a la primera de les qüestions (en sintonia amb les consideracions realitzades per Javier Palao en la seua resposta a la pregunta nº 4), és assumir que el TC ha tancat definitivament la porta, que s'ha de seguir reivindicant l'existència d'aqueixa competència. Per consegüent, no crec que valga la pena continuar argumentant en aquesta línia. El vot particular de Xiol pareix haver sigut ja 'descomptat' (i desactivat) i el propi ministre de Justícia indica la reforma constitucional com a única possibilitat real.

NO OBSTANT:

Les tres STC han generat dubtes sobre la pròpia constitucionalitat de l'Estatut que no han sigut resoltes. El vot particular de Xiol així ho apunta:

“La suposada gosadia que algú poguera veure en el fet d'(auto) plantejar-se la inconstitucionalitat de l'Estatut d'Autonomia, queda notablement compensada pel risc de trivialització que suposa esterilitzar i convertir en erms preceptes de substancial importància, pertanyents a una norma que té caràcter institucional bàsic per a la comunitat autònoma i que, com reiteradament ha dit el Tribunal, forma part del bloc de la constitucionalitat i, com a tal, és paràmetre de constitucionalitat des del punt de vista de l'atribució de competències” (n.2 In fine).

Encara que a algú li pese, l'art. 7 EACV, continua ordenant que tota l'acció legislativa de la Generalitat s'oriente a la “recuperació dels continguts corresponents dels Furs de l'històric Regne de València”. I la DT 3a EACV continua establint el mateix: “La competència exclusiva sobre el Dret Civil Foral valencià s'exercirà, per la Generalitat, en els termes establits per aquest Estatut, a partir de la normativa foral de l'històric Regne de València, que es recupera i actualitza, a l'empara de la Constitució Espanyola”.

El TC no s'ha pronunciat expressament respecte d'això i caldria determinar amb claredat què passa amb açò: És inconstitucional?

És coherent la vigència de mandats que no poden complir-se?

b) Sobre la via més adequada per a assumir competència legislativa en matèria de Dret civil

Si el que pretenem és embocar aquest segon plantejament, llavors escau partir del següent:

— Acceptar definitivament que no n’hi ha, de competència,

— Com a conseqüència, escauria descartar com a via el desenvolupament de ‘costums forals’ (Javier Palao, com a especialista, descarta tan sols que puguen trobar-se). No val la pena realitzar un esforç investigador respecte d’això. I també descartar la via de les ‘institucions connexes’ (que estan més en la línia del Dret autonòmic i no del foral), i el resultat de la qual seria sempre molt limitat i restrictiu.

En conseqüència, només cabria instar la via d’una reforma constitucional.

De les tres possibilitats de reforma que caben (DA 2a, art. 150.2 i 149.1.8ª) assumisc les consideracions de l’informe de Luis Higuera, en la línia de proposar la reforma de l’art. 149.1.8ª CE. Amb això es vincula la competència a la recuperació del Dret privat històric, sempre que així ho arreplegue el propi Estatut d’Autonomia. Es manté amb això l’opció foralista, s’elimina la restricció i s’eviten susceptibilitats.

Amador Esteban Peydró:

1. A causa del període festiu transcorregut i a la pressa de temps amb què s’ha fixat el termini màxim i improrrogable per a la recepció de respostes, no ha sigut possible demanar l’eventual postura respecte d’això, per part del col·legi notarial de València, al qual es va remetre el qüestionari esmentat, als efectes corporatius pertinents.

2. Malgrat el contingut dels pronunciaments del tribunal constitucional en les seues diverses sentències sobre aquesta matèria, no es considera que la investigació dels costums d'origen foral que pervisquen entre nosaltres fins als nostres dies, siga l'única opció jurídica per a garantir la competència de legislació i desenvolupament del dret civil propi.

3. Encara que es reconeix una eventual viabilitat a les altres opcions jurídiques proposades en les distintes preguntes formulades, s'estima que la solució definitiva a la qüestió plantejada podria venir donada per les vies següents:

a) Legislativa: impuls del dret civil autonòmic que desenvolupa les pròpies competències autonòmiques assumides en les diverses matèries que tenen cobertura estatutària.

b) Política:

— la recuperació del nostre dret foral, amb la finalitat de pal·liar les asimetries constitucionals actualment existents (i evitar la nostra consideració com a autonomia de tercer grau o nivell), bé siga per la via de l'article 150.1 CE i 60.1 EACV, bé per la via de la transferència de plena competència a què al·ludeix l'article 150.2 CE i 60.2 EACV.

— la reforma constitucional pertinent (si és el cas, parcial, a l'empara de l'article 167 CE), en l'elaboració d'un text alternatiu del/dels precepte/s constitucional/s, la modificació del qual es considere necessària per al fi proposat, hauria d'exercir un paper rellevant el dictamen tècnic que els especialistes en dret constitucional pogueren formular a l'efecte.

c) Judicial: la impugnació jurisdiccional de les sentències esmentades davant el Tribunal Europeu de Drets Humans, si es considerara que pogueren ser manifestament discriminatòries.

Remedio Sánchez:

“ (...) amb caràcter general, ja s’adverteix que ha de rebutjar-se la idea d’opció jurídica ‘única’, cada una de les que es formulen; i això no sols perquè són diverses les aplicables, sinó també perquè, tal com va quedar subratllat en els treballs del grup d’investigació del passat mes d’octubre, estem davant d’un problema d’ordre polític per al qual la Generalitat ha de tenir una estratègia i un pla d’actuacions en què, per descomptat, la idea d’exclusivitat o unicitat no és la més apropiada”.

Joan Tamarit:

La solució a la qüestió de la competència autonòmica sobre legislació civil no és jurídica, sinó política. Mentre els partits que tenen el control de les institucions estatals, en particular, de la que en té l’última paraula, no modifiquen la seua actitud contrària a la competència legislativa civil de la Generalitat, cap solució proposada des de l’estricta àmbit jurídic, per molt fonamentada que estiga, no servirà per a res.

Ja ho hem pogut comprovar amb les sentències dictades pel TC: no s’ha resolt la qüestió en termes jurídics, sinó en termes polítics, disfressats, això sí, d’arguments jurídics, només amb la finalitat, precisament, de donar satisfacció a les dues forces polítiques, PP i PSOE, responsables de la interposició dels recursos contra las lleis anul·lades, arribant fins i tot a l’extrem d’haver de retòrcer la llei per tal de poder estimar un dels recursos (l’interposat contra la LREM) que, des del punt de vista estrictament jurídic, era clarament inadmissible.

Si els esmentats partits polítics variaren la seua actual posició i acceptaren la competència de la Generalitat sobre legislació civil, no caldria cap modificació constitucional, seria suficient acceptar que la reforma estatutària de l’any 2006 va comportar l’assumpció per les Corts Valencianes d’aqueixa competència, que era precisament

la raó que va justificar la reforma que pactaren els dos partits polítics citats, és a dir, els dos partits que tenen la força suficient per a modificar la Constitució i que determinen la composició de l'òrgan que la interpreta.

Evidentment, una modificació constitucional que clarificara la qüestió seria encara millor, però aqueixa modificació continuaria depenent principalment de la voluntat d'eixos dos partits polítics. O siga, que al final sempre la solució de la qüestió vindria donada des de l'àmbit polític i no des del jurídic.

ANNEX 2
ACTA DE LA VINT-I-DOSENA SESSIÓ
DEL PLE DE LA COMISSIÓ DE
CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA

PLE DE LA COMISSIÓ DE CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA

ACTA NÚMERO 22. SESSIÓ DE 17 DE GENER DE 2017

Assistents

President de la Comissió de Codificació Civil Valenciana

Hble. Sr. Manuel Alcaraz Ramos

Conseller de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

Vicepresidenta

Il·lma. Sra. Zulima Pérez Seguí

Secretària autonòmica de Transparència, Responsabilitat Social,
Participació i Cooperació

Vicepresident

Il·lm. Sr. Josep Ochoa Monzó

Director general de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern
Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i
Cooperació

Secretari general

Il·lm. Sr. Alfonso Puncel Chornet

Sotssecretari de la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social,
Participació i Cooperació

Coordinador

Sr. Vicente Domínguez Calatayud

Vocals

Sr. Javier Barceló Doménech
Sra. Aránzazu Calzada González
Sra. María Concepción Collado Mateo
Excm. Sr. Luis Delgado de Molina Hernández
Sr. Luis Miguel Higuera Luján
Sra. Cristina López Sánchez
Sra. Magdalena Martínez Almira
Sra. Rosa Moliner Navarro
Sr. Francisco Javier Palao Gil
Sr. Vicente Pascual Pascual
Sr. Amador Esteban Peydró de Moya
Sra. Remedio Sánchez Ferriz

Absents

Vicepresidenta

Il·lma. Sra. M. José Rodríguez Blasco
Directora general de l'Advocacia General de la Generalitat
Presidència de la Generalitat

Vocals

Sra. Catalina Alcázar Soto
Sra. Paula Brea Calatayud
Sr. Mario Clemente Meoro
Sr. Vicent García Edo
Hble. Sr. Vicente Garrido Mayol
Sr. Joan Tamarit Palacios
Sr. Manuel Uña Llorens

Tots els membres absents s'excusen per motius professionals

A Alacant, a les dotze hores i deu minuts (12.10) del dia dèset de gener de dos mil dèset, es reuneixen les persones abans indicades com a integrants del Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana (d'ara en avant, CCCV o la Comissió), després de la convocatòria efectuada en el termini i en la forma adequada per part del president per a tractar els assumptes inclosos en l'ordre del dia, a la sala de juntes de la Facultat de Dret de la Universitat d'Alacant, carretera de Sant Vicent del Raspeig, s/n, d'acord amb el que estableixen els preceptes de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic, que regulen el règim d'organització i funcionament dels òrgans col·legiats, en relació amb l'article 10 del Reglament de la Comissió de Codificació Civil Valenciana i el seu òrgan assessor, l'Observatori de Dret Civil Valencià, aprovat pel Decret 218/2007, de 26 d'octubre, del Consell.

Amb caràcter preliminar, el Sr. Alcaraz Ramos agraeix la presència de tots els assistents i destaca que, per primera vegada, el Ple de la CCCV es reuneix fora de la ciutat de València i cedeix la paraula al Sr. Pedro Femenía López, degà de la Facultat de Dret de la Universitat d'Alacant.

El Sr. Femenía López dóna la benvinguda als presents i es congratula que la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació haja pensat en l'al·ludit centre docent per a dur a terme aquesta reunió. Expressa la predisposició de la Facultat a què representa per a col·laborar quan siga necessari durant la jornada de hui i en el futur, i lamenta no poder quedar-se durant el desenvolupament de la sessió per haver d'atendre altres compromisos ineludibles. Dit això, s'absenta de la sala.

Reprén aleshores la paraula el president de la CCCV. Després d'indicar que la Sra. Pérez Seguí s'incorporarà dins d'uns minuts per problemes durant el seu desplaçament a Alacant, remarca la importància d'aquesta reunió que, des d'un punt de vista material, pot considerar-se una continuació de la mantinguda per aquest mateix òrgan l'11 de maig de 2016. Ja en aquell moment, arran d'haver-se fet pública la Sentència 82/2016, de 28 d'abril, del Tribunal Constitucional, relativa al cas de la llei valenciana sobre el règim econòmic-matrimonial, es va plantejar la possible conveniència d'advocar per una reforma constitucional. Després, la idea s'ha mantingut viva en el debat obert sobre l'abast de la competència exclusiva de la Generalitat per a legislar en

matèria de conservació, desenvolupament i modificació del Dret Civil Foral Valencià i, a mesura que l'alt tribunal adoptava les sentències 110/2016, de 9 de juny, i 192/2016, de 16 de novembre, referides, respectivament, als supòsits de les lleis autonòmiques sobre unions de fet formalitzades i relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen, es va fer més evident la necessitat de buscar una eixida definitiva al conflicte i la dificultat de trobar-la.

Precisament a fi d'indagar futures vies de solució, continua dient l'intervinent, el Ple de les Corts va aprovar el 15 de setembre de 2016, en el marc del debat de política general, una resolució en què es va instar el Consell a sol·licitar a la CCCV un informe tècnic sobre les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi en virtut de l'exercici de l'autogovern. I per a complir aquesta resolució, la Comissió Permanent de la CCCV, en la sessió de 30 de novembre de 2016, va encarregar al seu coordinador l'elaboració d'un qüestionari inicial que poguera ser remés a tots els membres del Ple per a demanar la seua opinió sobre aqueixes possibles opcions.

Com saben els assistents, continua dient el Sr. Alcaraz Ramos, el qüestionari va ser remés per correu electrònic al Ple el 30 de desembre de 2016 i es va sol·licitar l'opinió dels seus integrants perquè, si ho estimaven oportú, contestaren les preguntes formulades dins d'un termini que va concloure el 10 de gener d'enguany. Amb posterioritat, es va elaborar un document de síntesi amb les respostes rebudes i es va enviar juntament amb la convocatòria d'aquesta reunió. Amb aquests precedents, hui es tracta de debatre sobre les opcions jurídiques que estan damunt de la taula perquè això permeta, durant les pròximes setmanes, redactar l'informe que s'insta des de les Corts.

Una vegada fetes les consideracions exposades, el president de la CCCV cedeix la paraula al Sr. Ochoa Monzó perquè guie el desenvolupament de la sessió d'acord amb el que preveu l'ordre del dia.

Primer punt de l'ordre del dia. Lectura i aprovació, si escau, de l'acta de la sessió anterior.

En primer lloc, el Sr. Ochoa Monzó anomena de forma expressa els absents, manifesta que tots han comunicat la impossibilitat d'assistir-hi per di-

versos motius professionals i agraeix la col·laboració dels que, a pesar de no poder desplaçar-se, sí que han remés les seues respostes al qüestionari abans mencionat. Tenint en compte les dates en què es va enviar el qüestionari i la brevetat del termini per a contestar, l'intervinent fa extensiu el seu agraïment al conjunt de la CCCV.

Tot seguit, després de constatar que els membres del Ple van rebre en el termini i en la forma adequada l'acta de la vint-i-unena sessió, realitzada l'11 de maig de 2016, i que, per tant, els assistents han pogut consultar-la per a realitzar les observacions oportunes, el Sr. Ochoa Monzó pregunta si hi ha cap objecció al document.

Atés que no es produeixen peticions de paraula i que no es planteja cap objecció, l'acta s'aprova i es passa al punt següent de l'ordre del dia.

Segon punt de l'ordre del dia. Informe tècnic de la Comissió de Codificació Civil Valenciana sobre les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi en virtut de l'exercici de l'autogovern.

Segons indica el vicepresident de la CCCV que segueix en l'ús de la paraula, aquesta reunió té un doble sentit. D'una banda, com ja va apuntar el Sr. Alcaraz Ramos prèviament, fer-se ressò d'una reivindicació legítima que exigeix explorar possibles vies de solució per a resoldre un litigi que, lluny de mitigar-se, s'ha incrementat amb les successives sentències del Tribunal Constitucional. D'altra banda, establir les bases per a preparar un esborrany d'informe que arreplegue les diverses postures existents en aquesta Comissió. Una vegada confeccionat l'esborrany, s'enviarà a tots els que integren el Ple de la CCCV i es convocarà una nova sessió per a aprovar el text definitiu, que serà el que es remeta a les Corts a fi de complir el mandat d'aquesta institució.

Dit això, el Sr. Ochoa Monzó cedeix la paraula al Sr. Domínguez Calatayud perquè, en una primera intervenció introductòria, resumeix les contestacions rebudes i contextualitza els termes del debat posterior.

A fi de facilitar la lectura i interpretació de les pàgines següents d'aquesta acta, es reproduïx a continuació el text íntegre del qüestionari a què s'al·ludeix:

"Pregunta núm. 1:

Es pot considerar com a única opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la investigació sobre els costums d'origen foral que pervisquen entre nosaltres fins als nostres dies?

Pregunta núm. 2:

Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi l'exploració d'altres arguments subministrats per la Constitució Espanyola, que no s'han tingut en compte fins ara, com el que es pot derivar de la disposició addicional segona?

Pregunta núm. 3:

Tenint en compte les múltiples incongruències intrínseques que des d'una perspectiva estrictament tecnicojurídica són detectables en les tres sentències del Tribunal Constitucional que anul·len per inconstitucionals tres de les lleis civils valencianes, es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi, la d'explicar, on siga més eficaç fer-ho, que amb la reforma estatutària de 2006 es va dur a terme una interpretació plenament ajustada i lleial a l'ortodòxia constitucional de l'abast i contingut de la competència exclusiva de la Generalitat sobre la matèria?

Pregunta núm. 4:

Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de l'article 150.1 de la Constitució Espanyola, en relació amb l'article 60.1 de l'Estatut d'Autonomia?

Pregunta núm. 5:

Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de l'article 150.2 de la Constitució Espanyola, en relació amb l'article 60.2 de l'Estatut d'Autonomia?

Pregunta núm. 6:

Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi l'elaboració de lleis i normes de desplegament d'aquestes sobre les matèries connexes amb la Llei 3/2013, de 26 de juliol, de la Generalitat, dels contractes i altres relacions jurídiques agràries?

Pregunta núm. 7:

Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la inclusió de normes de naturalesa jurídica civil en lleis i normes de desplegament d'aquestes que s'aproven en l'exercici de competències assumides per la Generalitat en altres matèries, alienes en principi a aqueix àmbit?

Pregunta núm. 8:

Es pot considerar com una opció jurídica per a garantir la competència de les Corts valencianes per a legislar i desenvolupar el Dret Civil propi la via de la reforma constitucional? Si així es considera, es proposa l'elaboració d'un text alternatiu dels preceptes de la Constitució -singularment de l'article 149.1.8a- la modificació dels quals es considere necessària per a l'incontestable encaix de la competència legislativa civil de la Generalitat”.

Reprement ara el transcurs de la reunió, el coordinador de la CCCV agraeix la col·laboració de tots, a pesar de les dates en què es va remetre el qüestionari i de l'escàs període de temps habilitat per a respondre'l, i indica que, a partir del document de síntesi que els va ser enviat amb la convocatòria d'aquesta sessió, estructurarà el resum en quatre blocs:

a) Les preguntes identificades en el qüestionari amb els números 2 i 3, de les quals es podria derivar més bé l'elaboració d'un desenvolupament doctrinal.

b) Les preguntes identificades amb els números 1, 6 i 7, que exigirien un desenvolupament legislatiu per part de les Corts.

c) Les preguntes identificades amb els números 4 i 5, que requeririen una labor legislativa coordinada per part de l'Estat i la Generalitat.

d) I la pregunta número 8, que desembocaria en una reforma constitucional a través dels procediments expressament previstos en el títol X de la Norma Suprema.

A partir d'aquest esquema, el Sr. Domínguez Calatayud realitza les consideracions següents:

a) Respecte a la pregunta número 2, es pot sostindre que la pràctica totalitat dels membres de la Comissió entenen que no es pot renunciar a la recerca d'altres arguments de rang constitucional, encara que també la majoria d'ells insistisca en el fet que la fonamentació constitucional del ple exercici de la competència ha sigut àmpliament desenvolupada. L'apel·lació a la disposició addicional segona de la Constitució sembla referida, més que a una interpretació de l'actual redacció, a la incorporació d'un paràgraf nou, la qual cosa la reconduïx a la pregunta número 8 i la trau d'aquesta, que es referia a la recerca d'arguments interpretatius del text constitucional vigent.

b) Pel que fa a la pregunta número 3, les respostes estan dividides i van des dels que responen negativament fins als que ho fan en sentit afirmatiu. No obstant això, tots els membres de la Comissió coincideixen en la defensa de l'ortodòxia constitucional del nostre Estatut, l'adequació del qual a la Constitució no ha sigut qüestionada, la literalitat del qual és clara, la funció que té d'assumir competències i perfilar el seu abast sense invadir ni buidar competències estatals, segons reiterada jurisprudència del Tribunal Constitucional, és incontestable, i el fonament doctrinal del qual és plenament coincident amb el plantejament de les al·legacions de la Generalitat. La pràctica totalitat dels membres de la Comissió coincideix en la necessitat de la reforma constitucional per a legitimar, sens dubte, el ple exercici de la competència; reforma que exigeix, per a això, traslladar, d'una manera o d'una altra, sempre amb un plantejament generalista, al text constitucional les idees que van inspirar la reforma de l'Estatut. D'aquestes reflexions només es pot desprendre, més enllà de les respostes concretes a la pregunta examinada, que la necessitat de fer pedagogia estatutària és compartida per tots i que fer-la on més eficaç resulte és també assumida per la majoria dels membres de la Comissió.

c) Quant a la pregunta número 1, es pot sostindre que la pràctica totalitat dels membres de la Comissió entén que sense ser una via totalment descartable a la vista de la doctrina resultant de les tres sentències del Tribunal Constitucional que es pronuncien sobre la constitucionalitat de les nostres lleis civils, és una opció amb moltes dificultats de distinta índole:

— Unes d'ordre teòric, com per exemple la dificultat de sostindre, des d'una perspectiva tecnicojurídica, l'existència o, millor dit, la subsistència de costums que puguen ser qualificats com a forals en sentit estricte; la dificultat de la prova de la seua vigència o concurrència en les conductes pretesament consuetudinàries dels requisits que al costum, com a font del dret, li són exigibles segons el Codi Civil; els problemes derivats de la col·lisió entre el caràcter local del costum i la nota de generalitat predicable de tota llei, o, per no estendre's més, l'oportunitat política de substituir la vivacitat d'un règim consuetudinari o el seu caràcter immemorial per la rigidesa i actualitat d'una norma legal.

— Altres d'ordre pràctic, derivades de l'escassa realitat social que seria regulable per aquesta via a causa dels molt pocs costums que, superades les dificultats tècniques abans apuntades, podrien servir com a punt de partida per a l'exercici de la competència, una competència que, amb aquesta via, sobretot si fóra l'única, quedaria buida de contingut.

d) Les preguntes números 6 i 7 poden abordar-se conjuntament. La resposta a la primera, en general, és afirmativa, a pesar de reconèixer les dificultats tècniques de la via de les institucions connexes tal com resulta de la doctrina del Tribunal Constitucional i l'àmbit social reduït de la matèria, sense perjuí de l'ampliació que d'aquesta puga resultar de les competències de la Generalitat en matèria d'agricultura i desenvolupament i execució de la legislació de la Unió Europea en àmbits que siguen competència d'aquella.

Pel que fa a l'altra pregunta, la resposta és, amb alguna excepció, compartida pels membres de la Comissió. Es basa en la idea de continuar introduint normes estrictament civils quan així ho exigisca el lògic desenvolupament de la competència contigua que es tinga; no obstant això, es fa l'excepció de la vigilància d'aquestes extralimitacions per part de l'Advocacia de l'Estat i el risc de la seua impugnació encara que la seua declaració d'inconstitucionalitat i consegüent derogació privara de sentit la norma dictada en exercici de la competència, amb la integració per mitjà de la correlativa norma de l'Estat i la minva de seguretat jurídica a què això podria conduir.

A juí de l'intervinent, un àmbit en què, per exemple, seria possible acudir a la via explicitada en la pregunta número 7 seria el de la normativa urbanística, però així i tot no li sembla que aquesta siga la solució més adequada, ja que implicaria fer ús d'una espècie de subterfugi a falta d'una altra eixida millor.

e) També aborda conjuntament el Sr. Domínguez Calatayud les preguntes números 4 i 5. Diu que prou membres de la Comissió entenen que són possibles aquestes vies; altres no comparteixen aquesta idea. Respecte d'això, l'intervinent estima necessàries unes breus reflexions.

És cert, en primer lloc, que la Llei orgànica 12/1982, de 10 d'agost, de transferències a la Comunitat Valenciana de competències en matèries de titularitat estatal (d'ara en avant, LOTRAVA), no va preveure la transferència de competències que implicaren exercici de potestat legislativa; però és igualment cert que el Tribunal Constitucional, tant en la Sentència 121/1992, de 28 de setembre, com en les tres al·ludides que va dictar en 2016, estableix que la competència legislativa civil de la Generalitat deriva de la transferència operada en virtut de la LOTRAVA.

És veritat, en segon lloc, que la competència legislativa civil de la Generalitat va ser assumida per aquesta amb plena legitimitat en l'Estatut de 1982, assumpció ratificada després de la modificació de la norma institucional bàsica valenciana duta a terme en 2006. Cal recordar que la reforma de l'Estatut de 1982 materialitzada a través de la Llei orgànica 5/1994, de 24 de març, va comportar l'assumpció estatutària de totes les competències abans transferides, amb la consegüent derogació, per innecessària, de la LOTRAVA mitjançant la Llei orgànica 12/1994, també de 24 de març.

En tercer lloc, és inqüestionable la doctrina que recullen les quatre sentències del Tribunal Constitucional sobre la subordinació de les lleis orgàniques de transferències al model constitucional, en el sentit que no poden transferir competències estatals que desborden el model constitucional de l'exercici de la competència transferida, la qual cosa significa, en el cas que ens ocupa, que cap llei orgànica de transferència de la competència legislativa civil de l'Estat a una comunitat autònoma pot anar més enllà del criteri de la tutela de la foralitat civil, tal com resulta -segons la interpretació del mateix Tribunal Constitucional- de l'article 149.1.8a de la Norma Suprema. Per tant, una nova transferència no podria traslladar a la Generalitat més

contingut competencial del que ja va rebre i té assumit. Cap reforma constitucional podrà subvertir la jerarquia normativa i col·locar una llei orgànica de transferències per damunt de la Constitució i de la doctrina del Tribunal Constitucional que la interpreta.

En quart lloc, aquestes consideracions sobre la llei orgànica de transferències són igualment aplicables al mecanisme de la llei marc, que, a més, planteja altres incongruències com, per exemple, la de la menció dels “principis, bases i directrius fixats per una llei estatal”, així com el control dels tribunals ordinaris i de les Corts generals, tot això de difícil encaix amb l'exercici de la competència per part d'una institució legislativa autonòmica.

En cinqué i últim lloc, reclamar a l'Estat la transferència o l'adopció d'una llei marc seria una actuació incongruent, fins i tot contradictòria amb la redacció de l'actual Estatut.

En resum, els mecanismes previstos en les preguntes números 4 i 5 no donarien lloc a un major abast i contingut de la competència que ja té la Generalitat i representarien una actuació incongruent amb el contingut de l'Estatut.

A partir d'aquestes reflexions, o discrepant-ne fonamentadament, es podria replantejar el tema perquè els assistents puguin arribar a una conclusió més uniforme.

f) Per a finalitzar aquesta introducció, afegint l'intervinent, queda al·ludir a la pregunta número 8. Amb alguna excepció, la resposta a aquesta pregunta és majoritàriament afirmativa per part dels membres de la Comissió i és considerada com la via més segura per a aconseguir el ple exercici de la competència, a pesar dels inconvenients polítics que aquesta reforma pot trobar en el seu desenvolupament i consecució. L'inicial i dominant component polític de la reforma constitucional no ha impedit que alguns membres de la Comissió s'hagen aventurat a realitzar propostes concretes de modificació del text constitucional, o que, fins i tot, s'haja plantejat la necessitat que la proposta de canvi derive dels treballs d'una comissió d'experts designada per a aquest fi, després de la fixació dels principis de la reforma en el si de la CCCV.

Entre les tres propostes concretes de modificació que s'han posat damunt de la taula, una va encaminada a reformar la disposició addicional segona de la Constitució per a afegir un paràgraf que empare i protegisca el dret privat

històric que va tindre caràcter territorial; els altres dos suggeriments advoquen per modificar l'article 149.1.8a.

Durant la intervenció del coordinador de la CCCV, que ara conclou, s'ha incorporat a la reunió la Sra. Pérez Seguí.

Pren la paraula el Sr. Alcaraz Ramos, el qual, després d'agrair l'esforç de síntesi del Sr. Domínguez Calatayud i anunciar que s'intentarà editar una xicoteta publicació amb les opinions expressades pels membres de la Comissió, realitza algunes reflexions pel que fa a tot el que s'acaba d'apuntar.

Indica, per a començar, que ha remés una carta al ministre de Justícia per a sol·licitar-li una reunió a fi de posar de manifest el malestar generat a la Comunitat Valenciana a propòsit del tema que hui s'aborda. Quan es fixe una data, es procurarà mantindre també a Madrid una altra reunió amb els diputats i senadors valencians dels diferents grups parlamentaris per a fer-los partícips de les iniciatives que s'estan adoptant i demanar el seu suport.

L'intervinent afig que es vol aconseguir el major consens possible en les Corts sobre la solució o solucions que després es defenguen a Madrid. Seria desitjable aconseguir un suport unànim, o que pràcticament ho fóra, dels grups parlamentaris en la cambra autonòmica, però en qualsevol cas el que ha d'evitar-se per damunt de tot és que una iniciativa amb un ampli suport en el parlament autonòmic siga rebutjada després pels mateixos partits polítics en el Congrés dels Diputats o el Senat.

Siga com siga, el president de la CCCV valora positivament que s'haja obert el debat sobre la possible necessitat d'una reforma constitucional i que tots els partits polítics amb representació parlamentària en les Corts hagen expressat ja la seua predisposició a parlar-ne, sense prejudicar els termes en què puga materialitzar-se una possible proposta al respecte. Aquest punt de partida és molt important, perquè cal fixar en l'imaginari col·lectiu de la societat que la solució definitiva al problema de l'abast de la competència autonòmica en matèria de dret civil formarà part, de segur, d'un diàleg polític i jurídic sobre una reforma àmplia de la Constitució.

Per tant, diu el Sr. Alcaraz Ramos per a finalitzar la seua intervenció, caldrà veure en quins termes es desenvolupa la reunió amb el ministre de Justícia i fer un seguiment de com evoluciona el tema des d'una perspectiva política, jurídica i social per a decidir quina és la iniciativa més adequada que es pot adoptar.

El president de la Comissió demana que tots aquells assistents que ho desitgen opinen sobre el que s'ha dit fins ara.

Si bé agraeix el resum introductori efectuat pel coordinador de la CCCV, el Sr. Palao Gil, que és el primer vocal a prendre la paraula, expressa una certa discrepància amb ell quant a les preguntes números 4 i 5, és a dir, la possibilitat d'acudir als apartats 1 o 2 de l'article 150 de la Constitució. Al seu parer, l'aprovació d'una llei orgànica de transferències no seria, per descomptat, el més desitjable, però no ha de descartar-se per complet, perquè la reforma constitucional, encara que possiblement fóra l'eixida idònia, pot ser molt complexa i tal vegada caldria pensar en altres opcions. En aquest sentit, sobretot l'article 150.2 de la Norma Suprema pot brindar com a mínim una solució transitòria i factible, mentre que la llei marc del 150.1, pel que ha pogut contrastar en els debats constituents mantinguts durant la gènesi del precepte i en la doctrina que ha estudiat la seua interpretació i aplicació pràctica, seria un instrument d'ús possible però menys recomanable.

El Sr. Domínguez Calatayud replica que en la seua primera intervenció s'ha limitat a fer un resum de les opinions expressades pel conjunt dels vocals, sense posicionar-se a favor o en contra d'una determinada opció. Es tractava únicament d'iniciar el debat i, de fet, si s'aconsegueix un acord a Madrid per a tramitar i aprovar una llei orgànica de transferències, ell no té cap inconvenient en què s'empre aqueixa via. Des d'un punt de vista jurídic seria més adequat acudir a altres opcions, però si es donen les condicions polítiques per a invocar l'article 150.2 de la Constitució i amb això s'aconsegueix un resultat satisfactori per a la Comunitat Valenciana, que es faça.

Per a la Sra. Sánchez Ferriz, la situació a què s'ha arribat és el resultat d'un cúmul d'errors. Coincideix amb el Sr. Alcaraz Ramos en el fet que és imprescindible aconseguir un consens que s'acoste tant com es puga a la unanimitat de les forces polítiques amb representació parlamentària, tant en les Corts Valencianes com en les Corts Generals. Ara bé, des d'una perspectiva estrictament jurídica, no li sembla adequada la via de l'article 150.1 de la Constitució i acudir a l'article 150.2 comportaria un reconeixement implícit de la falta de competència prèvia i de la consegüent necessitat de rebre una transferència estatal, a pesar de tot el que s'ha defés durant els últims anys sobre la interpretació del nostre Estatut d'Autonomia. Quant a una hipotètica reforma constitucional ad hoc, tramitada només per a resoldre el problema valencià, li sembla una idea completament irrealitzable. Per tot

això, quan va respondre el qüestionari va plantejar, com a reacció davant de les recents sentències del Tribunal Constitucional, la solució del denominat "control democràtic a través del legislador ordinari", defensa pel professor Ferreres Comelles, i invita els assistents a consultar-la en el document de síntesi i a tindre-la en consideració.

Reprén l'ús de la paraula el coordinador de la Comissió per a incidir en la diferència entre teoria i pràctica. Teòricament, és cert que la Generalitat hauria de considerar assumida i pròpia la competència exclusiva ex article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia per a legislar sobre les matèries de contingut civil regulades a través de les lleis aprovades per les Corts al llarg dels últims anys, però en la pràctica, d'acord amb el reiterat criteri interpretatiu emprat pel Tribunal Constitucional, la competència esmentada no té l'abast que es pensava i està quasi buida, per tant no s'ha de descartar acudir a la via de l'article 150.2 perquè almenys l'Estat transferisca, amb el límit del nucli essencial de la seua pròpia competència exclusiva sobre la legislació civil, totes aquelles facultats que la comunitat autònoma considerava legítimament com a seues.

I quant a la reforma constitucional, el Sr. Domínguez Calatayud coincideix amb l'anterior intervinent en la quasi impossibilitat d'aconseguir una modificació específica per a resoldre el cas valencià, però en canvi sí que veu factible proposar un text obert que, sense mencionar expressament la Comunitat Valenciana, en el fons estiga pensat per a plasmar la resposta que necessitem. Per contra, entén que la doctrina del "control democràtic a través del legislador ordinari" no és una opció adequada, ja que buscar un canvi de doctrina en la jurisprudència constitucional a base de successives lleis autonòmiques fonamentades en el títol competencial derivat de l'article 49.1.2a de l'Estatut no faria més que prolongar el litigi sine die amb noves sentències molt semblants a les ja dictades.

No obstant això, la Sra. Sánchez Ferriz assenyala que el punt de partida no han de ser, en cap moment, les sentències del Tribunal Constitucional ni la identificació que aquest realitza de l'àmbit material de la competència amb la positivació del costum, sinó el text de la mateixa Norma Suprema. Si des de la comunitat autònoma es considera que és procedent continuar legislant, ha de fer-se, i ja arribarà el moment, si hi haguera algun recurs d'inconstitucionalitat, de defensar allò que s'ha fet.

La següent vocal a fer ús de la paraula és la Sra. Collado Mateo. Després d'agrair la intervenció introductòria del coordinador de la Comissió, expressa la seua coincidència amb les opinions expressades pels senyors Delgado de Molina Hernández i Palao Gil en les seues respectives respostes al qüestionari, i agraeix també a la Sra. Martínez Almira les preguntes col·laterals o adjacents que ha suscitat en donar les seues contestacions.

Segons el parer de la Sra. Collado Mateo, la qüestió essencial és com podem garantir la competència exclusiva de la Generalitat en els termes en què considerem legítim interpretar-la. Per això ha donat unes respostes molt concises, amb meres afirmacions o negacions, al qüestionari, perquè l'aspecte important és determinar si cada una de les distintes vies plantejades en aquest és apta per a permetre la consecució de l'objectiu perseguit o no. Segons la seua opinió, cap de les opcions plasmades en les set primeres preguntes ho garanteix.

Per a la intervinent, acudir a l'opció dels apartats 1 o 2 de l'article 150 de la Constitució implicaria reconèixer, com ja s'ha dit anteriorment, que la Generalitat no tenia competència. No obstant això, si es decideix emprendre aquest camí, serà necessària una negociació política molt rigorosa amb l'Estat perquè els termes de la hipotètica llei marc o llei orgànica de transferències s'ajusten a les pretensions de la comunitat autònoma. D'altra banda, vista la sèrie de sentències ja dictades pel Tribunal Constitucional, tampoc considera adequada l'opció del "control democràtic a través del legislador ordinari", ja que derivaria en una infinitat de recursos, litigis i molt probablement pronunciaments jurisprudencials en línia amb els adoptats durant 2016.

La Sra. Collado Mateo descarta també la possibilitat expressada a través de la pregunta número 7 del qüestionari, és a dir, una espècie d'exercici implícit de la competència per mitjà de la inclusió de normes de naturalesa civil en lleis aprovades en altres àmbits materials i sobre la base de fonaments competencials distints. Seria com voler "colar" l'exercici de la competència per a buscar que passe desapercebut, tècnica que, a més de ser poc recomanable per definició, acabaria donant lloc, més prompte o més tard, a nous recursos.

Com a conseqüència de tot el que s'ha exposat, la intervinent es mostra partidària de la reforma constitucional; qüestió distinta és, si s'optara per

aquesta via, el paper que hauria d'exercir aquest òrgan col·legiat. La Comissió, a partir de l'experiència dels seus membres, podria realitzar aportacions a títol de suggeriment, però el més apropiat seria crear una ponència en les Corts per a elaborar la iniciativa sobre la base del màxim consens polític possible, com ha apuntat en una de les seues intervencions anteriors el Sr. Alcaraz Ramos.

Quant a l'abast de la reforma constitucional, la Sra. Collado Mateo estima que la solució al problema valencià hauria d'emmarcar-se en un procés de modificació més àmplia de la Norma Suprema, perquè el títol VIII va quedar obsolet fa anys i la definició del model d'organització territorial de l'Estat no pot quedar a l'atzar de la jurisprudència de l'alt tribunal. I en línia amb el que s'ha apuntat, la intervinent conclou afegint que la pràctica totalitat dels títols de la Norma Suprema requeririen canvis importants per a adequar-los a la realitat actual.

A continuació, participa en el debat el Sr. Higuera Luján, que s'inclina, després del dur revés que han suposat les sentències dictades pel Tribunal Constitucional, per mantindre una actitud possibilista. A hores d'ara, la veritat és que la Constitució, interpretada per l'alt tribunal, estableix un marc competencial en què, per a la Comunitat Valenciana i davant de l'absència de compilació pròpia a l'entrada en vigor d'aquella, la defensa de la foralitat s'identifica amb la positivació de costums. Prova d'això és la posició adoptada per l'Advocacia de l'Estat davant de la Llei 3/2013, de 26 de juliol, de la Generalitat, dels contractes i altres relacions jurídiques agràries, única norma amb fonament en l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia que no va ser objecte de recurs en considerar que sí que tenia suport en costums preexistents i mantinguts en el temps.

Així les coses, continua dient el mateix intervinent, poc importa que altres comunitats autònomes hagen legislat en l'àmbit del dret civil molt més enllà del que els haurien d'haver permés les seues compilacions preexistents a l'entrada en vigor de la Constitució. Aquest vocal es posiciona, de fet, en contra del criteri que propugna una interpretació historicista, però assumeix que és el que s'ha aplicat a la Comunitat Valenciana i d'aquesta realitat cal partir.

Dit això, el Sr. Higuera Luján expressa la seua opinió sobre les diverses vies plantejades en el qüestionari. D'entrada, en la disjuntiva entre els apartats 1 i 2 de l'article 150 de la Constitució, es decanta pel primer, ja que per

mitjà de la llei marc l'Estat estaria obligat a legislar i fixar unes bases a què atindre's amb posterioritat. L'intervinent recorda, en aquest sentit, que el Tribunal Constitucional ha negat a la Comunitat Valenciana fins i tot la possibilitat d'utilitzar altres títols competencials per a aprovar lleis que puguen contindre normes de caràcter civil, sense plantejar-se tan sols l'opció que el magistrat Xiol Ríos sí que apunta en els seus reiterats vots particulars, és a dir, que les comunitats autònomes poden actualitzar els seus respectius drets històrics per via legislativa.

Quina siga la normativa aplicable en matèria de règim economicomatri-monial, custòdia compartida o unions de fet, continua dient el vocal, és una qüestió que no pot dependre del que establisca en cada moment la jurisprudència constitucional. Són àmbits en què estan implicats drets i interessos legítims molt importants en el context de relacions privades i, per tant, s'han d'adoptar solucions estables que atorguen seguretat jurídica.

Per al Sr. Higuera Luján, la millor de les vies plantejades en el qüestionari és la reforma constitucional i només s'hauria de pensar en els apartats 1 o 2 de l'article 150 de la Norma Suprema com a alternativa transitòria, i ser conscients, a més, que acudir a qualsevol d'aquests apartats implicaria reconèixer que la Generalitat no té competència estatutària per a legislar com ho ha fet i pretén fer-ho, i per això necessita sol·licitar-la a l'Estat. Ara bé, es vol continuar mantenint el litigi en termes d'una reivindicació de màxims, com fins ara, o, tal vegada, es vol optar per un plantejament més possibilista, que assumisca la realitat del que ha succeït i busque unes altres eixides factibles?

Ja en el terreny de la reforma constitucional, l'intervinent és partidari d'instar la modificació de la disposició addicional segona de la Norma Suprema en els termes en què ho ha proposat, amb redacció alternativa inclosa, en el seu document de respostes al qüestionari. Es tractaria d'una nova redacció basada en una formulació general, pensada evidentment per a resoldre el cas valencià però en uns termes prou amplis com per a donar cabuda a altres comunitats autònomes amb aspiracions semblants. Si s'aconseguira el necessari consens polític respecte d'això, no hauria de ser una solució desgavellada, sobretot si es té en compte que, des de fa anys, les comunitats autònomes que sí que disposaven de compilació del seu Dret Civil propi a l'entrada en vigor de la Constitució han excedit reiteradament amb la seua legislació l'àmbit material que, en bona lògica, aquesta mateixa compilació els hauria d'haver permés. De fet, si es realitza una lectura comparada, gran

part de les lleis civils aprovades en aquestes comunitats autònomes suportarien malament l'aplicació dels criteris utilitzats pel Tribunal Constitucional per a decidir la inconstitucionalitat i nul·litat de les normes valencianes impugnades. L'única diferència, però molt substancial, és que les lleis d'aquestes altres comunitats autònomes no han sigut objecte de recurs, continuen vigents i s'hi apliquen.

Per al Sr. Pascual Pascual, l'assumpte que s'aborda en aquesta reunió és, abans que res, un problema polític i, per consegüent, es tracta de veure si és possible dissenyar una estratègia que permeta afrontar-lo des d'eixa perspectiva. Al seu parer, la millor solució és la reforma constitucional, però si aquesta es demora tampoc s'hauria de descartar, mentrestant, la via del "control democràtic a través del legislador ordinari" que ha exposat i ha defensat anteriorment la Sra. Sánchez Ferriz. De fet, davant de cada revés que poguera arribar des del Tribunal Constitucional, caldria respondre adoptant noves iniciatives legislatives per a deixar patent que, en cap moment, es pensa cedir en una interpretació del títol competencial que es considera legítima.

Aquest vocal afig que no s'han de plantejar solucions que suposen una renúncia; qüestió distinta és que siga l'Estat el que, durant un hipotètic procés negociador, pose damunt la taula les vies dels apartats 1 o 2 de l'article 150 de la Constitució, i, en aquest cas, es podria valorar la conveniència d'acceptar-les.

Qui intervé a continuació és el Sr. Delgado de Molina Hernández. Després d'agrair al president de la CCCV que haja tingut la sensibilitat de convocar aquesta reunió a Alacant, este vocal comença indicant que reitera el contingut de les seues contestacions al qüestionari inicial -que consten en el Document de síntesi i a les que ara es remet-. Centrant-se ja en l'objecte del debat, apunta que és imprescindible partir de la realitat existent per a buscar i trobar una resposta adequada. Una cosa és el plantejament que pugna fer esta Comissió, basat per la mateixa naturalesa de l'òrgan en paràmetres jurídics, i una altra cosa és buscar, per part de qui siga competent, la via política que siga més encertada. I si es diferencien aquests dos plans, la proposta o recomanació que faça la Comissió s'ha de fer, agrade o no, sense perdre de vista la interpretació realitzada pel Tribunal Constitucional.

Tal vegada s'hauria de veure, segons l'opinió d'aquest mateix vocal, el que passa en altres comunitats autònomes. Quan reben sentències adverses del

Tribunal Constitucional, continuen legislant i, al mateix temps, negocien políticament amb l'Estat per a tractar de resoldre el conflicte generat. Iniciativa legislativa i negociació política no són incompatibles o contradictòries per naturalesa, sinó complementàries moltes vegades. I per aquest motiu, ja que la reforma constitucional és tan desitjable com voluntarista, caldria explorar unes altres vies per a aconseguir alguna solució satisfactòria.

La Sra. Pérez Seguí expressa, a continuació, el seu parer. Pel que fa al debat sobre la naturalesa jurídica o política del tema, considera que un acord de totes les forces polítiques sí que pot evitar la interposició de recursos d'inconstitucionalitat contra futures lleis autonòmiques, però mai que un jutge, en el marc d'un procediment entre particulars, eleve una qüestió d'inconstitucionalitat, per la qual cosa el transfons d'incertesa jurídica persistiria. Més encara en un àmbit com el del dret civil, tan vinculat a les relacions entre particulars i on la defensa dels drets i interessos de les parts sol convertir en controvertides la interpretació i l'aplicació de qualsevol norma o precepte.

Per a aquesta vicepresidenta de la CCCV, tant la via de la llei orgànica de transferències com la del "control democràtic a través del legislador ordinari" poden desembocar novament en el Tribunal Constitucional, i l'opció més segura és advocar per la reforma de la Norma Suprema. Ara bé, hauria de tractar-se d'una modificació enquadrada dins d'un procés de reforma constitucional més ampli, perquè creu inviable que s'accepte a Madrid una solució específica per a la Comunitat Valenciana que consistisca a canviar només la literalitat d'un determinat precepte o d'una disposició concreta.

Finalitzada la intervenció de la Sra. Pérez Seguí, pren la paraula el president de la Comissió. Per a ell, el tema que s'aborda en aquesta reunió té un doble vessant, jurídic i polític, i per això, atesa la seua condició de jurista, el Sr. Alcaraz Ramos vol realitzar algunes consideracions des d'ambdues perspectives. En l'àmbit jurídic, l'intervinent expressa la seua voluntat de no renunciar a una Constitució inclusiva, que reconega la realitat d'una Espanya plural i no impose decisions que obliguen després els seus distints territoris a buscar solucions als seus problemes per vies alternatives. En aquest sentit, donada la situació actual, l'única eixida definitiva per al litigi entorn de l'abast de la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de dret civil és la reforma constitucional.

No obstant això, des d'un punt de vista polític, l'intervinent no és partidari

de deixar d'elaborar noves normes per pensar que el Tribunal Constitucional les pot declarar inconstitucionals; pot succeir així, i si ocorre caldrà valorar quines mesures s'adopten, però, en cap cas, s'ha de fer un desistiment a priori d'una competència de la legitimitat de la qual es té ple convenciment. Qüestió distinta és mantindre una actitud provocadora, consistent a elaborar, tramitar i aprovar noves normes pel mer fet de provocar el Tribunal Constitucional, comportament que el president de la CCCV rebutja absolutament.

Al Sr. Alcaraz Ramos li sembla important no sols que es prenga consciència en l'àmbit polític de la transcendència del tema, sinó també que tinga una àmplia repercussió social per a comptar amb el major suport possible quan es defense una determinada solució davant de les institucions competents.

Quant a les hipotètiques vies de solució, l'intervinent es mostra en contra de qualsevol drecera en qüestió de principis, ja que han de defendre's postures sòlides, fermes i molt ben fonamentades. Les solucions intermèdies o transitòries, com la comentada dels apartats 1 o 2 de l'article 150 de la Constitució, poden ser contraproductes perquè no deixarien de ser precisament una drecera i, en cas de plantejar després la necessitat d'una resposta definitiva -una reforma constitucional-, es podrien tornar en contra dels interessos de la Comunitat perquè se'ns diria que ja havíem aconseguit el que volíem.

Al que s'ha exposat anteriorment caldria afegir, segons el juí del president de la Comissió, el temps que requeriria la negociació, elaboració i tramitació d'una llei marc o d'una llei orgànica de transferències o delegació. I coincideix amb la Sra. Pérez Seguí en el fet que cap d'aquestes vies posaria fi a la inseguretat jurídica derivada del litigi, ja que no podria descartar-se el plantejament de qüestions d'inconstitucionalitat en el marc de procediments judicials entre particulars.

Per tot això, en línia amb el que ja va apuntar en una intervenció anterior, el Sr. Alcaraz Ramos és partidari d'una proposta de reforma constitucional que compte amb el suport unànim dels grups parlamentaris de les Corts per a defendre-la després a Madrid amb la força derivada d'aquest suport. Ell està disposat a col·laborar en tot el que calga per a aconseguir aquest consens, però és sabut que alguns grups parlamentaris ni tan sols estaven d'acord amb les lleis aprovades i després corregudes i declarades inconstitucionals, per la qual cosa tal vegada siga complicat aconseguir-ho.

Després d'aquesta última intervenció del president de la Comissió, el Sr. Domínguez Calatayud apunta que les premisses del plantejament a realitzar han quedat, jurídicament i políticament, molt clares. Sabent que en seua jurisprudencial la base continua sent, a hores d'ara, la tutela de la foralitat civil, es tracta de buscar la via que permeta trobar la resposta més satisfactòria i que proporcione el major grau possible de seguretat jurídica. En aquest context, la distinció entre l'aspecte polític i l'aspecte jurídic queda relativitzada, ja que ambdós són complementaris i es requereixen mútuament.

Fetes aquestes consideracions, el coordinador de la CCCV expressa el seu orgull per la labor que aquest òrgan col·legiat i els seus distints grups de treball han exercit durant quasi deu anys i, haja sigut quin haja sigut el resultat, considera que no hi ha res del que penedir-se. Estima que s'ha tractat d'una labor lloable i d'acord amb el que exigia l'Estatut d'Autonomia per a donar sentit a la competència exclusiva de la Generalitat després de la reforma de 2006. Ara, vistes les conseqüències de la jurisprudència constitucional, es tracta de defensar la tasca duta a terme.

En el seu torn de paraula, la Sra. Moliner Navarro comença agraint al Sr. Domínguez Calatayud la seua intervenció introductòria i als vocals que l'han precedit les seues valuoses aportacions perquè, llegint les seues respostes al qüestionari i escoltant els punts de vista que s'estan defensant hui, es pot veure un canvi de postura de la Comissió per a aparcar posicionaments dràstics en favor d'altres més possibilistes. Al seu parer, s'han de minimitzar els riscos a l'hora de defensar una opció o una altra i, de fet, encara que estima que el text actual de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia ja permet que la Generalitat pugui fer l'exercici que ha fet durant els últims anys de la seua competència exclusiva, tal vegada l'única eixida siga apostar per la reforma constitucional.

El litigi competencial sobre el qual s'està parlant en aquesta reunió, continua dient la intervinent, només afecta la Comunitat Valenciana, perquè els territoris que disposaven de compilació en matèria civil en entrar en vigor la Constitució han pogut legislar, fins i tot, en àmbits més que discutibles, i les que no disposaven d'aquesta per no haver tingut històricament un dret civil, foral o especial, propi, no plantegen, com és lògic, cap reivindicació respecte d'això. Així les coses, mentre el Tribunal Constitucional ha fet una interpretació molt àmplia del concepte d'"institucions connexes" quan s'ha tractat d'analitzar la legislació civil de les comunitats autònomes amb compilació

preconstitucional, en canvi ha efectuat una interpretació molt restrictiva de l'article 149.1.8a de la Norma Suprema quan ha hagut de jutjar l'adequació a l'esmentat precepte de les lleis aprovades per les Corts. Per aquest motiu, la Sra. Moliner Navarro no és partidària de plantejar una reforma constitucional que permetia legislar en matèria civil a totes les comunitats autònomes; és la Comunitat Valenciana, i només aquesta, la que té motius fonamentats per a reivindicar una resposta a una aspiració legítima.

Els precedents de negociació amb l'Estat no són bons, conclou aquesta vocal. Tots els presents saben el que va succeir en el si de la Comissió Bilateral de Cooperació en ocasió de les negociacions sobre la Llei 10/2007, de 20 de març, de la Generalitat, de règim economicomatrimonial valencià, i com, a pesar de la modificació de la norma per a esquivar els aspectes aparentment conflictius, el Govern va decidir interposar igualment el recurs d'inconstitucionalitat contra la totalitat del seu articulat. Si en aquell moment, a pesar de la lleialtat amb què va actuar la Comunitat Valenciana, es va obtenir la resposta indicada, la Sra. Moliner Navarro apunta que la confiança en una hipotètica solució política ha de ser, per força, relativa.

Torna a intervindre en aquest punt el Sr. Higuera Luján, per al qual aconseguir el suport unànim dels grups parlamentaris de les Corts a la proposta que es planteja és fonamental, i demana al Sr. Alcaraz Ramos que faça tot el que es pugua per aconseguir-ho. Recorda la molt negativa incidència que en els processos constitucionals resolts al llarg de 2016 van tindre els reiterats dictàmens del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana en què aquesta institució va negar fonament competencial a les iniciatives legislatives en matèria de règim economicomatrimonial, successions, relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen o unions de fet formalitzades. I incideix, finalment, en la necessitat de vincular consens polític i pedagogia jurídica; és cert, recalca, que l'Associació de Juristes Valencians ha aconseguit ja reunir-se amb representants dels grups parlamentaris de les Corts i que aquests han mostrat una certa receptivitat, però encara falta molt per fer en aquest terreny per a convèncer a alguns, per exemple, que aquesta reivindicació no implica atemptar contra la unitat d'Espanya.

Per al president de la CCCV, les Corts ja han adoptat algunes resolucions en defensa de la competència exercida i el Consell també ha aprovat acords i declaracions institucionals en què expressa la seua ferma voluntat de posar en pràctica totes les iniciatives que siguen pertinents i la seua discrepància

amb les decisions preses pel Tribunal Constitucional. En conseqüència, en la situació actual es tracta, d'una banda, de valorar quina via i quin instrument són els més adequats per a canalitzar la proposta que s'estime més apropiada i, d'altra banda, de fer pedagogia en els àmbits dels mitjans de comunicació i dels operadors jurídics i conformar un consens polític que garantisca que la iniciativa objecte de suport en les Corts també ho obtinga en les Corts Generals i siga acceptada pel Govern. En cas contrari, si això últim no s'aconsegueix i els partits polítics evidencien opinions distintes a València i a Madrid, les conseqüències serien encara pitjors que la situació existent a hores d'ara.

Com que no hi ha peticions de nous torns de paraula, el Sr. Alcaraz Ramos insta el Sr. Ochoa Monzó perquè expose quins seran els pròxims passos en el procés d'elaboració de l'informe sol·licitat a aquesta Comissió i, amb això, tancar el debat que s'ha mantingut.

L'esmentat vicepresident de la CCCV indica que, en primer lloc, durant les setmanes immediatament posteriors, el Sr. Domínguez Calatayud prepararà un esborrany de l'informe a partir del document de síntesi en què figuren les respostes donades pels vocals al qüestionari inicial i tenint en compte tot allò que s'ha comentat en aquesta reunió; a continuació, es remetrà el text a tots els membres de la Comissió perquè puguen realitzar, si és el cas, noves aportacions i matisar tot allò que s'hi reflectisca, i, finalment, es convocarà una nova sessió del Ple per a aprovar el text definitiu.

Segons el juí del Sr. Ochoa Monzó, són tres les idees força que cal ressaltar com a balanç o síntesi de tot el que s'ha dit. La primera d'aquestes és que estem davant d'un conflicte politicoconstitucional, per a les possibles vies de solució del qual es pot utilitzar l'esquema expositiu utilitzat pel coordinador de la Comissió en la seua intervenció introductòria. La segona és que aquest òrgan aposta, amb caràcter general i a excepció d'ulteriors matisos, per la reforma constitucional com a via preferent per a resoldre el litigi, bé siga a través d'una modificació de l'article 149.1.8a, bé siga per mitjà d'una nova redacció de la disposició addicional segona, tot això sense perjudici de poder acudir transitòriament als apartats 1 o 2 de l'article 150 de la Norma Suprema, amb preferència, en aquest cas, per l'instrument de la llei orgànica de transferències o delegació. La tercera idea que cal ressaltar té a veure amb la necessitat de fomentar el màxim consens polític i continuar fent pedagogia jurídica en tots els àmbits i sectors que ho permeten, a fi de sensibilitzar la

societat sobre la importància del tema i fer veure que es tracta d'un assumpte directament relacionat amb la dignitat del poble valencià.

Tercer punt de l'ordre del dia. Preguntes i suggeriments.

No se'n plantegen.

Atés que no hi ha noves intervencions ni altres assumptes a tractar, a les catorze hores i vint-i-cinc minuts (14.25) el Sr. Alcaraz Ramos alça la sessió al lloc i en la data abans indicats.

EL SECRETARI GENERAL

Alfonso Puncel Chornet

Vist i plau

EL PRESIDENT

Manuel Alcaraz Ramos

ANNEX 3
ACTA DE LA VINT-I-TRESENA SESSIÓ
DEL PLE DE LA COMISSIÓ DE
CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA

PLE DE LA COMISSIÓ DE CODIFICACIÓ CIVIL VALENCIANA

ACTA NÚMERO 23. SESSIÓ DE 23 DE FEBRER DE 2017

Assistents

President de la Comissió de Codificació Civil Valenciana

Hble. Sr. Manuel Alcaraz Ramos

Conseller de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

Vicepresidenta

Il·lma. Sra. Mª José Rodríguez Blasco

Directora general de l'Advocacia General de la Generalitat

Presidència de la Generalitat

Vicepresident

Il·lm. Sr. Josep Ochoa Monzó

Director general de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern

Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

Secretari general

Il·lm. Sr. Alfonso Puncel Chornet

Sotssecretari de la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social,

Participació i Cooperació

Coordinador

Sr. Vicente Domínguez Calatayud

Vocals

Sra. Catalina Alcázar Soto
Sr. Javier Barceló Doménech
Sr. Mario Clemente Meoro
Sra. María Concepción Collado Mateo
Sr. Vicent García Edo
Hble. Sr. Vicente Garrido Mayol
Sr. Luis Miguel Higuera Luján
Sra. Cristina López Sánchez
Sra. Magdalena Martínez Almira
Sra. Rosa Moliner Navarro
Sr. Francisco Javier Palao Gil
Sra. Remedio Sánchez Ferriz
Sr. Joan Tamarit Palacios
Sr. Manuel Uña Llorens

Absents

Vicepresidenta

Il·lma. Sra. Zulima Pérez Seguí
Secretària autonòmica de Transparència, Responsabilitat Social,
Participació i Cooperació

Vocals

Sra. Paula Breva Calatayud
Sra. Aránzazu Calzada González
Excm. Sr. Luis Delgado de Molina Hernández
Sr. Vicente Pascual Pascual
Sr. Amador Esteban Peydró de Moya

Tots els membres absents s'excusen per motius professionals.

València, a les setze hores i quaranta minuts (16:40) del dia vint-i-tres de febrer de dos mil dèssset, es reuneixen les persones abans ressenyades com a integrants del Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana (d'ara endavant, CCCV o la Comissió), amb la convocatòria prèvia dins del termini i en la forma escaient per part del seu president per a tractar els assumptes inclosos en l'ordre del dia, al Palau de Castellfort, c/ Cavallers, núm. 9, d'acord amb el que han establert els preceptes de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic, que regulen el règim d'organització i funcionament dels òrgans col·legiats, en relació amb l'article 10 del Reglament de la Comissió de Codificació Civil Valenciana i el seu òrgan assessor, l'Observatori de Dret Civil Valencià, aprovat pel Decret 218/2007, de 26 d'octubre, del Consell.

Amb caràcter preliminar, el Sr. Alcaraz Ramos realitza les consideracions següents.

En primer lloc, agraeix la presència dels assistents i excusa l'absència, justificada en tots els casos per motius professionals, dels que no han pogut acudir a la reunió. En aquest sentit, fa una referència particular al Sr. Puncel Chornet, que està present en el moment de començar la sessió però ha d'absentar-se de forma immediata per a atendre un altre compromís professional ineludible. Per això, a partir d'aquest moment el secretari general abandona la sala, i per expressa designació seua in situ, en aplicació de l'article 8.2 del Reglament d'aquesta Comissió, el Sr. Domínguez Calatayud n'assumeix les funcions fins que concloga la reunió.

En segon lloc, el president de la CCCV al·ludeix al motiu de la convocatòria d'aquesta sessió. Després de la realitzada a Alacant el passat dia 17 de gener, on es van posar en comú les respostes fetes pels membres de la Comissió al qüestionari que els havia sigut remés el 30 de desembre de 2016, s'ha elaborat i se'ls ha enviat dins del termini i en la forma escaient l'esborrany d'informe que ara se sotmet a la seua consideració. Si hui, sense perjudici de les modificacions que es decidisquen, el text queda aprovat, s'ultimarà per a fer entrega d'aquest al president de les Corts Valencianes en un acte que podria tindre lloc al llarg del mes de març, amb l'objectiu de complir, així, la

sol·licitud formulada per aquesta institució a través de la Resolució 771/IX, de 15 de setembre de 2016.

Fetes aquestes observacions prèvies, s'aborda l'ordre del dia.

Primer punt de l'ordre del dia. Lectura i aprovació, si procedeix, de l'acta de la sessió anterior.

Després de constatar que els membres del Ple han rebut en el termini i en la forma adequada l'acta de la vint-i-dos sessió, realitzada el dia 17 de gener de 2017, i que, per tant, els assistents han pogut consultar-la per a realitzar les observacions oportunes, el Sr. Ochoa Monzó pregunta si hi ha cap objecció al document.

Pren la paraula, en aquest moment, el Sr. Garrido Mayol per a indicar que ell no ha rebut el qüestionari inicial sobre possibles opcions jurídiques a què s'ha al·ludit anteriorment i que la convocatòria per a la reunió d'Alacant tampoc li va arribar en el mateix temps que als altres membres de la Comissió, per tant ni va poder contestar al primer ni li va ser possible assistir a la segona. Entén que possiblement s'haja degut pel fet que s'havia modificat la seua situació professional després de finalitzar el seu mandat com a president del Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana i reincorporar-se a la seua plaça com a professor titular de Dret Constitucional de la Universitat de València, amb el consegüent canvi de les vies per a mantindre el contacte amb ell, però, en qualsevol cas, vol que quede constància de la circumstància ressenyada.

El Sr. Ochoa Monzó respon que, en efecte, en haver conclòs el període del Sr. Garrido Mayol com a president de la mencionada institució autonòmica, se li va remetre primer el qüestionari i després la convocatòria de la reunió d'Alacant a l'adreça de correu electrònic que tenia com seua al directori del Departament de Dret Constitucional de la Universitat de València, i que també es va tractar de contactar amb ell, sense èxit, per via telefònica en aquest mateix departament. Després, quan l'anterior intervinent va manifestar no haver rebut aquests correus, se li va demanar que facilitara les vies de contacte adequades i la situació es va esmenar immediatament. Quant a la possibilitat de pronunciar-se sobre les opcions jurídiques previstes en el qüestionari, el Sr. Garrido Mayol disposa d'aquest des del 16 de gener i enca-

ra pot expressar la seua opinió, si ho vol fer, per escrit per a incorporar-la al document de síntesi que figurarà com a annex 1 de l'informe.

En un altre ordre de coses, el vicepresident de la CCCV que està en l'ús de la paraula indica que el Sr. Delgado de Molina Hernández ha enviat un correu electrònic en què manifesta el seu desig d'introduir-hi una breu modificació que afecta únicament la manera en què es va reflectir en l'acta de la reunió d'Alacant una de les seues intervencions. La rectificació s'inserirà en la versió definitiva del document.

Atés que no es produeixen altres peticions de paraula i que no es plantegen més objeccions al text, l'acta s'aprova i es passa al punt de l'ordre del dia següent.

Segon punt de l'ordre del dia. Debat i aprovació, si és el cas, de l'informe tècnic de la Comissió de Codificació Civil Valenciana sobre les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desplegar el dret civil propi en virtut de l'exercici de l'auto-govern.

Abans d'entrar en el debat sobre l'esborrany de l'informe, i recordant una qüestió a la qual ja es va fer referència en l'anterior reunió d'aquest òrgan col·legiat, el Sr. Alcaraz Ramos indica que el ministre de Justícia ha respost a la seua sol·licitud d'entrevista personal per a abordar la problemàtica generada després de les sentències dictades pel Tribunal Constitucional durant 2016 sobre tres de les lleis civils valencianes. Segons pareix, el Sr. Catalá Polo no creu oportú rebre'l i planteja la possibilitat de mantindre la reunió amb una representació de l'Advocacia de l'Estat i del mateix Ministeri, si bé d'inferior rang. L'intervinent mostra la seua disconformitat i indica que no li pareix la forma més adequada de respectar les relacions institucionals entre l'Administració general de l'Estat i la Generalitat, però anuncia, no obstant això, que procurarà concertar una altra reunió i hi assistiran, en principi, la Sra. Pérez Seguí, la Sra. Rodríguez Blasco, el Sr. Ochoa Monzó i, si ho considera oportú, el Sr. Domínguez Calatayud. Aquest accepta l'ofertament.

Una vegada donada aquesta informació, el president de la Comissió cedeix la paraula al Sr. Ochoa Monzó perquè contextualitze el desenvolupament d'aquest segon punt de l'ordre del dia.

L'esmentat vicepresident de la CCCV explica l'estructura de l'esborrany de l'informe, del qual tots els assistents en tenen una còpia. Es tracta, continua dient l'intervinent, de comentar hui el text i que els membres de la Comissió decidisquen si volen matisar alguna de les respostes al qüestionari inicial, afegir-hi noves reflexions o suprimir o modificar les que van fer en un primer moment. A aquest efecte, disposaran fins al pròxim dimarts dia 28 de febrer per a fer arribar per correu electrònic a la Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern totes les consideracions que siguen oportunes.

El Sr. Ochoa Monzó afig que és d'especial importància centrar el debat al voltant de l'apartat tercer de l'esborrany, en el qual s'han inclòs unes conclusions amb la intenció de sintetitzar el sentir general dels membres d'aquest òrgan col·legiat, posat de manifest tant en les contestacions al qüestionari inicial com durant la sessió del passat dia 17 de gener. Seria necessari determinar si la Comissió fa seues aquestes conclusions o convé introduir-hi alguna puntualització, tenint en compte que apareixen numerades de l'1 al 10 per un mer criteri d'ordenació sistemàtica, sense que això implique prelatió o preferència de cap d'aquestes sobre les restants.

A fi de facilitar, a partir d'ací, el seguiment del desenvolupament de la reunió, es reproduïx, en la seua integritat, el tenor literal de les referides conclusions.

“3. CONCLUSIONS.

Com resultat dels treballs duts a terme per a l'elaboració d'aquest informe, i sense perjudic dels matisos i les consideracions complementàries que puguen derivar-se dels documents annexos, el Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana coincideix a apuntar les conclusions següents:

1. Una àmplia majoria dels seus membres manté i reafirma, des del màxim respecte institucional, la discrepància amb les decisions adoptades pel Tribunal Constitucional en les sentències 82/2016, de 28 d'abril, 110/2016, de 9 de juny, i 192/2016, de 16 de novembre, així com amb l'argumentació jurídica utilitzada per a fonamentar aquestes decisions.

2. La pràctica totalitat del Ple considera que les sentències mencionades constitueixen un fidel reflex de l'aplicació de paràmetres jurí-

dics discordants, perquè mentre en els casos que afecten la Comunitat Valenciana s'ha realitzat una interpretació molt restrictiva de l'article 149.1.8a de la Constitució -i en particular de l'incís "allí on n'hi haja"-, en els supòsits en què s'han vist involucrades altres comunitats autònomes amb dret civil foral o especial propi, s'ha permés -sobretot mitjançant la figura de les matèries o institucions connexes- que puguen dotar-se d'una legislació que va molt més enllà d'allò que s'ha previst en les compilacions preconstitucionals.

3. També la pràctica totalitat del Ple mostra l'absoluta disconformitat amb el raonament segons el qual la mera existència de compilacions a l'entrada en vigor de la Constitució sí que permet a determinades comunitats autònomes dotar-se d'un dret civil propi amb límits molt difusos però, en canvi, l'article 7 i la disposició transitòria tercera de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana no poden ser utilitzats, per cap concepte, per a defensar la legítima interpretació que des de la Generalitat s'ha fet del títol competencial derivat de l'article 49.1.2a, una interpretació que es considera plenament d'acord amb l'article 149.1.8a de la Constitució després de la reforma estatutària operada per mitjà d'una norma mai recorreguda en aquest àmbit, la Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril.

4. El conflicte existent entre l'Administració general de l'Estat i la Generalitat sobre l'abast de la competència exclusiva d'aquesta en matèria de conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil Foral Valencià és de naturalesa politicoconstitucional i com a tal s'ha d'abordar a l'hora d'intentar resoldre-ho.

5. Qualsevol possible resposta al problema existent, siga quina siga la formulació, ha d'estar encaminada a generar una solució que atenga satisfactòriament la legítima reivindicació de la Comunitat Valenciana i ha d'estar basada en un consens unànime, o molt pròxim a la unanimitat, de les forces polítiques amb representació parlamentària, tant en les Corts Valencianes com en les Corts Generals

6. Una àmplia majoria dels que integren el Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana considera que la solució més adequada per al litigi existent és la reforma de la Constitució si bé, entre els que defenen aquesta possibilitat, uns membres es decanten per la modificació

de l'article 149.1.8a de la Norma Suprema i uns altres ho fan en favor de la reforma de la disposició addicional segona.

7. Sense perjudi del que s'ha ressenyat en el número anterior, una àmplia majoria dels que integren el Ple propugnen o admeten que es pugua utilitzar, amb caràcter alternatiu o simultani, la via de l'article 150.2 de la Constitució -i en menor grau la del 150.1-, relacionats respectivament amb els apartats 2 i 1 de l'article 60 de l'Estatut d'Autonomia, per a obtindre una eixida, en principi únicament transitòria, fins que s'arribe al consens necessari per a tramitar i culminar la reforma constitucional.

8. La majoria del Ple considera que l'opció d'incloure normes de naturalesa civil en lleis i normes de desplegament reglamentari que s'aproven en l'exercici de competències assumides per la Generalitat en altres matèries, alienes en principi a aquest àmbit, no és la més adequada per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desplegar el dret civil propi en virtut de l'exercici de l'auto-govern.

9. La pràctica totalitat del Ple considera que l'elaboració de lleis i normes de desplegament reglamentari sobre matèries connexes amb la Llei 3/2013, de 26 de juliol, de la Generalitat, dels contractes i altres relacions jurídiques agràries, és una opció jurídica vàlida per a exercir la competència exclusiva derivada de l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia, però no permet dotar al títol competencial de l'abast i la potencialitat que li va voler donar el legislador en aprovar la Llei orgànica 1/2006, de 10 d'abril.

10. Es rebutja, per unanimitat, que la investigació sobre els costums d'origen foral que pervisquen a la Comunitat Valenciana en els nostres dies siga l'única opció jurídica viable per a garantir la competència de les Corts per a legislar en matèria de dret civil propi, atés que la tutela de la foralitat com a forma d'exercir la competència va ser únicament una alternativa adoptada per a seguir les indicacions derivades de la jurisprudència constitucional que va emanar de la Sentència 121/1992, de 28 de setembre, dictada en el cas de la vigent en aquell moment, però ja derogada Llei 6/1986, de 15 de desembre, d'arrendaments històrics valencians.

Després d'haver analitzat les opcions que queden exposades en aquest informe, el Ple de la Comissió de Codificació Civil Valenciana mostra, en qualsevol cas, la seua total disposició a seguir estudiant, si així s'estima necessari o oportú i sempre des d'una perspectiva estrictament jurídica, la viabilitat d'altres possibles respostes al conflicte existent, tant si constitueixen una variant de les ací explicitades com si es tracta de noves vies de solució.”

Continuant el desenvolupament de la sessió, pren la paraula el Sr. Domínguez Calatayud. Després d'agrair el treball dut a terme per a elaborar l'esborrany de l'informe, indica, precisament en relació amb l'apartat de les conclusions que s'acaba de reproduir, que seria partidari de suprimir les al·lusions a "una àmplia majoria", "la pràctica totalitat", o "la majoria", perquè si el text rep el vistiplau d'aquest Ple quedarà aprovat en bloc per la majoria corresponent dels seus membres i no serà necessari introduir-hi aquests termes.

Coincideix amb l'anterior intervinent el Sr. Garrido Mayol, el qual afig que, si és el cas, s'hi podran incorporar els vots particulars discrepants que s'emeten.

La Sra. Moliner Navarro també agraeix a la Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern tant la minuciositat i precisió de l'acta corresponent a la sessió del passat dia 17 de gener com el treball exercit per a elaborar l'esborrany de l'informe. La intervinent considera que aquest recull perfectament el sentir manifestat pels assistents a l'última reunió, a més d'incloure en l'annex 1 les opinions expressades en les contestacions al qüestionari inicial.

S'uneix a aqueix mateix agraïment la Sra. López Sánchez, que, a continuació, verbalitza un dubte. En els textos generats per aquesta Comissió durant els últims mesos s'al·ludeix, de manera reiterada, a la possibilitat de reformar la disposició addicional segona de la Constitució com una de les opcions jurídiques a tindre en compte, però la intervinent planteja si no seria més encertat fer referència a la disposició addicional primera, perquè, segons la seua opinió, la segona versa sobre una matèria completament aliena als treballs d'aquest òrgan col·legiat.

S'obri un breu debat al voltant d'aquesta qüestió i, finalment, després de l'oportú intercanvi de parers, el president de la CCCV apunta que és conve-

nient mantindre la menció de la disposició addicional segona, ja que es tracta únicament d'una opció més dins d'un document que al·ludeix a aqueixa entre altres propostes. Davant de la interpretació restringida que el Tribunal Constitucional ha fet de l'àmbit d'aplicació de la disposició addicional primera, l'alternativa de reformar la segona es traduiria a incorporar a aquesta un nou paràgraf en el sentit proposat per algun dels vocals quan van respondre al qüestionari inicial.

Compartit aquest plantejament pels assistents, la següent vocal a intervinde és la Sra. Collado Mateo. A la seua pregunta sobre si el document que hui està damunt de la taula és el que es remetrà a les Corts, el president de la CCCV respon afirmativament, sense perjuí de les modificacions que puguen derivar d'aquesta reunió. Si, a la vista del document, continua dient el Sr. Alcaraz Ramos, les Corts sol·licitaren després informació complementària, es valoraria la remissió de nous textos però, atés que es tracta únicament de posar a la disposició de les diputades i els diputats autonòmics un document d'anàlisi que servisca de suport per al treball a desenvolupar en la Cambra, no és presumible que es faça una segona petició.

Dit açò, la Sra. Collado Mateo discrepa d'aquells que anteriorment es van mostrar a favor d'eliminar de l'esborrany de l'informe termes com "una àmplia majoria", "la pràctica totalitat", o "la majoria"; el text no fa sinó recollir el sentir d'aquesta Comissió i, des d'aquest punt de vista, és cert que no tots els assistents a la reunió del passat dia 17 de gener estaven d'acord sobre les diverses opcions jurídiques que es plantejaven en el qüestionari. La intervinent afegí que en l'apartat de conclusions no apareix una proposta que ella va fer en aqueixa reunió, com de fet consta en l'acta corresponent, a saber: sense perjuí d'apostar per una modificació puntual de l'article 149.1.8a o de la disposició addicional segona de la Constitució, va defensar a Alacant la possibilitat de propugnar una reforma àmplia del títol VIII de la Norma Suprema, i, fins i tot, d'altres títols, i demana ara expressament que s'incorpore aquesta idea com una opció més al citat apartat de conclusions. Finalment, la Sra. Collado Mateo planteja que la conclusió número 7 es podria redactar en termes més concrets, ja que és excessivament oberta i genèrica.

La Sra. Alcázar Soto se suma a l'agraïment expressat per anteriors intervinents quant al treball exercit per a elaborar l'esborrany de l'informe i coincideix amb la Sra. Collado Mateo, al voltant de la conclusió número 7, que si aquesta Comissió adopta una postura determinada ha de defensar's amb

més rotunditat, i no en termes tan oberts o genèrics com apareix redactada aquella.

A continuació, el Sr. Uña Llorens, que no va poder assistir a la sessió anterior, pregunta si les conclusions es van acordar ja en aquell moment, a la qual cosa el Sr. Ochoa Monzó respon negativament. S'han redactat, afegint aquest vicepresident de la CCCV, amb posterioritat, i precisament l'objecte d'aquesta reunió és valorar-les, votar-les si és el cas i decidir si la Comissió les assumeix com a pròpies.

Quant a la petició realitzada per la Sra. Collado Mateo, en el sentit de fer constar en l'informe que una opció jurídica més pot ser la reforma àmplia del títol VIII de la Constitució, el Sr. Ochoa Monzó considera que és una possibilitat que excedeix de les pretensions de l'informe. Reivindicar una modificació constitucional tan àmplia pareix que va més enllà de l'objectiu perseguit, que no és un altre que oferir a les Corts un document d'estudi referit, específicament, a la problemàtica derivada del litigi sobre l'abast de la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de Dret Civil Foral Valencià. A més, en la conclusió número 4 ja s'al·ludeix de manera explícita a la naturalesa politicoconstitucional del conflicte i, per tant, no pareix necessari ni convenient reclamar una reforma tan extensa de la Norma Suprema.

Pel que fa a la suposada redacció vaga o genèrica de la conclusió número 7, o d'altres relacionades amb aquesta, l'intervinent remarca que s'ha tractat de reflectir el sentir de la Comissió, que tal com va quedar manifestat en les contestacions al qüestionari inicial i en les intervencions durant la reunió d'Alacant, és plural, perquè no tots els membres, com és lògic, pensen de la mateixa manera a l'hora d'abordar cada una de les opcions posades damunt de la taula.

Sent així, la Sra. Collado Mateo considera que aleshores no caldria sotmetre el document a votació, perquè es tracta més aïna d'una síntesi d'antecedents, un resum de les reflexions realitzades al llarg dels últims mesos. En qualsevol cas, reitera que vol que conste en el text, com una opció jurídica més, la seua proposta d'instar la reforma àmplia del títol VIII de la Constitució.

El Sr. Alcaraz Ramos diu que si els altres assistents no tenen inconvenient a afegir-hi una conclusió nova sobre aquest particular, podria plantejar-se,

però recorda, en línia amb allò que s'ha apuntat en una intervenció anterior, que l'informe que isca de la Comissió només serà un document d'estudi, del qual es donarà trasllat a les Corts perquè els grups parlamentaris puguen tindre'l en compte a l'hora d'adoptar, si és el cas, futures iniciatives.

En aquest moment del debat, el Sr. Garrido Mayol considera que hi ha dues opcions: si la Comissió fa seu el document i vol aprovar les conclusions com a pròpies, llavors s'haurien de votar i, si hi haguera cap discrepància, seria procedent adjuntar els vots particulars que es puguen emetre; si, en canvi, el document es considera com una mera recopilació dels treballs desenvolupats pels seus membres, no caldria votar res i bastaria fer una última revisió de conjunt i remetre'l a les Corts.

La Sra. Collado Mateo reprén la petició ja realitzada i planteja la possibilitat d'incloure la menció de la reforma el títol VIII de la Constitució no com una nova conclusió, sinó com a part d'aquella que apareix identificada amb el número 6.

La Sra. Sánchez Ferriz discrepa de l'anterior intervinent. No descarta que, com a plantejament doctrinal més ampli, pugua ser procedent en teoria una modificació del títol VIII de la Constitució per a abordar els problemes actuals de l'organització territorial de l'Estat, però aquesta Comissió és de "Codificació Civil Valenciana" i, per consegüent, l'objectiu amb el que es va crear, la naturalesa i les funcions limiten les opcions jurídiques a aquelles que puguen brindar, específicament, una resposta al litigi sobre l'abast de la competència exclusiva de la Generalitat derivada de l'article 49.1.2a de l'Estatut d'Autonomia.

Durant la intervenció de la Sra. Sánchez Ferriz, s'incorporen a la reunió els senyors Higuera Luján i Palao Gil.

Continuant amb el debat, la Sra. Collado Mateo manté que si les conclusions que figuren en l'esborrany de l'informe són les que la Comissió aprovarà i traslladarà a les Corts com a pròpies de l'òrgan col·legiat, llavors li agradaria que constara la seua proposta; per contra, si el text suposa només una recopilació de les reflexions dels seus membres, no cal que figure la seua proposta d'una reforma àmplia del títol VIII de la Constitució, perquè ja apareix ben reflectida en l'acta corresponent a la sessió del dia 17 de gener.

El Sr. Domínguez Calatayud coincideix amb l'opinió expressada per la Sra. Sánchez Ferriz. Tant per la denominació, la naturalesa i les funcions d'aquesta Comissió com pel tenor literal de la petició d'informe realitzada, es tracta de calibrar les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desplegar el dret civil propi en virtut de l'exercici de l'autogovern, i en aquest sentit, a juí del coordinador de la CCCV, proposar una reforma àmplia del títol VIII de la Constitució excediria l'encàrrec rebut i aniria més enllà del que competeix a aquest òrgan col·legiat. A més, vista la seua trajectòria al llarg dels anys, aquesta Comissió sempre s'ha caracteritzat per tractar de preservar en el seu treball una coherència dins de les funcions que tenia atribuïdes i mai s'ha extralimitat per a pronunciar-se sobre qüestions que no foren de la seua estricta incumbència.

La Sra. Martínez Almira comparteix el punt de vista de la Sra. Sánchez Ferriz i del Sr. Domínguez Calatayud. Respecta l'opinió de la Sra. Collado Mateo però considera que, en el context de les reflexions realitzades des que es va contestar el qüestionari inicial fins hui, passant pel debat mantingut durant la reunió d'Alacant, la reforma àmplia del títol VIII de la Constitució no ha sigut una de les opcions jurídiques principals plantejades perquè els membres de la Comissió pogueren pronunciar-se i, per consegüent, en línia amb l'argument de la congruència exposada pel coordinador de la CCCV, no és procedent traslladar la idea ara a l'apartat de conclusions de l'informe. Sí que consta en l'acta de la sessió del dia 17 de gener (annex 2 de l'esborrany d'informe), però, igual que altres opinions, es va emmarcar en l'àmbit d'un diàleg obert i no tot el que allí es va dir ha de quedar recollit en la part principal del document que hui s'analitza.

Segons el parer de la Sra. Collado Mateo, la seua proposta encaixa perfectament dins de l'enunciat de la pregunta número 8 del qüestionari inicial i, en conseqüència, es podria preveure en les conclusions de l'informe com una opció jurídica més per a garantir la competència legislativa de les Corts en matèria de Dret Civil Foral Valencià. Amb això, la Comissió no estaria excedint-se en l'exercici de les seues funcions i tampoc desbordaria els límits de la petició realitzada per la institució autonòmica. No obstant això, afegit, la seua postura ja ha quedat prou clara i no pretén insistir en la seua defensa.

Per a tancar el debat, el president de la CCCV indica que l'opinió de l'anterior intervinent constarà en acta, però ara és el moment de votar les conclusions per a determinar si s'assumeixen en els termes en què estan redac-

tades, sempre partint que s'eliminaran les expressions "una àmplia majoria", "la pràctica totalitat", "la majoria" i altres de similars. Si algun assistent discrepa, disposarà fins al pròxim dia 28 de febrer de 2017 per a redactar i remetre el seu vot particular a la Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern, a fi d'incorporar-lo a l'informe definitiu.

Després d'un breu intercanvi de parers sobre si és procedent votar cada conclusió per separat o totes en bloc, es decideix açò últim i cada membre de la Comissió pren la paraula en torns successius a fi d'expressar el sentit del seu vot. Conclou la ronda d'intervencions, el resultat és el següent:

a) 15 vots a favor del conjunt de les conclusions.

b) El Sr. Garrido Mayol vota a favor de les conclusions 4 a 10 i discrepa de la número 1 i, per extensió, també de les identificades amb els números 2 i 3. Dins del termini establert i ja citat, remetrà el seu vot particular.

c) La Sra. Alcázar Soto vota a favor de les conclusions 1 a 6, 9 i 10, però expressa la seua discrepància amb les identificades amb els números 7 i 8. Al seu parer, en la setena hauria d'haver-se recollit, com una opció jurídica més, la reforma àmplia del títol VIII de la Constitució, i quant a la huitena, discrepa per coherència amb el que ha dit respecte a l'anterior, perquè el que es preguntava era si es considerava la reforma constitucional com una opció jurídica vàlida per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desplegar el dret civil propi i, en aqueix context, l'alternativa defensada per la Sra. Collado Mateo i per ella mateixa és una més.

d) La Sra. Sánchez Ferriz manifesta únicament la discrepància amb l'expressió "paràmetres jurídics discordants", utilitzada en la conclusió número 2, perquè no li pareix la més adequada per a al·ludir a la diferència de tracte entre comunitats autònomes que s'hi menciona. No obstant això, no proposa una altra redacció i aqueixa divergència puntual no la fa dissentir ni de la conclusió esmentada ni de les altres nou.

e) La Sra. Collado Mateo s'absté respecte a totes les conclusions.

Aprovades, en els termes que han quedat exposats, les conclusions i, per extensió, el conjunt de l'informe tècnic de la Comissió de Codificació Civil Valenciana sobre les possibles opcions jurídiques per a garantir la competència de les Corts Valencianes per a legislar i desplegar el dret civil propi en virtut

de l'exercici de l'autogovern, el Sr. Alcaraz Ramos agraeix als presents la seua col·laboració i indica que, una vegada revisat i ultimat el text definitiu del document, es remetrà a tots els membres de la Comissió perquè en tinguen coneixement abans d'entregar-lo al president de les Corts.

Tercer punt de l'ordre del dia. Preguntes i suggeriments.

Reprenent una de les qüestions comentades pel president de la CCCV al començament de la reunió, la Sra. Collado Mateo pregunta si, com a contes-tació a la carta remesa al ministre de Justícia per a sol·licitar-li una entrevista, aquest ha dit que no vol reunir-se amb el conseller però estaria disposat a fer-ho amb altres representants de la Generalitat.

El Sr. Alcaraz Ramos aclareix que no és aqueix el sentit de la carta del mi-nistre. Aquest es nega a reunir-se, en qualsevol cas -no sols amb el conseller-, per a abordar la qüestió i sí que mostra la seua disposició a què una repre-sentació de l'Advocacia de l'Estat i del seu Ministeri es reunisca amb qui es desplace des de la Comunitat Valenciana a Madrid. En aquestes circumstàn-cies, l'intervinent afig que s'acceptarà la proposta perquè no és procedent trencar les relacions institucionals, però, per descomptat, es manifestarà una total discrepància política amb el criteri adoptat pel ministre.

Després d'un breu debat en què gran part dels assistents mostren el re-buig cap a la rotunda negativa del ministre de Justícia a reunir-se per a trac-tar el litigi existent, el Sr. Palao Gil pren la paraula per a introduir-hi un tema distint. D'una banda, vol fer constar la seua disconformitat amb la molt es-poràdica assistència dels representants del Col·legi Notarial de València a les reunions d'aquesta Comissió, així com amb la seua molt escassa contribució als treballs que s'han dut a terme; d'altra banda, vol indicar també que li pareixen altament rebutjables les opinions manifestades pel degà del mateix Col·legi Notarial de València en una entrevista publicada recentment en un mitjà de comunicació valencià, el titular més destacat de la qual era "Hi ha lluites més urgents que el Dret Civil Valencià".

Quant a la primera qüestió, l'intervinent afig que si els notaris que actual-ment formen part de la Comissió no tenen disponibilitat de temps o voluntat de participar-hi, el seu col·legi hauria de designar uns altres representants que estigueren disposats a implicar-s'hi més, perquè el col·lectiu notarial és

molt important en l'àmbit del dret civil i és necessari saber què n'opinen i què poden aportar al debat per a trobar una solució al conflicte. Pel que fa a les declaracions del degà, el Sr. Palao Gil considera molt greus les seues afirmacions sobre el tema del Dret Civil Foral Valencià, ja que com a notari pot tindre l'opinió que crega oportuna, però en la mesura que ocupa un càrrec que li atorga la màxima representació d'un col·lectiu a tota la Comunitat Valenciana, s'hauria de pronunciar amb més prudència, més encara quan és sabut que hi ha notaris valencians que no pensen com ell i, per tant, les seues idees no expressen el parer de tots els col·legiats.

El Sr. Higuera Luján demana que conste en acta la seua total coincidència amb la intervenció del Sr. Palao Gil.

El Sr. Domínguez Calatayud s'adhereix també, en la part substancial, al que ha dit el Sr. Palao Gil, però afig que aquesta Comissió ja ha tingut, altres vegades, en el seu si fortes discrepàncies entre alguns dels seus membres sobre qüestions directament relacionades amb les seues funcions i, a pesar d'això, s'ha respectat la divergència, per la qual cosa en aquest cas cal procedir en idèntic sentit. Seria desitjable que els representants notariais s'implicaren més en els treballs i que l'opinió del degà fóra una altra, o que, almenys, s'expressara en públic amb més sentit institucional, però, vist que no és així, tampoc es pot pretendre dir-los el que han de pensar.

Atés que no es produeixen noves intervencions i que no hi ha altres assumptes a tractar, a les setze hores i quaranta minuts (17:40), el Sr. Alcaraz Ramos alça la sessió al lloc i en la data indicats en l'encapçalament.

Vist i plau

EL SECRETARI GENERAL
(P.A. El Coordinador)
Vicente Domínguez Calatayud

EL PRESIDENT
Manuel Alcaraz Ramos

